పెద్దకథ:

బూచీ

★

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

౧

చెమట కక్కుకుంటూ పరుగునడకలతో వస్తూన్న రమణరావు చప్పున ఆగి మళ్లీ మెల్లగా కాలు కదిపాడు.

ఆవేళ మద్రాసుమెయిలు అరగంట లేటు కాబట్టి సరిపోయింది. ఎవరికోసమని గదిని అలంకరించటంలో నిమగ్నుడయ్యాడో వాళ్లను ఆవేళ కలుసుకోలేక పొయ్యేవాడేమో! జేబురుమాలుతో చెమట తుడుచుకుంటూనే ఆ పదిగజాలు నడచి ప్లాటుఫారం టిక్కెట్టు తీసుకున్నాడు.

ఫేంటుజేబులో ఎడమచెయ్యి కుక్కి ముఖాన్ని కొంత నిగారించి మనుష్యులవేపు చూసీచూడనట్లుగా ప్లాటుఫారం మీదకు వెళ్లాడు.

బుక్‌స్టాలు దగ్గర గులాబిరంగు సిల్కుచీర పైట మెలికలు తిరిగి మహావయ్యారంగా గాలికి కదులుతోంది. ముందుకున్న రెండుజడలు గప్పున ఒకదాని తరవాత ఒకటి వీపుమీద వ్రాలటం చూశాడు. సంశయంతోనే కొంచెం దూరంలో ఆగాడు. యింకా ఆ అమ్మాయి పుస్తకాలు కొనటం పూర్తి చేసినట్టు లేదు.

రెండు జడల్లో రెండేసంపెంగపూలున్నాయ్. ఇంతవరకు వాటిని చూశాడు. కాని మనస్సులో వాటి విషయమై ఆలోచించనే లేదు. చప్పున ఆ అమ్మాయి ముఖం తిప్పి దీక్షగా చూసి వెటకారంగా నవ్వింది. ఆ నవ్వుతో ఒళ్లంతా ఝల్లుమంది. గబగబ వెనుకకు నడక సాగించాడు. ఆ అమ్మాయికూడ తనను అనుసరిస్తోందని గుర్తించాక ముందుకు గబగబా పోడానికి యెందరో అడ్డొస్తున్నారు. పాన్‌వాలాతోసహా అందరూ తన కేదో అపాయం తెచ్చి పెట్తున్నారు. మెల్లిగా వెళ్లి స్టేషన్ బిల్డింగ్ రాతి స్తంభపు చాటున నిలుచున్నాడు. చూస్తూండగానే ఆ అమ్మాయి మాయమైపోయింది. కొంత యెత్తుగా వున్న ఆ జోళ్ల టిక్ టిక్ లింకా ఆ గుండెలో ప్రతిధ్వనిస్తున్నయ్.

గంట టంగ్ టంగ్ మంది. కొంత నిబ్బరంగా వుందా మనుకొనేసరికి ఒక కీచుగొంతుక వినిపించింది. వినేవాళ్లందరికీ ఆ గొంతు కెంతో తియ్యగా మళ్లీమళ్లీ వినాలని వుంది. ఆ ఐదేళ్లపాపాయి వసపోసిన చిలుకలా పలుకుతూంటే చుట్టూ విన్నవాళ్లందరికీ ఎంతో ముచ్చటగా వుంది. రమణరావుకు యెక్కడలేని అవమానబాధ మనసులో చొచ్చుకొనిపోవటంతో దృష్టిని నేల కప్పచెప్పేడు.

చెవులుమాత్రం ఆ పిల్లపలుకులను వింటూన్నాయ్. అక్కడనుంచి పోదామని ప్రయత్నించాడు. కాని కాలు కదపటం సాధ్యమైందికాదు. కాస్సేపటికి నవ్వే గొంతుకలు చుట్టుముట్టాయ్. బిక్కచచ్చి ముఖం ఎత్తలేకపోయాడు.

చివరికి ధైర్యాన్నంతా చేకూర్చుకొని తలెత్తాడు. తనచుట్టూ ఎవరూ లేరు. మెయిల్ కోసం నిల్చునే వాళ్లలానే నిల్చున్నారు. చేరువలోవున్న అందరి ముఖాల్లో ఒకేవిధమైన నవ్వు కనిపిస్తోంది. కాని ఒక ముఖంలో కనిపించే పెంకి నవ్వుతో మనస్సంతా కోపంతో మండుకుపోయింది. ఆ నవ్వును మనసులో వెక్కిరించుకుంటూంటే మళ్లీ పాప పలుకులు వినిపించినయ్.

ఇంతమందిలో నామోషీపడలేకపోయాడు. లేని నవ్వును తెచ్చుకొంటూ మెల్లగా కదులుతుంటే ఆ పాపాయి పిన్నిచెయ్యి పట్టుకొని అటువేపే లాగుతూ అంది "బూచీ వెళ్లిపోతున్నాడేం పిన్నీ?"

గులాబీరంగు సిల్కుచీర అలాగే వయ్యారంగా కదులుతోంది. గులాబీరంగు చెక్కిళ్లు అలా పెంకిగా

సొట్టలు దేరుతున్నాయ్. ఆ పిన్నిమాత్రం, యెందుకు వెళ్లిపోతున్నాడో చెప్పలేదు.

గంట మ్రోగింది. రైలు వచ్చిపడింది. వెయిటింగ్ రూమ్‌లో వున్న తాతయ్య చేతికర్రతో బయటికి వచ్చి అక్కడే వున్న తులసితో "ఈయన కాస్త కోపిష్టిమనిషి. చాలా జాగ్రత్తతో చూడాలి" అన్నాడు. తాతయ్య యీ కబురు యింతవరకూ దాచి యిప్పుడే యెందుకు చెప్పవలసివచ్చిందో ఆమె వూహించలేకపోయింది. దానివిషయంలో, అట్టే తల పాడుచేసుకోడానికి వ్యవధికూడా లేదు. తాతయ్యను పాపతో సహా అనుసరించింది.

౨

గేటుబయటి, వచ్చే ముఖాలవైపు కళ్ళప్పచెప్పి చూస్తున్న రమణరావుమనస్సు మనస్సులా లేదు. ఆ వాళ్లను వుద్ధరించేవాళ్ళలో తనొకడని కొద్దోగొప్పో అనుకొనేవాడే. కనికరం చూపించే పరిస్థితి అడవాళ్లయందేగాని మగవాళ్ళయం దెప్పుడూ రాదనే నమ్మేవాడు. ఏదైనా ఒక విషయాన్ని వాదించేటప్పుడు ఆడిన నాల్గు మాటలైనా, ఆడవాళ్ళ నైపున వకాల్తా తీసుకొని మాట్లాడేవాడు. ఒకనాడైనా యిలాంటి పరిస్థితి వస్తుందని హద్దుమీరి ఆలోచించలేదు.

"ప్లాటుఫారంటిక్కెట్టు తీసుకోలేకపోయావురా...!" హఠాత్తుగా విన్నమాటలతో కాస్త కంగారుపడ్డా సర్దుకొని "...హా...లే"—దంటూ నాన్చేశాడు. వెనక నున్న అమ్మాయి మాత్రం 'పాపం! తీసినా...' చప్పున ఆపి ముందు కొచ్చింది ...'వీళ్లకి పెద్దనాన్నకి యేం సంబంధం.' అన్న సంశయం మనస్సులో కొట్లాడినా రమణగుండెల్లో గడగడ ధ్వని రేగింది....వెనుకనే వున్న పాప...కీమనే స్వరంతో "బూచీ" అంది. ఆ ఒక్కమాటతో సగం ప్రాణం యెగిరిపోయింది....కళ్లలో నీరు తిరిగిపోతూంటే అతి ప్రయత్నంమీద ఆపుకుంటున్నాడు. యీలిప్తలో జరిగిన మార్పులు పరీక్షించిన తులసి కొంచెం ప్రక్కకు జరిగింది. పాప మళ్ళీ 'బూచీ' అంది. కూలీలతో తాతయ్య వస్తున్నారు....తులసి పాపను యెత్తుకుని "కుక్కను చూస్తూ బూచీ బూచీ అని యెందుకే గోలపెడ్తావ్ పాపా! ఊరుకో—!" అంటూనే ముందుకు గబగబ నడచింది.

టాక్సీలో బెడ్డింగు సూటుకేసు వగైరా సామానులు కూలీలు పడవేస్తోంటే కళ్లప్పచెప్పి చూస్తూన్నాడు. కారు కదులుతూండగా ముందుసీటులో కూర్చొన్న రమణరావు తనని కుక్కనుచేసిన తులసివేపు ఒకసారి చూడకుండా వుండలేకపోయాడు.

ముసలివాళ్లిద్దరూ అల్లుళ్ల హోదాలనీ, రాజకీయాలనీ కలిపి మాట్లాడుకుంటున్నారు...తరవాత....

'యెవరినీ తీసుకురాకపోవటమే మంచిపని చేశారు. గొడబలేకుండానే ట్రీట్‌మెంటు అయిపోతుంది. సేవ చెయ్యటానికి మా తులసి వుంది లెండి. ...వంట చెయ్యటంలో...'

"వంట చెయ్యటం కూడానా...'

'ప్రస్తుతం అదే. వంటమనిషి కూతురు ఒంట్లో బాగులేదని వెళ్లింది. అంతా నేనే చూసుకొంటానంటుంది....మాటల్లో మంచి దిట్టండి...."

'ఏవమ్మాయ్. తాతయ్య ఎంతవరకు చదివించారు?'—ప్రశ్నించాడు రమణ పెదనాన్న.

'చదరంగం తప్పించి తాతయ్య కింకేం చదువు రాదు. తాతయ్యే చదివించుంటే నాకూడా ఆ పిచ్చే పట్టేదేమో! యీ చదువు నాకు చాలనుకున్న వరకు నేనే చదువుకున్నా!'

తాతయ్య నవ్వుతూ 'చాశారా'? అన్నాడు. అనుకోని సమాధానం విన్న రమణ పెదనాన్న బిగ్గరగా నవ్వుతూ 'యిలా వుంటేనే పిల్లలండీ' అన్నాడు.

రమణ ఈ మాటలన్నీ ఒక చెవి అప్పచెప్పి వింటూన్నా...ఆమె వ్యంగ్యంగా విసరిన విరుగుడు లేని బాణంతో బాధపడుతున్నాడు. కారు అద్దంలోంచి రోడ్డువైపు చూస్తున్నాడేకాని మనస్సంతా ఆమెతోనే నిండిపోయివుంది.

పెదనాన్న, తాతయ్య పాపచేతిలో వున్న బాటా రబ్బరు కుక్కబొమ్మబూచి అనుకొని వుంటారని సంతృప్తిపడబోయాడు.

ఇంటికివచ్చి పెదనాన్న వ్రాసిన వుత్తరం రెండుసార్లు చదివినా యెక్కడా తన యింటికి వస్తా

నని లేదు. హాస్పటల్ కనిమీద ఫలానా తేది మెయిల్ లో ఆ వూరు రాదలచానని, స్టేషనుకు రమ్మనమని ముక్తసరిగా మూడుమాటలలో తేల్చారు. అర్థం చేసుకోవటం చేతకాక అప్పచేసి ఆలాడ్జి కొంచెం బాగా కనిపించటానికని శ్రమ తీసుకోవలసి వచ్చింది.

3

మధ్యాన్నం భోజనా లయ్యాయ్. మేడమీద హాలులో కూర్చొని తమలపాకులు వేసుకొంటూనే మాటల్లో మాటగా రాఘవయ్యగారు రమణ పెదనాన్నని అడిగారు "ఆ కుర్రవా డెవడని"

'వాడా! ఏదో ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నాడు... వాడిమాటకేంగాని మీ రొకసారి వీలు చూసుకొని బరంపురం రావాలి.'

"రాకేంగాని—నా కెక్కడ తీరుబడి? రిటైరయి కూర్చుందామంటే అయిందా? అమ్మాయి ఢిల్లీ వచ్చేమంటుంది? పెదమనుమరాలు ఉమ చెంగల్పట్టు వచ్చేమంటుంది. ఇంక యీ రెండో మనుమరాలు యీ విశాఖపట్టణం కదలకంటుంది." నగవు వెళ్లబోస్తూ చివరికి తులశమ్మే పంతం నెగ్గించుకొన్నట్లుంది.

వెంకటరమణమూర్తిగారు తులసి వేపుమాసి 'నిల్చుంటా వెందుకమ్మా—కూర్చో' అన్నారు.

తులసి మౌనంగా యెడగా కుర్చీమీదకూర్చుంది. రాఘవయ్యగారు మాటలు పొడిగించారు.

"ఆంధ్రులు ఆంధ్రదేశం అంటే మహా వెఱ్ఱిండి. వాళ్లమీద దుమ్మెత్తామంటే మనల్ని మరి బ్రతకనివ్వదు!"

ఈ స్తుతితో తనకు సంబంధం లేనట్లుగానే తులసి ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పింది.

"అటు తల్లి పోరు పెడుతుంది. అల్లుడు పెద్ద యింజనీరా—'రా' అని అంటే వాడిమాటలు వింటుందా? దీని తరువాత అమ్మాయి మాంచాల, పదేళ్ల తమ్ముడు కమలాకరం కూడ వుత్తరాలు వ్రాస్తూంటారు రమ్మని... నేను వెళ్లనంటే వెళ్లనంటుంది. తాతయ్యదగ్గిరే యిక్కడే వుంటానంటుంది. ఇక్కడ పూర్వులు గడించిన మేడ వుంచబట్టి వున్నాను... లేదా అంటే ఆ కూతురుదగ్గిరే కాలం వెళ్లబుచ్చేవాడినా...?"

తులసి హఠాత్తుగా కలుగజేసుకొని "స్కూళ్ల యిన్స్పెక్టరుగా వుండి దోచావుగా తాతయ్యా!! ఈ యిల్లు లేకపోతే గోదావరితీరంలో కట్టుకొనేవాళ్లం."

ఇద్దరు ముసలాళ్లు ఘొల్లున నవ్వారు. తులసికూడా తరవాత చిరునగవు వెళ్లబోసి, "సరే...సరే...."అంటూ మాటలు దొరక్క సిగ్గుపడిపోయింది. రాఘవయ్యగారు నవ్వుతూనే "చూడండి యెంత నింద నెత్తిన వేసిందో! దోచానా?" అన్నాడు. మనుమరాలి వేపు తిరిగి, "పోవే. నీకు ఏస్వీస్ యెంబాసిడరో మొగుడుగా దాపరిస్తాడులే. అప్పుడు వాడితో కదలవా యేం?"

తాతయ్యహాస్యానికి కొంచమైనా చలించకండా "కదలనంటే కదలను" అంది.

"అలా అంటే యెలా అవుతుందమ్మాయ్! మొగాళ్ల యిష్టంగాని."

ఈ క్రొత్త చుట్టం కలుగచేసుకొంటాడని అనుకోని తులసికి ఆశ్చర్యం కాసేపు ఆవరించింది. ఐనా నవ్వుతూ "ఈకాలం మొగాళ్లు అలా అనుకొంటే మొగాళ్లు కారు. ఇష్టా యిష్టాలు మగవాళ్లకి ఆడవాళ్లకి సమానంగానే వుంటాయ్."

క్రొత్త ముసలాయన మళ్లా నులుపుకొని బదులు చెప్పలేదు. పాప గబగబ మేడమెట్లు ఎగబ్రాకుతోనే "పిన్నీ—పిన్నీ" అని కేకలు వేయటంతో తులసి లేచివెళ్లింది. ఉమ క్రిందనుంచే "భోజనానికి వేళకాలేదే" అంది.

౪

వెంకటరమణమూర్తిగారు హాస్పిటల్ లో చేరి మూడు రోజులైంది. హెచ్చు డబ్బు వుండటమే యీ జబ్బు. అంతకంటే యేమి లేదు. డాక్టర్లు యీయన వైఖరీ చూసి 'సరే! రెండువారా లుంటే చా'లన్నారు. స్పెషలువార్డులో మంచంమీదనుంచి యిచ్చే ఆజ్ఞలను శిరసా వహించటంలో రమణరావు ప్రాణంపోతోంది. ప్రతిదానికి రాఘవయ్యగారి యింటికే వెళ్లాలి. ఇది యిమ్మన్నారు, అది యిమ్మన్నారు, అని అడిగి తెచ్చేసరికి సరిపోతోంది. కేరియరుతో భోజనంకూడా తనే తీసుకెళ్లాలి.

రాఘవయ్యగారి యింటికి వెళ్లేటప్పుడు యే అమ్మాయిల యెదరగానో, యే పెద్దమనుషుల కళ్ల యెదుటో, యే పాపాయిల ముందరో "బూచీ" అయిపోతున్నాడు. తప్పించుకుందామన్నా వీలుపడని పరిస్థితులలో మనసులో పెద్దపెట్టున యేడ్చుకోవటం తప్పించి విమోచన మార్గాన్ని ఆలోచించడానికి సాహసించలేదు.

బాగా చీకటిపడింది. ఖాళీ కేరియరుతో రాఘవయ్యగారి యింటికి వచ్చాడు.

తలుపు తోసుకొని లోనికి వెళ్లేసరికి గదిలో తులసి కుర్చీమీద యేదో పుస్తకం పట్టుకొని కూర్చొనుంది. ఎత్తిన తల దించి ఏమీ మాట్లాడదు. రమణ ఆమె ముఖంవేపు చూడలేదు. కాళీ కేరియర్ అక్కడపెట్టి ఏదో అడుగుదామనే సంకల్పంతో యింటి వాసాలవేపు చూస్తూ నిల్చున్నాడు.

'ఏం యింటివాసాలు లెఖ్ఖపెడ్తున్నావా ?"

యీ ప్రశ్న చాలా అసహజంగా వినిపించిందతనికి. తనని యిప్పుడు ఒరే అని సంబోధిస్తున్న స్నేహితులు మొదట 'ఏమండీ—మీరు' అంటూనే వచ్చారు.

దీనికి జబా బీయలేదు—దృష్టి నేలమీదకు మరల్చాడు.

'పోనీ ఆ గచ్చువెయ్యటానికి ఎంత సున్నం పట్టిందో చెప్పు చూద్దాం ?'

ఒళ్లు మండింది. గొంతుక గురగురతో కటువుగా "మీరు మహా చెప్పగలిగినట్టు ?" అన్నాడు.

"నువ్వు చెప్పలేనంటే చెప్తాను కూర్చో—"

మర్యాద తెలియని మూఢురాలివేపు చూస్తున్నట్లుగా చూస్తున్నాడు.

ఆమె మందహాసంతో తేలిగ్గా అంది. "యీ మాత్రం చెప్పలేకపోయావ్. ఎంత సున్నం పట్టుంది? పట్టినంత !"

మొఖం మొద్దుదేరింది. "నువ్వెప్పుడైనా యెవరితోనైనా స్నేహం చేశావా?" ఆమె మళ్లీ వెటకారంగానే అంది.

జవాబు రాకపోవటం గుర్తించి హేళనగా "వాళ్ళు మర్యాదస్తులేనా" అంది.

"వాళ్లు మర్యాదస్తులుకారని మీరు భయపడక్కరలేదు."...అన్నాడు చివరకు యెర్రగా ఒకసారి చూసి.

"మధ్యను నాకెందుకూ భయం! నీకే మర్యాద తెలిసుంటే కూర్చోమంటే కోపంగా చూడవు !"

మాటాడకండా కూర్చున్నాడు.

సిగ్గుపడేవాళ్లు అనాలనుకున్నది వెంటనే అనలేరు. అంతేకాక మనస్సులో వున్నది మాటల్లోకి వచ్చేసరికి మొండిదైపోతుంది. ఎన్నైనా అనకున్నాడు కాని చివరకు ఒక్కమాట అన్నాడు. "ఇలా పగపడితే మీ కేం వస్తుందని."

ఇలా అన్నందుకు సిగ్గుపడ్డాడు. కానీ ఆ సిగ్గ ఆ జవాబు విన్నాక మరచిపోయాడు.. ఆమె నవ్వకుండానే అంది "నేనేం చేశానని, ఎక్కడ కనిపించినా పాపే బూచీ అనేది."

"మీరు నేర్పకపోతే ఆ పిల్ల కేం తెలుసు ? నిజానికి ఆ వేళ నేను చెయ్యాలని చేయలేదు."

"కళ్లున్నావాళ్లు అలా గ్రుడ్డిగా నడుస్తారని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు."

"ఎలాంటి ప్రమాణం చెయ్యమన్నా చేస్తాను. నేను చెయ్యాలని చెయ్యలేదు."

"చేసినపని చేసి మాటాడకుండా పోయావుగా"

"నామీద నాకే అసహ్యంవేసింది. అలా వేగంగా వెళ్లిపోయాను. ఆ రోడ్డు మలు పలాంటిది. పైగా ఎలక్ట్రిక్ స్తంభం అడ్డొచ్చింది, గప్పున తిరిగేసరికి."

"ఆ స్తంభానికి ఢీకొనలేకపోయావ్ ?"

రమణ కాస్సేపు సమాధాన పరచే విధానం చేతకాక వూరుకున్నాడు. తరవాత ముఖమెత్తి పాప మీ మాట వింటుంది. దయచేసి మీరు చెప్పితే..."

"దయచేసి" అంది తులసి వెటకారంగా. వెను వెంటనే పకపక నవ్వింది. అంతవరకూ గోడచాటున దాగొని యీ సంభాషణ వింటున్న వుమ చప్పున వచ్చి నవ్వుతూ 'ఓహో! బూచీ వచ్చాడే' అంది. తులసి మళ్లీ నవ్వుతూ "చూడక్కా ! పాపను చూస్తే..." అర్థోక్తిలో ఉమ గంభీరమైన ముఖంతో తులసిని మందలిస్తూ ఆపింది. రమణవేపు తిరిగి చిన్న

నవ్వు నవ్వి "మీ పెదనాన్న యీ వేళ వేగంగా భోజనం చేశారే" అంది. రమణ తలవూపాడు. తులసి రమణ లోకువదాస్యాన్ని యెత్తిపొడిచేటట్లుగా "దయచేసి ..మీరు చెప్పితే" అంటూ వెటకారించింది. ఉమ చెల్లెల్నికసరి "మర్యాదిస్తుంటే ముఖం ' ని మొత్తిందాయేం? ఊరుకో. అట్టే నవ్వకు" అంటూ రమణరావు దగ్గరగా నున్న కుర్చీమీదకూర్చొని సౌహార్ద్రమైన స్వరంతో "పాప వూరుకోక యేం చేస్తుంది? బిస్కట్ చేతిలో పెట్టి యెలా చెప్పితే అలా వినే పిల్ల. మంచికథలు చెప్పావంటే నిన్ను విడిచే పెట్టదు." అన్నది.

ఉమ ఆడిన యీ మాటలుకన్నా, తన లోకువ దాస్యాన్ని యెత్తిపొడిచిన మాటలు రమణ మనస్సులో నాటుకపోయాయ్.

ఈ పదహారేళ్ల పెదాల పెంకెతనాన్ని అణచే మార్గంకోసం ఆలోచిస్తున్న రమణరావు వేగంగానే శెలవు తీసుకొని వెళ్లిపోయాడు.

౫

మరుచటిరోజు సాయంత్రం రమణను చూసి పాప మళ్లీ మొదలుపెట్టింది. యీసారి దగ్గరగా వచ్చి అంటోంది. తులసి వంటయింట్లోనుంచే చాటుగా కిటికీగుండా చూస్తోంది.

"పాపా...రా" అని పిలచాడు ఆప్యాయంగా.

పాప అడుగు కదపలేదు కాని స్వరం పెద్దది చేసింది.

"బూచీ అంటే బిస్కట్ యివ్వను. తెలిసిందా?" అంటూ జేబులోంచి బిస్కట్ పాకెట్ తీసి చూపించాడు.

"నాదగ్గర లేవేమిటి?"

"అవి మంచివి కావు."

"ఛో. నీవే మంచివి కావు."

"రా పాపా" దగ్గరగా వచ్చి పాపను యెత్తుకోబోయాడు. చేతినుంచి జారిపోయి పరుగెత్తి మేడ మెట్లు సగం యెక్కి "అమ్మా బూచి చూడే....." అంది సగం యేడుపుతో.

అక్కడకు వచ్చిన పిన్నిని చూపి పాప గబగబ మెట్లు దిగి "పిన్నీ" అంటూ దగ్గరకు వచ్చి నిలుచుని రమణరావువేపు కోఅకోఅ చూసింది.

పాప నలా నిలబెట్టి "ఎవరే బూచి! నువ్వే బూచీ...పాపే బూచీ" అని గట్టించింది. ముఖం ముడుచుకొని కోపంగా పాపవేవు చెయ్యిచూపిస్తూ -

పాప కళ్లల్లో నీరు గిర్రున తిరిగిపోయింది. ఇది పచ్చిమోసమని ఆ లేతమనస్సుకు స్ఫురించకపోయినా పిన్నికి కోపం వచ్చిందనిమాత్రం తెలుసుకొంది. 'పిన్నీ' అని కేక వేసి తులసికాళ్లను పట్టుకొని ముఖం దాచేస్తూ యేడవటానికి ఉపక్రమించింది.

సైగచేస్తూ 'పాపే బూచీ అను' అంది తులసి రమణవేపు చూస్తూ. కాని ఆ పిల్ల పరిస్థితి చూసి పెదిమలు కదప లేకపోయాడు.

"అనండీ మహాత్మా" అంది మందహాసంతో క్షమార్హుడైన రమణతో.

కానీ రమణరావుమనస్సంతా ఆనందంతో వూగులాడింది. యిటువంటి అతిప్రియమైన పలుకులను తను వింటానని పొరపాటునైనా వూహించలేదు. బహుశః తన మనస్సంతా ఆడవాళ్లనుగురించి ఆలోచనలో పడివుంటవచ్చు.

మాట్లాడడానికి నోరు పెగిలిందికాదు.

తులసి చప్పున రమణ మౌనానికి చెంప పెట్టుగా 'నీకంటే పాపే నయం అన్నమాట' మాటలు జారవేసింది.

పాపను భుజంమీద వేసుకొని వసారాలో నిల్చుంది. ఉమ చెదిరిపోయిన జుత్తుతో ఆవులింతలు తీస్తూ మెట్లుదిగుతూంది.

"ఉమ ఊర్మిళైపోతోంది. ఆ చెంగల్పట్టులో ఏ శూర్పణఖ వెంటాడుతుందో ఆలోచించవేమే అక్కా?"

"యేం యీ సరసం—రాజుల సరసంలా."

"నీ కెప్పుడూ నిద్దర. తాతయ్య కెప్పుడూ క్లబ్బులో గుర్రాలు యేనుగలమీద సవారీ...యీ వేళైనా కాస్త వేగంగా లేచుంటే..."

"ఇంకా ఖైముందికదే ... ఓహో బూచీ వచ్చాడే—వంటయిందా?"

"ఎవరే బూచీ? నువ్వే బూచీ—ఉమే బూచీ."

"కథేమిటి అడ్డంగా తిరిగింది. నువ్వూ పాపవై పోతున్నట్లుందే!"

"కాస్త లావుగా వున్నావుగా, నీలాంటి వాళ్లను చూచి నాలాంటి పాపలు జడవాలే!"

"నువ్వెప్పుడూ యిలా వుండిపోవులే."

"ఉంటానని ధైర్యమే నే."

"అంతా నీ చేతుల్లో నే వున్నట్టు."

"అంతా నా చేతుల్లో నేవుంది. నేనూ కూర్చుంటే యీ సరికి నీకన్నా..."

"యింకా ఎన్ని రోజులే వుండిపోతావు" కటువుగా అంటూనే ముఖం త్రిప్పుకొని పెరటికి నడిచింది ఉమ.

ఇంతవరకు ధర్మసందేహంతో కొట్లాడు కొంటూన్న పాప ఒక్కసారి 'పిన్నీ' అని పిలచింది. హాస్యాన్ని హాస్యంగా తీసుకోలేని అక్కవే పింకా అలా చూస్తూనేవుంది. తులసిముఖంలో మారే రంగులను పరీక్షిస్తున్నాడు రమణరావు.

పాప పిన్ని భుజంమీద తల ఆన్చుకొనే 'పిన్నీ' అని పిలచింది.

"ఏం పాపా?"

"బూచి ఎవరు పిన్నీ?"

"ఎవరూ కారే"

తల ఒక్కసారి పైకెత్తి పిన్ని ముఖంవేపు చూస్తూ.

"అమ్మ కాదూ?"

"కాదే"

"నేనో"

"నువ్వూ కాదే"

"మరి బూచో?"

తులసికి నవ్వాగింది కాదు. పాపదృష్టి రమణరావు వేపుంది.

"ఆయన పేరు బూచీ కాదే. బూచీ చచ్చి పోయాడు."

"ఎప్పుడు పిన్నీ?"

"ఎప్పుడో చెప్తాను. నువ్వు ఆయనకు నమస్కారం పెట్టే" రమణరావును చూపిస్తూ అంది.

'చెప్తావా?'

'నే నెప్పుడైనా అబద్ధం ఆడేనా?'

పాప పిన్నిముఖం వేపు అనుమానంగా చూస్తూనే వుంది. ఒక్కసారి రెండుచేతులు జోడించి నమస్కారం అంది. రమణరావు ఆనందం పట్టలేక చేతులు చాచాడు. పాప కుడికన్నును కుడిచేతి చూపుడు వ్రేలుతో నూసి నోరు తెరచింది.

'వెళ్లమ్మా పాపా' అంటూనే రమణరావు వేపు వంగింది తులసి.

'పిన్నీ' బూచీ ఎప్పుడు చచ్చిపోయాడే?'

'ఎవరికి నమస్కారం పెట్టావో వాళ్లనే అడుగు.'

'నువ్వు చెప్తానన్నావ్'

'నాకంటే అతనే బాగా చెప్తాడు. వెళ్లమ్మా' అంటూనే రమణ చేతికి అందిచ్చింది పాపను.

'యీ వేళ కేరియర్ నేనే తీసుకవెళ్తున్నా. నేం వచ్చేవరకూ పాప నువ్వూ యిక్కడే వుంటారు కదూ! పాపకు మంచి మంచి కథలు చెప్తావు, కదూ...బూచీకథ...మాంచాల కథ....'

'మాంచాల పిన్ని కథే' పాప బిగ్గరగా అంది.

తులసి నవ్వుకుంటూ వంటి యింటివేపు వెళ్లి పోయింది.

ఆస్పటల్‌కు వెళ్లేముందు పాప వస్తానని యేడ్చింది. తులసి 'తాతయ్య యిప్పుడే వస్తారు. నువ్వూ తాతయ్యా కలసి కారుమీద వద్దురుగాని అందాక రమణదగ్గర వుండు మంచి కథలు చెప్తాడు' అని సమాధానపరచింది.

ఉమ తులసి వెళ్లిపోయాక, తలుపు గడియవేసి పాపను యెత్తుకొని మేడమీదకు పోయాడు.

'బూచీ ఎవరో రేపు చెప్తానమ్మా' అన్నాడు.

'యిప్పుడే' అంది పాప విసుక్కుంటూ.

'ముందు మంచికథ చెప్తాను వింటావా?'

పాప రమణముఖం వేపు చూసింది.

'నీ పేరేమిటో ముందు చెప్పాలి?

'పాప' అంది సంకోచిస్తూనే.

'నాన్న పేరు?'

'నాన్న'

'అమ్మ పేరో ?'

'ఉమ'

'పిన్ని పేరు ?'

'పిన్ని'

'మరి నా పేరో ?'

'..................'

పాపను గిర్రున త్రిప్పుతూ 'ఘట్టిగా నవ్వుతే నా పేరు చెప్తాను.'

పాప నవ్వలేదు. ముద్దు పెట్టుకొంటూ 'మంచి పాపవే నువ్వు. ఆడుతూపాడుతూ నవ్వుతూంటావు కదూ ?'

పాప మాటాడలేదు.

"అదిగో ఊరుకోకూడదు. మంచి పాపలు మంచిగా మాట్లాడాలి, నవ్వుతాను 'చాచా' అనాలి తెల్సిందా?"

"చాచా !!"

"అవును నా పేరు చాచా. చాచా అని నాలుగు సార్లు పిలు. పిలమ్మా పిలు. నన్ను చాచా అని పిలిస్తే బూచీ కథ...మాంచాల కథ...యింకా ఎన్నో మంచి కథలు చెప్తాను."

"రోజూ చెప్తావా?"

"అదిగో నువ్వు చాచా అని పిలవండే. పిలిస్తేనే చెప్తాను."

"చాచా" అంది పాప మెల్లగా.

"మళ్ళీ"

"చాచా"

"ఘట్టిగా నాలుగుసార్లు"

"చాచా, చాచా...చాచా...చాచా"...

"నువ్వు నా పాపవేకదూ?...అవును చాచా అను."

"అవును చాచా."

"నువ్వు చాచా చెప్పినట్లు వింటావుకద్దూ,— వింటాను చాచా అను."

"వింటాను చాచా."

"అదిగో మెల్లిగా — భయపడుతున్నావ్. పాపలు భయపడకూడదమ్మా. ఏదీ మంచి కథలు చెప్పు చాచా అను"

"మంచి కథలు చెప్పు చాచా."

"అయితే మంచి కథ ఒకటి చెప్తాను—ఊఁ కొట్టావా."

పాప తల వూపింది.

"అదిగో భయపడితే చెప్పనమ్మా. చాచాదగ్గర భయపడకూడదు. ఊఁ కొట్టాను చాచా అనాలి. అంటావు కదూ."

"ఓ"

"అయితే అను"

"ఎలా అనాలో చెప్పు చావా."

"నువ్వు చాలా మంచిపాపవి. నీకు మంచి మంచి కథలు రోజూ చెప్తాను. పెద్ద యేనుగు కథ. కోతి కథ. మంచిబొమ్మలు రోజూ కొంటాను. ఏం. రేపు సాయంత్రం మరి బీచిలో ఆడుకొందాం. చిన్న పాపలు... పెద్దపాపలు యెందరో వస్తారు. వెళ్దామా?"

"పిన్నో?."

"పిన్నెందుకు? పిన్ని పాప కాదే. పాపలతోనే ఆడుకుందువు గాని. అక్కడే బూచీకథ చెప్తాను. పిన్నిని ఏమీ అడక్క......అబద్ధాలు చెప్తుంది. చూశావా—చాచాని బూచీ అని ఎలా అబద్ధం చెప్పిందో. నేను చాచాని. రోజూ చాచా అని పిలుస్తావా?—పిలుస్తా నను."

"పిలుస్తాను."

"ఏమని పిలుస్తావ్?"

"చాచా అని."

"గట్టిగా యిప్పుడు పదిసార్లు పిలిచేయమ్మా."

"చాచా...చాచా, చాచా...చాచా"

"ఒకటి, రెండు, మూడు....పది. అమ్మయ్య యిక కథ మొదలెడ్తా. బూచీకథ రేపు.

"ఇప్పుడే"

"మంచి బాలరాజు కథ చెప్తాను. యెక్కడ తెలియకపోయినా అడుగుతావు కదూ? అనగా, అనగా ఒక బాలరాజ్యం వుండేది. బాలరాజ్యం అంటే ఏమిటో తెలుసా?

పాప తెలియదన్నట్లుగా తలవూపింది.

'బాలరాజ్యం అంటే పెద్దదేశం. మేడలూ, పడవలూ, సినీమాలూ, మోటార్లూ అన్నీ వున్నాయి ఆదేశంలో. అక్కడ రాజు బాల రాజు. రాణీనీలాంటి పాపే. మంత్రి ఒక పాపాయి. నీలాంటి-చిన్న చిన్న పాపాయిలే అందరూనూ. అక్కడ బాలలందరూ సుఖంగా బతికేవాళ్లు. అల్లరంటూ లేనేలేదు. పాపాయిలే మోటార్లు, రైళ్లూ, విమానాలు నడుపుతారు...కోతిని ఎక్కడైనా చూశావమ్మా?"

"ఓ"

"ఎక్కడే!"

"నాన్న చూపిస్తే...అక్కడే కోతులూ, బాతులూ, పెద్దఏనుగూ..."

"ఓహో మెడ్రాసులో చూశావా? కోతి ఎలా వుంటుందమ్మా?'

"కోతి...కోతి..."

"తోక వుంటుందని చెప్పాలి మరి. ఆ కోతి ఒకసారి బాలరాజ్యంలోకి వచ్చింది. కిచకిచలాడుతూ మేడమీద గెంతులేసింది. ఇంకేం చేసిందంటే బిస్కత్తులూ పిప్పరమెంట్లూ, చాకలేట్లూ, దొంగలా తినేసింది. ఆఖరికి రాజుగారి సింహాసనం మీద కూర్చుంది. మరి బాలరాజుకు కోపం రాదూ?"

"ఓ"

"కోతిని పట్టుకోవాలని ఆర్డరు వేశారు. పది మంది పాపాయిలు పట్టుకోడానికి వెళ్తే కిచకిచలాడుతూ వాళ్ల బుర్రలమీద గెంతులేసి పాపాయిలను కరిచేసింది. యెవరూ పట్టుకోలేకపోయారు. మరి ఆదేశం రాణీ యేమో నీలాంటి పాపేకదూ. నీకు భయంలేదు కదమ్మా?-లేదు అనూ!"

"లేదు"

"ఆ రాణి నీలాంటి పాపే. బాలరాజులా కోటూ అదీ వేసుకొని పెద్ద తాడు పట్టుకొచ్చింది. ఆ కోతి ఏం చేసిందంటే?..."

"యేంచేసింది?"

"యేంచేసింది చాచా అంటేనే?"

"యేంచేసింది చాచా?"

"రాణీ చెయ్యి కరిచేసింది."

"రాణీ చెయ్యే!"

"కరిచేసినా......రక్తం కారినా రాణీకోతిని విడిచిపెట్టలేదు. తాడుతో ఘట్టిగా కోతిని స్తంభానికి కట్టేసింది. చూశావా ఆ పాపాయి ఎంత ధైర్యమయిందో? కోతి కిచకిచమంటూ ఏడుస్తోంది. బాలరాజు వచ్చాడు. దేశంలోని పాపాయిలంతా వచ్చారు. పెద్ద సభ అయింది. ఆ సభలో రాణీ పాపని అందరూ మంచి పాపన్నారు. చూశావా భయంలేని పాపలు ఎంత మంచి పాపలో. నువ్వూ! భయపడ్తావా?"

"ఉహు"

"ఉహు చాచా అనాలి...యేది అను మరి?"

"ఉహు చాచా."

"బాలరాజు అడిగాడు. 'కోతీ కోతీ యెందుకీ దేశం వచ్చావ్ అని.' కోతి యేమందంటే చూడ్డానికి వచ్చానంది."

"చూడ్డానికా వచ్చావ్? అబద్ధం ఆడుతున్నావ్. మాబిస్కట్లన్నీ పరపరమని నమిలేశావే. మా చాకలేట్లన్నీ చప్పరించేశావే...మా పకోడీలు—జిలేబీలు, బుగ్గిలో కలిపేసావే. ఇన్ని పెద్ద తప్పులు చేసింది కాకుండా బాలరాజు సింహాసం మీద కూర్చోడానికి నీకెన్ని గుండెలున్నాయ్?" అని బాలరాజు కోపంతో అన్నాడు.

"రాణీయో"—అంది పాప ఉత్సాహంతో.

"రాణీ యేమందంటే...ఓయీ కోతీ! బాలరాజ్యం వీరుల రాజ్యం సుమా! వాళ్లకి భయం అన్నదే లేనేలేదు. మంచివాళ్లందరినీ వాళ్లు పూజచేస్తారు. చెడ్డవాళ్లందరినీ మంచిగా వుండేటట్లు చేస్తారు. నువ్వు మా దేశాన్ని దోచేసి పాడుచేశావ్.... నేస్తంగా వచ్చుంటే మా సింహాసనంప్రక్కనే కూర్చోబెట్టుకొనే వాళ్ళం. చూశావా పాపా? యెలా అందో ఆ రాణి. బాగా అంది కదూ?"

"ఓ."

"మరి చాచా మంచివాడు కదమ్మా?...మంచివాడే అను.?

"మంచివాడే."

"మంచివాళ్ళని బూచీ అనకూడదు. మరి రేపటినుంచి అనవుకదూ. అననంటేనే కథ చెప్తాను. లేదా అంటే చెప్పను."

"అనను."

"అనను చాచా అనాలి."

"అనను చాచా."

"ఆ కోతి యేం చేసిందంటావ్? యేడ్చింది. నేనేమి యెరగను బాలరాజా! నేస్తంగానే వచ్చాను. నే నేమీ తినలేదు. యీ పాపాయి అంటే నా కెంతో ఆనందం. వాళ్లు నన్ను చూసి గెంతులేస్తారు. నవ్వుతారు. కోతీ పేలు చూడవూ అని తల లంది స్తారు. అలాంటి పాపలంటే నా కెంతో సరదా! వాళ్ళకి నేస్తంగానే వచ్చేను రాజా! నన్ను వది లేయవూ?" అంటూ ఏడ్చి చెప్పిందమ్మ."

"బాలరాజు వదిలేశాడా?"

"లేదే—వదిలేస్తాడా? బాలరాజు చాలా మంచివాడమ్మ. మంచివాళ్లకు ఎవరైనా అబద్ధం చెప్తే వినబడదు. నిజం వినిపిస్తుంది. చూడు. నువ్విప్పుడు ఒక్క బిస్కత్తు దొంగతనంగా తినేశా వనుకో. యెవ్వరూ చూడలేదని అబ్బే తినలేదు చాచా అంటా వనుకో. చాచా చాలా మంచివాడు కదూ? చాచాకు ఎలా వినిపిస్తుందంటే... నేను తిన లేదని నువ్వంటావ్. చాచాకు నేను తిన్నాను అని వినిపిస్తుంది. అంచేత అబద్ధం ఆడకు. దొంగతనం చెయ్యకు. ఏం మాటాడమ్మ..అబద్ధం ఆడను చాచా" అను.

"అబద్ధం ఆడను చాచా."

"దొంగతనం చెయ్యను చాచా—" అను.

"దొంగతనం చెయ్యను చాచా."

"అయితే బాలరాజుకు కోతి ఆడిన మాటలు వినిపిస్తాయా? వినిపించవు కదూ. ఎంచేత? బాలరాజు మంచివాడు కాబట్టి నిజమే వినిపిస్తుంది. కోతి అబద్ధం ఆడిందికదూ. బిస్కట్లూ చాకలేట్లు తినేసిందికదూ."

"తినేసింది. కోతి మంచిదే కాదు."

"అయితే, చెడ్డకోతికి యేం శిక్ష వేదామో చెప్పు."

పాప ఆలోచనలో పడ్డది.

"చంపేద్దామా?"

"పాపం! వద్దు చాచా."

"అయితే ఏం చేద్దామే? వదిలేద్దామా?"

"మళ్ళీ బిస్కట్లు తినేయదూ?"

"అయితే యేం చెయ్యాలో నువ్వే చెప్పాలి మరి. పాపవి కదూ!"

కొంతసేపు అలాచూస్తూ వుండిపోయాడు. ఆలోచనలో యేదో స్ఫురించినట్లు పాప చప్పున 'అందులో పెట్టేద్దాం' అంది.

"ఎందులో?"

"నాన్నా నేనూ చూశాం..."

"ఒహో బోనులోనా......యెంత తెలివైన పాపవే...నువ్వు నా పాపవే..." అంటూ పాపను తన ఉనికినే మరచి ముద్దులాడాడు.

౬

రమణరావు రెండోరోజు వుదయమే వచ్చాడు. ఉమ అంది. "ఏమిటోయ్ చాలామంచికథలు చెప్పావట పాపకి."

"ఎక్కడో చదివింది జ్ఞాపకంవస్తే చెప్పాను." ముక్త సరిగా తేల్చి పాపదగ్గరకు వెళ్లి "రా—పాపా పెద్దపడవ చూపిస్తా" నన్నాడు.

"పెద్ద పడవే?"

"అవును—రా అమ్మ" పాప చెయ్యి పట్టుకొని మేడమెట్లు దించాడు. ఉమ 'హార్బరుకు తీసుకవెళ్తావేమిటి?" అంది మేడపూంచే.

"అందాకా కాదు. స్టీమరు యిప్పుడే వెళ్లిపోతోంది. లౌనుహాలుదగ్గర నిలబడి వచ్చేస్తాం" అంటూ నడిచాడు ముందుకు.

పాప రమణ చిటికిన వేలు పట్టుకొని నడుస్తోంది.

"నన్ను చాచా అని పిలవలేదేం పాపా?"

"మరిచిపోయాను చాచా."

"నువ్వు చాలా మంచిపాపవి" అంటూనే యెందుకో నవ్వుకొన్నాడు.

వీళ్లిద్దరు లౌనుహాలుదగ్గరికి వెళ్లేసరికి, స్టీమరు చాలా దూరం వెళ్లిపోయింది.

"యెన్ని పడవలో...మునిగిపోవూ?"

"అబ్బే పడవలు మునగవే. ఆ పడవల్లో యిన్ని చేపలు పట్టారు"

"అన్ని చేపలే...యేం చేస్తారు చాచా?"

"అమ్ముతారు. చేపలబజారు యెప్పుడైనా చూశావా? అబ్బా యెంత గోల. యింట్లో గోల పెడ్తే యిల్లు కూడా చేపల బజారై పోతుంది. నువ్వు యింట్లో యెప్పుడూ ఏడవకేం? ఎవరైనా వింటే ఛీ చేపల బజారంటారు."

ఏడవనంది పాప. తరవాత చిన్నకథలు రెండు చెప్పాడు. కోయిల యెందుకు కూస్తుందంటే పాపాయిలు పాటలు నేర్చుకొంటారనట. చందమామ కూడా పాపా యేనట. శుభ్రంగా వున్న పాపాయిలు చందమామంత అందంగా వుంటారట."....కబుర్లాడు కొంటూ తిరిగి వచ్చేశారు.

ఆ వేళ సాయంత్రం బీచికి తీసుకపోయాడు. నవ్వించి, ఆడించి "నే నెవరమ్మా" అంటే "నా చాచా" అనే పరిస్థితికి తీసుకొచ్చాడు.

మరుచటిరోజు సాయంత్రం వేగంగా హాస్పటల్ నుండి వచ్చేసరికి పాప పరుగెత్తుకొని వచ్చింది.

"వెళ్దామా?" అన్నాడు.

"ఉ..." అని వీధిలోనే అడుగు పెట్టింది.

రోడ్డంట నడుస్తూ "పాపా! నన్ను చాచా అని పిలవకపోతే నీకు బూచీకథ చెప్పనంటే చెప్పను."

"మరిచిపోయాను చాచా" అంది అమాయకంగా మీదికి చూస్తూ.

"మరిచిపోకూడదు. యిక మరిచిపోను చాచా అని లెంపలు వాయించుకో."

పాప నిస్సంకోచంగా "మరిచిపోను చాచా" అంటూ లెంపలు వాయించటంతో రమణరావు తెల్లబోతూనే పాపను ఒక్కసారి చేతుల్లోకి తీసుకొన్నాడు.

బూచీకథ—మాంచాల కథ...పట్టి ఆ లేత హృదయానికి హత్తుకొనేటట్టు చెప్పాడు.

౭

"పాప నీ పేరు మంచిది కాదంది" భోజనానికి రమ్మన్న పిన్నితో ఆ రాత్రి.

"నీ పేరు బాగుందేమిటి...?"

"మాంచాల పిన్ని పేరు చాలా మంచిది."

"ఎవరన్నారు?"

"చాచా"

"చాచా యెవరే?"

"చాచా తెలీదూ?"

"బూచీయేనా?"

"అన్నీ అబద్ధాలే..."

"పాపే అబద్ధాలాడుతుంది."

"ఛో, నేను కాదు. నువ్వే. బూచీ మనిషేమిటి?"

"మ రెవరు?"

"పెద్ద...రా...క్ష...సు...డు. పాపాయిల్ని ...పెద్దవాళ్ళని బిస్కట్లలాగ నమిలేస్తే..."

"అలా అని ఎవరు చెప్పారే?"

"చాచా"

"అన్నీ అబద్ధాలే..."

"చాచా వస్తే చెప్తానుండు..."

"నన్నేం చేస్తాడు—నేనంటే మీ చాచాకి భయం."

"అమ్మ చూడే పిన్ని...అన్నీ అబద్ధాలే... చాచాకి భయమట!" యీ మటలలో లేచి కూని రాగాలు తీస్తూ ఉమదగ్గరకు పరిగెత్తింది. తులసి ఆశ్చర్యపడి అలా నిల్చుండిపోయింది.

మరుచటిరోజు ఉదయం పరుపుమీదనుంచే 'అమ్మా! చాచా మంచికథలు చెప్తాడే—నువ్వు వినే.' అంది.

ఉమ యీవేళ ఉదయమే ఆలోచనలో పడింది. పాప మాటలు వినిపించుకోలేదు. తులసి వింటోంది.

"ఏం కథలు చెప్పాడే మీ చాచా?" అంది కుర్చీమీద కూర్చొనే!

పాప ముఖం త్రిప్పుకొనే అమ్మదగ్గరకు వెళిపోయింది. తులసి ముఖం వివర్ణమైంది.

ఆ వేళ వుదయమే రమణరావు వచ్చాడు. పాప పరుగెత్తి, 'చాచా' అంటూ చెయ్యిపట్టుకొని మేడ మీదకు తీసుకవచ్చి కుర్చీమీద కూర్చోబెట్టింది. తన చిన్న పేముకుర్చీ లాగి కూర్చొని, 'బాలచంద్రుడు చచ్చిపోయాడా చాచా', పశ్నించింది తలత్రిప్పుతూ,

రాత్రినుంచి కొట్టుకొంటున్న సంశయాన్ని తీర్చుకోటానికి.

"నిన్న చెప్పానుగా యుద్ధంలో చచ్చిపోయాడని."

"మాంచాల యేడవలేదూ?"

యీ ప్రశ్నతో పాపతలమీద చెయ్యివేసి ఆప్యాయంగా, 'ఏడవలేదమ్మా...మంచివాళ్లు మట్టి ముద్దల్లా ఒక మూల కూర్చోరు. గొప్ప పనులు చేసి గొప్పగా చచ్చిపోతారు.'

"చచ్చిపోతే యేడవరూ?"

"మాంచాల మంచిదికదూ. మంచివాళ్ళు యెప్పుడూ యేడవరు. నువ్వుకూడా మంచిదానివి కావాలంటే యెప్పుడూ యేడవకూడదు. తెలిసిందా?"

తెలిసిందని తృప్తితోనే తలవూపుతూ, తులసి అక్కడకు వచ్చి నిలుచోడం చూసింది. గబగబ లేచి కుడిచేతితో రమణ నోరు మూసింది. పాప చేతిని ప్రక్కకునెట్టి "ఏమే పాపా" అన్నాడు.

"బూచీ పిన్ని వచ్చింది-కథ చెప్పకు చాచా!"

ఇద్దరు ముఖాలు చూసుకొన్నారు. తులసి దించిన ముఖం యెత్తలేదు. రమణరావు యేదో గొణుక్కున్నాడు. పాప ఛటాలున—

"చాచా—పిన్నంటే భయమా?" అంది.

"లేదమ్మా" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"పిన్ని అన్నీ అబద్ధాలే ఆడుతుంది."

రమణ పాపతలను తన భుజంమీద చేతితో ఆన్చి తల దించి నిలుచున్న తులసివేపు చూశాడు. ఆమె అసహాయత్వాన్ని, దిగులును గుర్తించి అన్నాడు.

"పాపా-బూచీ ఎవరో చెప్పానుగా!"

తలెత్తి "పెద్ద రాక్షసు" డంది.

"అయితే పిన్నిని బూచీ యెందుకన్నావే?"

"పిన్నే నిన్ను బూచీ అనమంది చాచా!"

"అందుకేనా పిన్నిని బూచీ అని పిలచావ్—తప్పమ్మా... తప్పని లెంపలు వాయించుకో."

పాప నిస్సంకోచంగా లెంపలు వాయించుకోటం చూసి తులసి అక్కడనుంచి గబగబ వెళ్ళిపోయింది.

ఆ వేళ సాయంత్రం రమణరావు వచ్చాడు. పాప యేడుస్తోంది. రమణను చూడగానే యేడుపు ఆపి, 'చాచా' అంటూ కాళ్లకు లంకెలు వేసింది. పాపను యెత్తుకొని 'యేడ్చే పాపలు మంచి పాపలు కారమ్మా' అన్నాడు. పాపేమీ మాటాడలేదు.

తులసి దగ్గరకు రాగానే పాప మళ్ళీ వుపక్రమించింది. 'యెందుకే యేడుపు?' అన్నాడు. తులసి అలా యింకా నిల్చునే వుంది. 'ఎందుకా?' అంటూనే ఉమ దగ్గరకు వచ్చింది. తులసివేపు తిరిగి, 'లెంపలు వాయించుకోవే' అంది.

"ఏం" అన్నాడు రమణరావు అర్థంగాక.

"నిన్ను చాచా అని పిలిస్తే వీపు చదునుచేస్తానంది.—మంత్రం వేశావుగా...నిన్నేమైనా దానెదురుగా అనగలం?"

రమణ పాపను భుజానికి ఘట్టిగా హత్తుకుంటూనే మేడమెట్లువైపు నడిచాడు.

వరుసగా వారంరోజులు వుదయమే వెళ్లేవాడు. పాపకి ప్రపంచం అంతా కథలమయంగా వుందేమో! కథలు చెప్పేటప్పుడు చూపించే ఆసక్తి, వేసిన వింతప్రశ్నలు, పొందుతున్న అనుభూతి చూస్తూ రమణరావు ఆశ్చర్యపడేవాడు.

పెదనాన్న దగ్గరికి రెండురోజులై వెళ్లలేదు. తులసి వెళ్తోంది. మూడోరోజు సాయంత్రం ఉమ, తులసి బయలుదేరారు. రమణ, పాప మేడమీద కూర్చుని కథల గొడవలో వున్నారు.

బాగా చీకటి పడ్డాక ఉమ వచ్చింది. వెళ్లిపోతానని రమణ లేచాడు. ఆగనోయ్ అంది ఉమ.

ఉమ యెదురుగా కూర్చొంది. తులసి కూడా గదిలోకి వచ్చి పరుపుమీద వ్రాలి చేతిలోవున్న సంచికలోని పేజీలు తిరగవేస్తోంది.

"రమణా! నువ్వా మనిషివేనా?" ప్రశ్నించింది ఉమ సూటిగా. తల దించుకొని పాపవేపు చూస్తున్న రమణ ఒకసారి తల యెత్తాడు. ఉమ కోపంతో వున్నట్లు గ్రహించాడు. కానీ జవాబీయడానికి యేమీ అర్థంకాలేదు యేమాటా దొరకలేదు.

"మెత్తగావున్న వాళ్లు గొంతుకలు కోస్తారోయ్" అంది. తులసి రమణవేపు సంచిక మూసి, చూసింది. రమణ యీమాటలకు వేగంగా జబాబిచ్చే పరిస్థితిలో

లేదు. పాప బిక్కచచ్చి రమణమొహంవేపు చూస్తోంది. చాలసేపటివరకు నిశ్శబ్దంగానే వుంది. రమణరావు నిల్చున్నాడు. పాపమీద చెయ్యివేసి తలదించుకొనే "వస్తాను" అంటూనే గబగబ మేడ దిగిపోయాడు.

రెండోరోజు సాయంత్రంవరకూ వెళ్లలేదు. కేరియర్ మొయ్యటానికి మొదటిరోజులలో వెళ్లే టైముకు వెళ్లి చేతులు కట్టుకొని నిల్చొని "కేరియర్" అని అడిగాడు. తులసి కేరియర్ తెచ్చి చేతికి అందిచ్చింది. ఇదివరలా తలదించుకొనే వెళ్లిపోయాడు. మళ్లీచీకటి పడ్డాక వచ్చి కాళీకేరియరును పెట్టేశాడు.

వెళిపోతుంటే తులసి ఆగమంది. ఆగాడు. "ఎవరిమీద అలిగావ్" అంది.

"అలక ! దేనికి ?"

"అయితే ప్రొద్దున్న రాలేదేం?"

'రాలేదు!"

"ఏడ్చి ఏడ్చి పడుకొని అప్పుడే లేచి పలవరిస్తోంది. ఒకసారి చూస్తావా?"

రమణ మాట్లాడకండా చలించనివాడి మల్లే గబగబ మెట్లెగబ్రాకాడు.

పాప చూడగానే "చాచా" అని కెవ్వున కేక వేసింది. ఉమ అక్కడే వుంది. పాపను భుజంమీద వేసుకొని యిటూ అటూ తిరుగుతున్నాడు.

"ఏడుస్తున్నావా ?" అంది ఉమ చటుక్కున.

రమణ ఒక్కసారి ఆగి జబాబీయకండా మళ్లీ మామూలుగా నడుస్తున్నాడు.

"కూర్చో రమణా" అంది కంఠస్వరం మార్చి. పచారు చేస్తున్నవాడి ముఖంలో అదుర్దా కనబడింది. ఆమె యొక్క సంభాషణలోని ఆంతర్యాన్ని గ్రహించలేకపోయ్యాడు.

కూర్చున్నాడు. పాప రమణపీకను రెండు చేతులతో మెలివేసింది.

"చూశావా ? మా పాపకి నువ్వంటే ప్రాణం."

తలెత్తి అమెవేపు ఒకసారి చూసాడు.

"మేం వెళిపోతున్నాం తెలుసా ?"

"ఎప్పుడన్నాడు తెల్లబోయి."

'ఆయన వస్తున్నామని వ్రాసారు. వెళిపోతాం ! కొంచెం ఆగి "ఆయన కెప్పుడూ ఆఫీసుగోడవే. కాస్త తీరికగావుంటే పుస్తకాలు. పాపకు ఆయన దగ్గర చేరికే లేదు".

రమణరావేమీ మాటాడలేదు.

"నువ్వు చాలా గట్టివాడివేనోయ్"అంది ఉమ. యీ మాటలు వింటోంటే అతనిమనస్సు తేటపడుతోంది. హృదయంలో ఆమెనుగురించి తప్పించి మరే వూహ లేదు.

"నిన్న యేదో అన్నాను. నీకూ మెద డుందిగా. ఒకరి వ్యవహారాల్లో సరిగ్గా తెలుసుకోకండా జోక్యం చేసుకోటం తెలివి తక్కువ కదూ ? యేం అనుకోకేం ?"

ఏమనటానికి తోచలేదు. ఉమ సౌజన్య స్వరంతో అన్నది.

"ఎప్పుడైనా చిరాకువేసి యేమాటైనా అంటే, ఆయన నవ్వేసేవారు. ఆ నవ్వు మరింత చిరాకు పుట్టించేది. ఏమనేవారో తెలుసా ?" ఆడజన్మ—ఊహు" అని నీరసంగా చూస్తే యెలా వుంటుంది రమణా ?"

రమణజవాబుకు యెదురు చూడకుండానే నే మళ్లీ అంది. "ఆడవాళ్లకీ రక్తం,మాంసం, మానం, అభిమానం, వుందని, మీ కంటే యేం తీసిపోలేదని పెద్ద లెక్చరు కొట్టే...మళ్ళీ ముసి ముసి నవ్వులే. ఒక నాడు నాకు భరించలేనంత కోపం వచ్చింది. "వెళ్లండి" అని గట్టిగా అరిచానేమో నోరుమూసుకొని వెళిపోయారు. రాత్రి పది గంటలవరకు రాకపోతే నాకు మరింత కోపం వచ్చింది."

"అహాఁ" అన్నాడు రమణ పరధ్యానంగా వింటూన్నట్లుగా. వచ్చారు. ఆకలేస్తోందన్నారు. కోపంతోనే వడ్డించాను. కబుర్లు చెప్తేగాని తినలేనన్నారు. ఏం కబుర్లు చెప్తాను ? అయితే లేచిపోతున్నామన్నారు. 'ఏం' అన్నాను చిరాకుగా. నా కిప్పుడు చిరాకెత్తిందన్నారు. "మరేం ? నన్ను పొమ్మని అరవండి" అన్నాను. ఊహు నేను నీలాంటి ఆడదాన్ని కాను. సరే ! రా యిద్దరం భోంచేద్దామన్నారు. బలే వారే నేను భోం చెయ్యలేదని ఆయన కేం తెలుసు"

రమణనవ్వాపుకోలేక పోయాడు.

"ఏం రమణా నవ్వుతున్నా"వంది ఉమ.

ఈ ప్రశ్నతో రమణ ఫక్కున నవ్వేశాడు. పాప నవ్వుతూ తలెత్తి చప్పట్లు కొట్టింది. తులసి గబగబ మీదకి వచ్చి "యేమిటే గొడబ" అంది.

"మంచి పెద్ద కథ" అన్నాడు రమణరావు నవ్వుతూ. పాప "మంచి పెద్ద కథ" అని రెట్టించింది.

"మంచి పెద్ద కథే—యేదీ మళ్లీ చెప్పు వింటానంది" తులసి.

"సరి! రెడ్డొచ్చాడు మొదలెట్టమన్నట్లుంది"

"చెప్పు రమణా!" ధీమాగా విందామని కుర్చీ లాగుకొని కూర్చుంది.

"చెప్పింది నేను కాదు—మీ అక్కే!"

"ఓహోహో అక్కా! మరేం చేస్తుంది? శ్రీ శ్రీ శ్రీ లక్ష్మణరావు బావగారి గురించేగా?"

అందరూ నవ్వుతూంటే ఉమ అక్కడనుంచి లేచి చరచరా వెళ్లిపోయింది.

వరుసగా మూడురోజులు పెద్దనాన్న దగ్గరకు వెళ్లలేదు. పాపని ఆడిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఈ వేళ ఉమ వూర్లో స్నేహితురాలింటికి వెళ్లింది. తులసి కేరియర్ పట్టుకొని ధీమాగా వెళ్లిపోతూంటే రమణరావు మేడమీద నిల్చుని చూశాడు. తను కేరియర్ మోసుకెళ్లేటప్పుడు యెందుకు సిగ్గుపడ్డాడో, యీ యింట్లో మొదట యెందుకంత సిగ్గుగా మెలగవలసి వచ్చిందో అంతు తెలిసింది కాదు.

పాప యీ వేళ చాలా సర్దాగా వుంది. మేడ మీద యిటూ అటూ పరిగెడుతోంది. పరిగెత్తుతూనే చాచా అని పిలుస్తోంది కూడాను.

ఆలోచనసుంచి బయటపడి "రోగం లేని మనిషి యీ ప్రపంచంలో లేడమ్మా" అన్నాడు.

పాప ఆగిపోయి "ఏమిటి చాచా" అంది.

"చీమని యెప్పుడైనా చూశావా?"

"ఓ......ఎన్నో...మొన్న—బిస్కట్లు తినేశాయి చాచా"

"ఎందుకు తిన్నాయే?"

"తినేశాయ్"

"ఎందుకూ?"

"ఎందుకా" అంటూ మొగం వేలవేసింది.

"ఎందుకో తెలుసా? వాటి తిండి అవే తెచ్చుకుంటాయి. మరి నువ్వో—అమ్మ గౌను తొడిగించాలి—చాచా కథలు చెప్పాలి. పిన్ని అన్నం పెట్టాలి—అలా వుండకూడదు. నువ్వే గౌను తొడుక్కోవాలి. నువ్వే కథలల్లుకోవాలి. నువ్వే అన్నం పెట్టుకోవాలి. తెలిసిందా?"

"ఓ"

"అయితే రేపట్నుంచి నువ్వే గౌను తొడుక్కుంటావా?"

"ఎలా తొడుక్కోవాలో చెప్పు చాచా!"

"మంచి పాపవే నువ్వు. నీకేవైతే తెలియవో, వాటిని అమ్మనో, నాన్ననో అడిగి తెలుసుకోవాలి!

"నిన్నే అడుగుతాను చాచా!"

రమణమనసు యేదో ఒక అనుభూతితో వూగులాడింది.

"చాచా" అంది పాప, ఆ లేతచేతులలో కాళ్లను చుట్టివేసి.

"ఏం పాపా?"

"చాచా, చాచా, అంటే యేమిటోట—పిన్ని అంటోంది ఏమిటి చాచా?"

"నేనే నమ్మా చాచాని."

"చాచా అంటే బూచీ అట—పిన్ని మళ్ళీ మళ్లీ అంటోంది."

"చాచా తెలుగుమాట కాదమ్మా. హిందీలో చాచా అంటే చిన్నాన్న."

"అయితే చిన్నాన్న అని పిలవనా చాచా?"

"వద్దమ్మా! చాచాయే బాగుంది కదూ." అన్నాడు, ఆ చిట్టిచేతులను ముద్దుపెట్టుకొంటూ. ఆ వెనకనే నిట్టూర్పు గాఢంగా విడిచిపెట్టాడు.

తులసి తిరిగివస్తూనే ఏమండోయ్ రమణరావుగారు! అంటూ పిలిచి అక్కడేవున్న కుర్చీని ఆనుకొని ముఖం రెండోవైపు త్రిప్పి "మిమ్మల్ని నమ్మి యింటివాళ్లెవరినీ రావద్దన్నాను. నా నమ్మకమైన బంటులని, నమ్మాను. ఇక వారంరోజులే వుంటానుగా. ఇంట్లో చూస్తే యిప్పుడు వచ్చేవాళ్లెవరూ లేరు. అందరికీ రోగాలే. యీ వెయ్యేళ్లు ధనంతో వర్ధిల్లే

వాడికి యింత గర్వం వూడిపడిందేం? ఇలాంటి వాడి నేగా వాడు తగిలేశాడు."

"పాపకు యీ మాటలు చిరాకెత్తించినట్లుగా, "చాచా, ఆకలవుతోం'' దంది.

"వెళ్లు. అన్నం పెట్టుకో అమ్మా'' అన్నాడు నవ్వుతూ.

"నువ్వురా చాచా"

'ఇదేమిటి స్వయంపోషకత్వమా?' అంది తులసి ముందుకు తిరిగి.

'అవును యీ వేళకి అన్నం యెలా పెట్టుకో వాలో చెప్పు. రేపటినుంచి పాపే వడ్డించుకుంటుంది.'

మాటలవరస మారుస్తూ 'యేమిటోయ్, ఆయన అలా అరుస్తున్నారు. ఏం లో టొచ్చిందని.'

రమణ యేమి అనలేదు.

'అవును అణిగేవాళ్లని అథఃపాతాళంలోనికి అణిచేయటం నాగరికత అనుకొన్నాడేమో.' నువ్వు మనిషనుకొని ఆయన మాటాడ్డంలేదు.

'ఎవరే అంది' ఉమ గదిలో కాలుపెట్టూ.

'పెదనాన్నగారూ...!!'

'రమణే మంటాడు?'

'మామూలే—నడు—పాపకి ఆకలేస్తోందట!'

రమణరావు నడుస్తూనే ఆలోచించుకున్నాడు. తన తరఫున వకాల్తా తీసుకొని వాదిస్తూన్న యీ ఆడదాని మనస్సేమో, అర్థంగాని ఆల్జీబ్రాలా తలను చుట్టివేసింది.

౮

లక్ష్మణరావు రేపు వస్తాడనగా యీ వేళ వెంకట రమణమూర్తిగారు బరంపురం ప్రయాణం కట్టారు.

వెళ్లేముందు అందరి యెదురుగానే రమణరావును దూషించటం జరిగింది. ఈసారి తులసి అంతా వింది కానీ యేమీ మాటాడలేదు. రమణరావు ఒకవిధంగా ఒళ్లు మండి జబాబీయలేదు.

చేసిన తప్పేమిటంటే కొన్నిరోజులు ఆ అమ్మాయిలను ఆస్పటల్‌కు కేరియర్‌లతో నడిపించాడు.

తులసి ఎందుకు తాతయ్య ఆవేళ స్టేషన్‌లో ఈ మనిషి తాలూకూ గుణగణాల్ని కొలిచి చెప్పారో అర్థమాయింది.

రమణరావు ఆ మరుచటిరోజు రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు తలుపుతట్టాడు. రాఘవయ్యగారు తలుపు తీశారు. రమణను చూసి "యేమిటోయ్. యిప్పుడొచ్చావ్?" అన్నారు. "పాపని మూద్దామని" అంటూ లోనికి వెళ్లాడు.

"లక్ష్మణరావు వచ్చాడు. నీకోసం చాలా సేపటివరకూ చూశాడు. ఈవేళ యింత ఆలస్యంగా వచ్చావేం?"

"కాస్త పనిమీద యింకోవూరు వెళ్లవలసి వచ్చిందండి."

"కూర్చో వాళ్లూ సినీమానుంచి వచ్చే టయమయింది" అని మళ్లీ మంచంమీద చారబడ్డారు.

ముసలాయన యిక కబుర్లకు వుపక్రమించారు. "ఏంవోయ్ చదరంగంలో నీకేమయినా తరిఫీదుందా" అన్నారు.

"యేనుగులూ, శకటాలు అనటం విన్నాగాని నే నెప్పుడూ ఆడలేదండి."

"ఇంత చాతకాని వాడవోయ్" హేళన చేశారాయన. రమణ యేమిటో ఆలోచించుకోవటంవల్ల యీ మాటలంతగా పట్టింపు చేసుకోలేదు.

"కాస్త పెద్దలు గడించిందివుంటే పంతులు ఉద్యోగం అంత సుఖం మరే వుద్యోగంలో వుండదు సుమా!"

"హ... హ...!" అన్నాడు పరధ్యానంగా.

"ఈ వూర్లోనూ వున్నారోయ్. ఘటుకులు—కొండప్ప చిట్టా బిగించి యెత్తేశాడంటే చెరువుడి నీరు త్రాగాలిసిందే..."

"చెరువుడి నీరే..." తొందర్లో అనేసి మళ్లీ నాలిక కరుచుకొని "హ... నేను విన్నానండి" ఆగిపోయాడు.

"ఏమిటోయ్..."

ఇంతలో సినీమాకు వెళ్లినవాళ్లు తలుపు త్రోసుకొచ్చారు. మొదట కాలుపెట్టిన పాపను చూడగానే తలలో ఆలోచనలన్నీ భగ్గున మండిపోయాయ్. పాప రమణను చూచి లోనికి పరిగెత్తిపోతోంది.

రమణ మనస్సులో గాబరాపడుతూ గడబిడగా పాప వెంటపడ్డాడు. మేడమీద గదిలోనికి పోయి చిన్న బీరువాలోంచి అల్లికబుట్ట తీసింది. చాచాను ప్రక్కను కూర్చోపెట్టి ప్రక్కను కూర్చుంది. 'ఇద్దరమే తిందాం చాచా...పిన్నికి యివ్వొద్దు' అంటూ బుట్ట లోంచి ఏపిల్ పండ్లూ, కోవా బిళ్లలూ చాచా చేతిలో పెట్తోంది......

హృదయంలో ఆనందతరంగం వూగులాడు తున్నా కళ్లలో బాష్పాలు......మనసులో 'ఏమి సంబంధం?' అనే ఒకవిధమైన జిజ్ఞాసతో రమణ వున్నాడు.

అంతలో లక్ష్మణరావు మేడమీదకు రావ టంతో రమణరావు గప్పున నిల్చుని చేతులు జోడిస్తూ 'నమస్కారమండి' అన్నాడు. మాటాడకుండా ఆయన ఒకసారి చేతులెత్తి బట్టలు మార్చటంలో నిమ గ్నుడయిపోయాడు. 'కూర్చో—చాచా' అంది పాప బిగ్గరగా. రమణ కూర్చున్నాడేగాని తల దించుకొని ఉమ చెప్పిన లక్ష్మణరావుకూ, యీ లక్ష్మణరావుకూ, హృదయంలో యెక్కడా పోలిక దొరక్కపోవటం చేత మనసులో గింజుకొంటున్నాడు.

"అమ్మయ్యా! ఈ పులివేషం వూడపీకే సరికి నా జీవితంలో విలువైన ఐదు నిమిషాలు వృథాగా పోయా' యంటూ కుర్చీమీద కూర్చొన్నాడు లక్ష్మ ణరావు. ఈ మాటలు విని అర్థంచేసుకొనే పరిస్థితిలో లేడు రమణ.

కొద్ది నిమిషాలు యీ మౌనాన్ని యెలాగో సహించిన లక్ష్మణరావు, లేస్తూనే చాలా గంభీరంగా అన్నాడు. 'ఏమిటోయ్. మెత్తగా కనిపిస్తున్నావే... చీకటి బజారులో యెంత దాచావో చెప్పు......మా డ్యూటీ మాది..."

రమణ విస్తుపోయి తలెత్తాడు. లక్ష్మణరావు ముఖంనిండా చిరునగవు చిందులు త్రొక్కుతోంది. పాపను గప్పున యెత్తుకొని నిలుచున్నాడు.

"భోజనానికి పద తమ్ముడూ......రానంటే యిన్కంటాక్సు వేస్తాను—తప్పదు."

యీ యిన్కంటాక్సు ఆఫీసరు యెదురుగా భోంచేశానని అబద్ధం ఆడటానికి నోరు పెగిలింది కాదు. వెనకాలే నడిచాడు.

లక్ష్మణరావు, రమణ, మధ్యను పాప కూర్చు న్నారు. 'యీ మగాళ్లంతా యింతే' భర్త నుద్దేశిస్తూ అంది. ఇద్దరూ ఒక్కసారి తలెత్తారు. 'నిన్న రాత్రి యెంత బలవంతంచేసినా భోంచెయ్యలేదు...... ఇప్పుడో..."

"పిలిచే విధం వుంది. చిరాకుగావున్న ఆడవా ళ్లని చూస్తే మగాళ్లకి మరింత నవ్వొస్తుంది."

"వస్తుంది. రాదూ..." ఉమ ముఖం త్రిప్పు కొని కొస్త దూరంలో నిల్చుంది. తులసికూడా అక్కడే వుంది.

"పోనీ—ఆశూర్పణఖైనా చిరాకుపడకుండా చూసిందా మిమ్మల్ని ?"

"ఏశూర్పణఖ ?" అన్నాడు లక్ష్మణరావు చప్పున.

"తులసిని అడగండి...అందో లేదో...ఏం లేకపోతే వూరకనే అంటారా ? కావలిస్తే రమణ సాక్ష్యం."

"ఏం తమ్ముడూ ! ఎంతవరకు నిజం?"

రమణ ఆలోచన ఆగి, మళ్ళీ యథావిధిగా అన్నం కలుపుతూ' 'అనటం నిజం అర్థం చేసుకో నటం తప్పు. లక్ష్మణుడు శూర్పణఖ ముక్కూ చెవులూ కోసి పంపించాడుగా....!" అన్నాడు.

అందరూ ఫక్కున నవ్వేశారు. పాపయింకా నవ్వుతోంది.

"నీ కేమిటే అర్థమయింది" అన్నాడు లక్ష్మణ రావు పాపతో.

"చాచా మంచి మంచి కథలు చెప్తాడునాన్నా, నువ్వూ విను నాన్నా"

"వింటూన్నానుగా...మీ చాచా మెత్తగా కనిపిస్తాడు గాని ఘట్టివాడే కదమ్మా ?"

"ఓ" అంటూ తల వూపేసింది పాప. అవు నన్నట్లుగా నోరు ఆవలించిన ఉమ వేపు ఎవరూ చూడలేదు.

౬

భోజనాలయ్యాక మేడ మీదగదిలోకాకుండా క్రిందహాలులో రాఘవయ్యగారి దగ్గర కుర్చీలమీద

కూర్చున్నారు. ఉమ వేగంగానే వచ్చి మాటలు కలిపింది. పాపకు నిద్దర కమ్మేయటంవల్ల తాతయ్య పరుపుమీదపడుకుంది.

తులసిమాత్రం యిక్కడ వాదోపవాదాల్లో మొదట కలుగజేసుకోలేదు. నోరు పెగిలించకుండా మిటుకు మిటుకు మని రమణ చూస్తున్నాడు. మొగుడూ పెళ్ళాల వాదన విననట్టి ముసలాయన మంచం మీద కంపెనీ చుట్ట వెలిగించారేమో మెదడు ఏదో యెత్తు మీద పని చేస్తోంది.

"తెలుగు వాళ్ల గొప్ప చెప్తే మీకు మంట వస్తుంది. అలాంటి వాళ్లకి జవాబు చెప్పగలనా? ఉండండి—తులసిని పిలుస్తాను?"

"భయం అనుకున్నావా! మనలో నీలాంటి—నీ చెల్లెలి లాంటి భ్రష్టాజు లుండ బట్టే యిలా యీనాడు అధోగతి పాలైనాం! అన్నాడు, లక్ష్మణరావు. నిజానికి ఉమకు తులసిని పిలవటానికి మనసు పోలేదు. ముఖం చిట్లించుకొని అన్నది" మీ కెప్పుడూ యింతే."

"అదిగో ఓడిపోయావ్" అంటూ పరిహసించాడు లక్ష్మణరావు. ముసలాయన చుట్ట ధాటీగా కాల్తోంది, మాటవరసకైనా నోరు పెగల్చ లేదాయన. తులసి చప్పనవచ్చి తాతయ్య దగ్గరగానే కూర్చుంది.

లక్ష్మణరావు తులసి వేపుమూసి నవ్వుతూ "ఏం! మీ అక్కయ్యకు సహాయం వచ్చావా?" అన్నాడు.

"లేదు" అంది క్లుప్తంగా.

ఉమ చప్పున కలుగచేసుకొని "దానితో జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి."

"పిరికిమందు నాదగ్గర పనిచెయ్యదు లే."

"మా నాన్నకన్న మీ రెక్కువ కాదు దానికి—ముందే చెప్పటంమంచిది— ఢిల్లీలో యెవరో ఒక బెంగాలీ ఆయన అంగటిగదిలో నాన్నతో తెలుగు వాళ్లని తిట్తూంటే యెలావిన్నదో యేమిటో గబగబ వెళ్లి ఇంగ్లీషులో "సిగ్గులేదూ? నీ సంగతి ఆలోచించకుండా, తెలుగువాళ్లని వాళ్ల సంప్రదాయాల్ని విమర్శిస్తున్నావ్— నీకు మీసంలేదు— మీసం పెంచాకే ఆంధ్రదేశం వెళ్లు. అంతా నీ కర్థమవుతుందంది."

రమణ ఒక్కసారి చిరునగవు వెళ్లబోయటం చూసి లక్ష్మణరావు సర్దుకొని "అంతేనా" అన్నాడు.

"వాడు వెళ్లాక నాన్న మీద లేచింది... వింటూ యెలా సహించగలిగావని!"

"ఒహో! ఇంకా పాతగొప్ప నేమీ చాటలేదుగా— మారుద్రమ్మ భుజశక్తి— మల్లమ్మపతిభక్తిని"—

"లేని గొప్పని నే నేమి చాటలేదండి" అంది తులసి తీక్షణంగా.

"నువ్వకూడా కావ్యాలల్లి, లెక్చర్లుకూడా యిచ్చావన్నమాట!!" పరిహాసం చేశాడుబావ.

తులసి చటాలున "నోటిలో భాష, బుర్రలో మెదడు వున్నంతకాలం నా వాళ్లని గురించి యెంతగా మాట్లాడినా చెల్లుతుం" దంది.

లక్ష్మణరావు పక్కున నవ్వాడు.

"నీ మాటలే చెప్తున్నాయ్ రుక్కుబాపతని- ఇంకా చెప్పు మీ నాయకుల గొప్పలు."

"కొరివి దెయ్యాలతో యేంమాటాడతాం! అంది ముఖంత్రిప్పుకొని. ముసలాయన చుట్టనొకసారి చేత్తోపట్టుకొని వాదం చేటప్పుడు అసభ్యంగా మారిపోగూడదమ్మా" అన్నారు.

తులసికొంచెం సిగ్గుతెచ్చుకుంది. యింతలో లక్ష్మణరావు వూరుకోలేదు. "ఆ కొరివిదెయ్యాలు— వుడుకుబోతు దెయ్యాల్లా యేడ్చుకోవు."

తులసి కావాలని మాట్లాడింది. "నువ్వు మనుష్యుల్ని నమ్మవుబావా? బ్రతుకులంతా చెత్తకాగితాల బుట్టల్లోకి పోవాలంటావ్. మనుషులతప్పులను చూపించి తిట్తావుగాని, ఒప్పులమాటే మరచిపోతావ్"

ఈ లోంగివచ్చిన తులసిని చూడడానికి రమణ ముఖంయెత్తాడు. మళ్లీకళ్లు నేలకప్పచెప్పి స్వవిషయం ఆలోచించుకో సాగాడు.

లక్ష్మణరావు హేళనగా చిన్న నవ్వుతో 'నాలుగు పుస్తకాలు చదివి నువ్వు మాట్లాడుతావ్. నలుగుర్ని చూసి నేను మాట్లాడుతున్నాను. గర్వించటానికి యిప్పుడు మనలో యేమీ లేదు. తీరా మన సీమలో రాజకీయాలైనా మన ముఖాల్ని యెత్తించ

లేక పోతున్నాయ్. మనలో నైతికంగా వుత్తేజాన్ని రేకెత్తించే కవీ లేడు, నాయకుడూ లేడు.'

ముసలాయన మెల్లగా దగ్గి కలుగచేసుకొన్నారు. 'ఒక్కటిమాత్రం మనం నేర్చాం' అని. తరవాత మాటాడలేదు. నిశ్శబ్దం తర్వాత ఆయనే భంగపరచ వలసి వచ్చింది. 'మనల్ని యెవరైనా అన్యాయం చేస్తే-మన చేతకాని తనానికి మనల్నే తిట్టుకోవటం.'

"సెభాష్'' అన్నట్లుగా లక్ష్మణరావు తల వూపాడు. తులసి మండిపోయింది మనసులో. ఉమ మాత్రం వూరుకోక 'తాతయ్యా' యీ నాయకు లందరికీ అందరూ కలసి వుత్తరాలు వ్రాస్తే!!"అంది.

భర్త ఫక్కున నవ్వటంతో ఉమ సిగ్గుపడింది. లక్ష్మణరావు మళ్ళీ నవ్వుతూ నేటి రాజకీయాలంటే పిల్లి మొగ్గలని యింకా తెలుసుకోలేమా? ఒకాయన అన్నట్లు మామూలు మనిషిని బాధపెట్టకండా రాజకీయాలు వర్ధిల్లవు. రాజకీయ నాయకులమీదే మనం పూర్తిగా ఆధారపడితే, కుక్కతోక పట్టుకొని గోదావరి యీదినట్టేలే.

'ఈ పట్నాల్లోవున్నవాళ్లందరూ యీ విషయాల్లో ఒకే తప్పు చేస్తూంటారోయ్.' అన్నాడు ముసలాయన వెనువెంటనే.

అందరి దృష్టీ ఆయన వేపు మళ్లింది. 'ఏ విషయమైనా దేశం మొత్తంమీద మాట్లాడేటప్పుడు. యీ దేశంలో కొన్ని లక్షల గ్రామా లున్నాయని—వాటిలో ప్రజ లున్నారని మరచిపోతుంటారు.

ఇది లక్ష్మణరావుకు నచ్చలేదు. అన్నాడు. 'తగూలు తప్పించి మరేం వున్నాయ్ యిప్పుడు ఆ వూళ్లలో.'

ముసలాయన యీసారి నవ్వి సావధానంగా అన్నారు. 'మా తుల సిలా వుత్సాహపడేవాళ్లని వెక్కిరించేవాళ్లుంటారోయ్.'

'వెక్కిరించటంవల్ల పొరపాటేమీ లేదు మన తాత ముత్తాతలు చేశారనటమే కానీ—మనం యిది చెయ్యగలిగామని బల్లగుద్ది చెప్పుకోలేంగా?'

'చెయ్యటం—చెయ్యటం అంటే, యీ రోజుల్లో యేంచేస్తామని—ఒకరికి ఆతిథ్యం యివ్వటానికే వీలులేని రోజులైతే. మన మంచి చూసుకోవటమే నాగరికత కాదు. ఉన్నదానితో తృప్తిపడి పొరుగువాడి మేలు చూడకపోతే, యీ ప్రపంచం యెప్పుడో అల్లకల్లోలం అయిపోతుంది. అప్పుడు మనిషికి మనిషికి, అడవిలో పులికి—మేకకి వున్న సంబంధం వుంటుంది. అప్పుడే మన పెద్దలు చెప్పిన ప్రళయంతో ప్రపంచం పతనమౌతుంది. తులసి వుత్సాహపడుతూందంటే నాయకులని, నీలాంటి వాళ్ళని చూసికాదు. ఆంధ్రుల్లో పొరుగువారిమీద వుండే ఆదరణని చూసే...యేమతంవాడవనీ—యే జాతివాడవనీ—పొరుగున ఒకడు బాధపడుతుంటే చూడలేరు. వూరుకోలేరు."

లక్ష్మణరావు విడిచిపెట్టలేదు. "లలిత కళలు అవి యివి అంటూ పొగడ్తదేనికి...మనం అభివృద్ధి చేసిన లలితకళ లేవని—"

"విజ్ఞానం హెచ్చుగా విధ్వంసానికి వుపయోగించుకొనే యీ రోజుల్లో మనిషికి భద్రత వుందని యెలా అనుకుంటాం? విజ్ఞానాన్ని జాతివికాసం కోసం వుపయోగించుకొనే పూర్వులను స్తుతించటం వల్లనైనా మనకు ఉత్సాహం వుంటుంది."

రమణ మెల్లిగా ఎంతసేపటినుంచో అడగాలనుకున్నది అడిగాడు. "మరి మనలో వెక్కిరించి తిట్టుకొనేవాళ్ల సంగతేమంటా" రని.

దీనికి తులసి చప్పున "ఇలాంటివాళ్ల గురించి నే నెప్పుడో ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాను" అంది.

"ఏమిటో ఆ నిర్ణయం?" అన్నాడు లక్ష్మణరావు.

"వా ళ్లెలాంటివాళ్లంటావేమో బావా! మసిలేని ముఖంలో మసివుందని—మసివున్న చేతులతో ముఖం తుడుచుకొనేవాళ్లంటాను..."

"అమ్మయ్యా" అని గొణిగాడు రమణ.

"అంతేకాదు" తులసి సహజమైన హుందాతో "వీళ్లంతా వ్యక్తిని తీసుకొని జాతిని దూషిస్తారు గాని—జాతిని తీసుకొని వ్యక్తిని క్షమించరు. అలాంటి వాళ్లకు వూరా పేరా."

ముసలాయన ఫక్కున నవ్వి "వినవోయ్ లక్ష్మణరావు! వినమ్మా ఉమా!! దీనిని చెంగల్పట్టు తీసుకవెళ్తే రోజుకొక కయ్యం తీసుక వస్తుంది!"

ఈ చివరి వాక్యానికి అందరూ నవ్వేరు కాని కరుణ ముఖం పేలవమయిపోయింది. ఆ నవ్వుల్లో యెవరూ గుర్తించలేకపోయారు.

లక్ష్మణరావులేస్తూ "సరే! మీ తులసిని, యీ కాలం మధ్యతరగతి వాళ్లలో చైతన్యం తేడానికి యే 'జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్' గానో, పీడిత ప్రజాసేవ కోసం యే నైటింగేల్ గానో తయారుచేసే బదులు, కబుర్లు చెప్పే కాకమ్మగా తయారుచేస్తున్నారు! ఈ ఆంధ్ర దేశంలోని కవి, గాయక, నాయక శిఖామణులలో చేర్చేస్తున్నారు!"

తులసి నవ్వుతూ "కూర్చో బావా! వెళ్ళిపోతే నా జబా బెలా వింటావ్ ?" అంది.

"ఏవమ్మా, మరదలు పిల్లా నీకో నమస్కారం, ఇప్పుడు నాతో ఆ గొప్ప లేం చెప్పక. ఎప్పుడైనా యీ రోజు వాళ్లనిగురించి చెప్తేవింటాను.

"ఈరోజు వాళ్లగురించే చెప్తాను. కూర్చో బావా ?"

"తిట్టావా పొగుడ్తావా ?"

"తిట్టే అవసరం నాకేం అగపడలేదు"

"అయితే మీ దేశంలో మీలో గొప్ప వాళ్లని మీరంతా గౌరవించిన్నాడు, మీలో యెవడైనా మంచి చెయ్యటానికి ముందుకొచ్చేటప్పుడు విఘ్నం చెయ్యకండా, ప్రోత్సాహపరచిన్నాడు, మీలో మేమంతా ఒకటే అనే జిజ్ఞాస మొలకెత్తిన్నాడు నన్ను ఆ చెంగల్పట్టునుంచి పిలిపించి నాయెదరగా యెంత పొగిడినా సహిస్తాను. కాని..."

తులసి కూర్చో బావా అంది నవ్వుతూ. ఉమ "యెందుకు కూర్చుంటారులే!"

"ఆడవాళ్లు అలకసాగించటానికే పుట్టారేమో!"

"సరే గానీ! ఇంతకీ నువ్వెవరవు బావా ?" అంది తులసినవ్వుతూ.

"ఎవర్ని! ఎవరిని! లక్ష్మణరావుని"

"సరేగానీ లక్ష్మణరావుగారూ! ఒకటడుగుతాను. కోపం రాదు కదా ?"

"ఎందుకూ! కోపం తెచ్చుకున్నవాడు కోతి కంటె అధ్వాన్నం!"

"అయితే నువ్వు కోతివేనోయ్" అన్నారు చప్పున, నవ్వుతూ ముసలాయన. "ఎంచేతంటే నీలో సంస్కారం తక్కువ, కోపం యెక్కువ."

"అంతే" అంది తులసి.

"ఏమిటే యింతమంది సంస్కారంగురించి మాట్లాడుతున్నారు. అదేదో సెలవియ్యండి నేర్చుకుంటాను."

ముసలాయన చాలా తేలిగా అన్నారు "సంస్కారం అంటే హేటూ బూటూ వేసుకోవటం కాదు. నోటికొచ్చినట్లు వాగటం కాదు. సంస్కారం అంటే మర్యాద. తెలుగు వాడివైయుండి తెలుగు వాళ్లమీద యీకనీసపు మర్యాద లేకపోవటంవల్ల నీలో సంస్కారం లేదనే అంటాను."

"సరి! నువ్వేమంటావ్ !" అన్నాడు తులసి వేపు తిరిగి. "నాకేమీ అభిప్రాయం లేదు. కానీ ఒకరు అన్నారు. ఒకరిని మెప్పించాలని ప్రయత్నించకండా తనపని తను నిర్వర్తించటమే సంస్కారం అని. అయితే..."

"అబ్బా!" అంది ఉమ చిరాకుగా—"ఏమిటే యీ సంస్కారాల గొడబ. ఒక ప్రక్క కడుపుమాడి ప్రజలుచస్తుంటే యింకోప్రక్క మత్తెక్కి కొందరు కొట్టుకచస్తుంటే సంస్కారం అని పట్టుకకూర్చున్నారు. ఏదేశంలో కలిసి మెలిసి అన్ని వర్గాలవారు సుఖంగా బ్రతుకుతారో ఆదేశంలోనే సంస్కారం వుంది. లేవండి. పదకొండైంది" అంటూ లేచి వెళ్లిపోయింది.

౧౦

మే నెల యెండధాటి సాయంత్రం మూడు గంటలవరకూ తీక్షణంగానే వుంది. పడమటిదిక్కున ఒక్కసారిగా మేఘాలు అలుముకున్నాయ్. నాలుగు గంటలకల్లా కారుమబ్బులు, వీచే గాలితోసహా యిటూ అటూ ప్రయాణంచేశాయ్.

వర్షం కురిసింది. వెలిసింది. పశ్చిమాంబుధిలో క్రుంగిపోతున్న దినకరుని తేజస్సు యెరుపువర్ణంతో ప్రకాశించి కొద్దినిముషాలలో వివర్ణమయింది.

ఆ సంధ్యాసమయాన తెలుగు ఫిల్ములకు వాచిపోయిన లక్ష్మణరావు భార్య, పాపతోసహా సినీమాకు వెళ్లాడు. చదరంగం తలలో తిరగటంచేత ముసలాయన వున్నట్లుండి క్లబ్ కి జారారు, తులసి ఒక్కర్తే

యీ వేళ ఆ గులాబీరంగు సిల్కు-చీర, తెల్లని సిల్కు జాకెట్టు వేసుకుంది. రెండే రెండు సంపెంగ పూలు రెండు జడలకు వున్నయ్. సినిమాకు బయలుదేరాలని యీ వేషం వేసినా వసంతం రావటంవల్ల, చూసిన సినీమా అనే, ఆగిపోయింది.

వసంత వచ్చేపని చెప్పేముందు, తులసిని వాద నలోకి దించింది. ముక్కు పట్టి లాగినా తులసి యీ వేళ చిరాకునే వెళ్ళగక్కుతోంది కాని వుత్సాహంగా లేదు. వసంత చప్పున "కొంపతీసి విరహ తాపం కాదుకదా" అంది. తులసి మెల్లగా నవ్వగానే "అదిగో ఉలుకునవ్వు లొస్తున్నాయ్—ఎవరమ్మా ఆ మగాడు?" అంది.

"ఉన్నాడు—నీ కెందుకూ?"

"ఎలాంటివాడో-ఎలా ప్రేమిస్తున్నావో అని."

"నీ మగాడిని ఎలా ప్రేమిస్తావో ముందు చెప్పూ?"

"ఎలా ప్రేమిస్తాం—ఉత్తరాల ద్వారా—విరహం ద్వారా దగ్గరగా చేరుకుంటాం."

తులసి పొడినవ్వు నవ్వుతూ "నీ గురించి మాట్లాడే, అందరిగురించి మాట్లాడక?"

"ఇప్పటికాలం అందరూ అంతే— నువ్వు మాత్రం!"

"ప్రేమించే పెళ్ళి చేసుకొంటే, నే నలా చెయ్యనే."

"ఎలా చేస్తావో సెలవియ్యి......"

"ఈ అవకాశం మనకు సాధారణంగా రాదు గాని—నాకు వస్తేమాత్రం ఆ మగాడు నేను ప్రేమిస్తున్నానని పెళ్లాడేవరకూ తెలుసుకోలేడు."

"ఒహోహో! ఇవన్నీ వుత్తి కబుర్లే—వలచి వలపించుకోవటం వుండాలికాని."

తులసి పొడినవ్వు నవ్వి "నాకు కోపం తెప్పిస్తున్నావే—ఆడదాని కోమలత్వాన్ని కొలిచే మగాడిలో, పశుత్వం యేడిగ్రీలో వుందో కనిపెట్టకపోతే నీ చదు వెందుకే?"

"పశుత్వం కొంచెం హెచ్చుడిగ్రీలో వుంటే-యింతప్రేమా కాల్చుకుంటావన్నమాట"

"నేను కాల్చుకోవట మేమిటి? అప్రేమన్నదే మరి వుండదు."

వసంతి ఆలోచనగా ఆగి అన్నది. "ఒకపేద వానిలో నీకు నచ్చిన యీగుణగణాలుంటే ప్రేమించ గలవా?"

"హూ" అంది క్లుప్తంగా తులసి.

"నేను నమ్మను..."

"నమ్మ—నమ్మకపో— డబ్బుతో ప్రపంచం వుందంటే నమ్ముతానుగాని డబ్బుతోనే ప్రేమ వుందంటే నమ్మలేను— నిజంగా, నువ్వు ప్రేమిస్తే డబ్బును చూడవు."

వసంత ఓటమిని సహించకుండా మాటవరస మార్చింది. "నడు మహిళాభవనాని"కని.

మహిళాభవనంలో ఏదో వీణావాయిద్య కాలక్షేపం వుంది. వెళ్లివద్దామని వసంత బలవంతంచేసింది, రానని నిష్కర్షగా చెప్పినా పట్టిన పట్టువిడవలేదు. ఆబల వంతం భరించలేక తులసి చిరాకు పడింది కూడాను.

వసంత గజంపావుపొడవు వాలుజడను చేతిలోనికి తీసుకొనిగిరగిర త్రిప్పుతూ "నువ్వెందుకే చిరాకు పడాలి. మాలాంటి వాళ్లంపడ్డామంటే అర్థముంది కాని."

తులసి ముఖం చిట్లించుకొని "నేనూ నీలాంటి మనిషి నే." అంది

"నువ్వు మనిషివి కాదనికాదు. మీ యింట్లో యేప్లీడర్లూ— యేగుమస్తాలు వున్నారని."

"ఏం వాళ్లంటే—"

"నేపడ్తున్నానే—పడ్తున్నా—మా నాన్నకి భోజనాలదగ్గరకూడా క్లైయింటుల గొడవే! మా అన్నయ్యకు ఆకలక్టేరిట్ గుమాస్తాగిరి కాదుగాని... దిస్ అండ్ దట్ యిలా గీకి పారేశాణ్, అలాగీకి పారేశాన్ అంటూ ఇంట్లో పిల్లితోసహా చెప్పుకుంటాడు."

తులసికి నవ్వాగిందికాదు. నవ్వుతూనే, "వినటం మా నేయగూడదూ?"

"నువ్విప్పుడు మహిళాభవనానికి యెందుకు రావలసివస్తుందో నేనూ అందుకే వినవలసివస్తోంది. బల వంతం—యేం చెయ్యమంటావ్..."

"సరేగాని! నేనురాలేనే—ఒంట్లో యీ వేళ ఏమీ బాగాలేదు."

"అందుకేకాబోలు ఈవేళ యిలా తయారయ్యావ్...నాకే అదోలా అనిపిస్తోంది. !!"

"మరేం! కౌగలించుకో...!"

"మొగాడి వేషమైనా వెయ్యాలంటావా ?"

ఇద్దరూ ఫక్కున నవ్వుకున్నారు. తులసి వసంత భుజంమీద చెయ్యివేసి "నాకు మా అక్కతో వెళ్లాలని లేదు."

"ప్రయాణం ఎప్పుడూ ?"

"రేపు సాయంత్రం."

" తాతయ్య బలవంతం చేస్తారనుకోను. ఆయనలా మనుష్యుల్ని నమ్మి విడిచిపెట్టేవాళ్లు చాలా తక్కువంటాను."

"నీ అభిప్రాయాల మాటకేంగానీ...!"

"అదికాదే. మానాన్న—మా అన్నయ్య వున్నారంటే—ఒక్కరైనా ఎక్కడికి బయలుదేరినా, ఒక్కరైనా యింట్లోవున్నా ముప్పువచ్చిందన్నమాటే—ఛీ, ఛీ, అనిపిస్తుంది. !!"

"తాతయ్య వెళ్తున్నారు. నేనూ కదలాలి. నానుండి తాతయ్య చాలాకాలంనుంచి అనుకుంటున్న ప్రయాణం ఆగిపోవటం మంచిది కాదు—ఏమంటావ్ ?"

"ఏ మం టా ను గా ని—యింతకీ యివాళ రానంటావు..."

తులసి సమాధానంగా తలూపుతూ నవ్వింది. గుమ్మందాటి నాలుగడుగులు సాగనంపి తిరిగి వచ్చేసరికి రమణరావు యెదురు పడ్డాడు.

తులసి నవ్వుతూ "దారి తప్పివచ్చావా" అంది. రమణరావు కొంచెం ప్రయత్నంమీద ఆమె ననుసరిస్తూనే "పని తొందరలో రాలేక పోయాను." అన్నాడు.

తులసి వెనకకు ఒకసారి చూసి "పాపం!" గుమస్తా అంటేనే యేదో మొయ్యటానికి వుండనే వుంటుంది. ప్రభుత్వం మారినా—మీ మోతకి సానుభూతి లేదు."

కోరి యిలాంటి క్రిటిసిజమ్ తెప్పించుకొన్నందుకు రమణ కాస్త తొట్రుపాటు పడ్డాడు.

"ను విచ్చిన పుస్తకం పూర్తిచేశాను. అంత బాగాలేదు." అంటూ వెనుకకు తిరిగి చూడకండానే మేడ యెక్కిపోయింది. మొదట్లో కొంచెం వెంటాడటానికి సంకోచించినా, మనసు చివరకు మేడమీదకు వెళ్లమని ఆతృతపడటంచేత తలుపు చార వేసి ఆమెను అనుసరించాడు.

తులసి గదిలోనుంచి పుస్తకం తెచ్చి చేతికిచ్చి డాబామీద పూలమొక్కల దగ్గర నిల్చుంది. రమణరావు పుస్తకం పట్టుకొని గోడకు చారబడి నిలుచున్నాడు. తులసి అలా మాటాడకండానే ఆకాశం వేపు చూస్తూనే వుంది.

వాతావరణానికి తగ్గట్టుగానే వుంది—వీళ్లిద్దరి మౌనం. రమణరావు ఆ లావణ్యవతి వేపు చూస్తూనే వున్నాడు. తులసి నిశ్శబ్దాన్ని భంగపరుస్తూ,

"అంతా సినీమాకు వెళ్లారు—పాప నీకోసం నిన్నటినుంచి యేడుస్తోంది. ఒకసారి హాల్లోకి వెళ్లకూడదూ?" అంది.

దీని కేమి సమాధానం ఒట్టుపెట్టుకున్నట్లుగా రాలేదు.

వెన్నెలలో వెలిగే తులసి మోమువైపు చూస్తున్నాడు.

తులసి గొంతుక అభిమానంతో నిండిపోయింది. మెల్లగా చిన్ననవ్వుతో "ఏమీ అనుకోవద్దు రమణా-నీ లోకువను బాగా వినియోగించుకున్నాను."

రవణకు కళ్లు మండుకపోయి పెదాలు కంపించుక పోయాయి. అనుకోని మాటలు అనుకోని వాతావరణంలో యిలా దొర్లుకుపోవటంతో శరీరం కొస్త వుబ్బినట్లయింది. మాట్లాడాలని ప్రయత్నించినా పొంగే సర్వనాడులను అణచుకోవటంలోనే వున్నాడు. తులసి దేనివేపు ఆ నిమిషంలో చూస్తుందో—ఆ నిముషంలో యేమి వూహిస్తుందో ఆ అంతు కనుక్కోలేకపోయాడు. వూహించనైనా లేదు. కాని ఒకటిమాత్రం నిజమనిపించింది. ఆమె తనవేపు చూడలేదు. తనగురించి తలచుకొంటుందో లేదో తనెలా తెలుసుకోగలడు? మళ్లీ హెచ్చు ప్రయత్నం చేసి కాస్త దగ్గరగా జరిగాడు. యింకా ఆ తీపి యెరుగని ఆ యెర్ర పెదాలు, మిలమిలా మెరసిపోతున్న ఆ ముఖం—మెరిసే చిన్న బొట్టూ—మీదుగా

మెల్లగా కదిలే ఆ ముంగురులూ—ఒక పువ్వు పూసినట్లుంది.

శరీరమంతా ఒక్కసారి వణికింది. ఎదురుగా నిల్చున్న ఆ పువ్వులో యేమాత్రం కదలిక లేకపోవటంతో, ప్రయత్నంమీద ముఖాన్ని ప్రక్కకు త్రిప్పుకొన్నాడు. గడగడ ధ్వనులు పెద్దపెట్టున శరీరమంతా విజృంభించినయ్. ఈసారి చంచలమైన కళ్లతోనే నిట్టూర్పును బిగపెట్టి ఆమెవైపు చూశాడు. ఏదో విషయంలో ఆడవాళ్లకి వుండవలసిన వెనుకంజ, సిగ్గు తులసికికూడ ఆవరించిందని ఆలోచించకపోలేదు.

ఏదో నిర్మోహమాటంగా చెప్పటానికి వెనుకాడుతున్న మనసులో నవ్వు ప్రజ్వలించింది.

ఆనవ్వుతో తులసి "అలా చూస్తావేం రమణా! నేను మామూలు మనిషినే" అంది.

రమణ మాట్లాడటానికి వ్యవధి తీసుకొన్నాడు. ఈలోగా ఆయనలో ముక్కోటి మధుర స్రవంతులు మేళవించినయ్.

"కాని యీ వేళ—మామూలు—మనిషిగా లేవని—"

ఈ మాటలవల్ల తులసి చూపులో ఏవిధమైన మార్పూరాలేదు. అక్కడనుంచి వెళ్లి గదిలో మంచంమీద చారబడింది. కొద్ది నిముషాలు అక్కడ నిల్చునే కిటికీ వైపుచూశాడు. వెన్నెలలో తులసి వికసించిన కలువలా వుంది

పుస్తకాన్ని అక్కడే విడిచి గదిలోనికి వెళ్లి నిల్చున్నాడు. బహుశః యేమనుకొన్నాడో యేమో కొద్దినిముషాలకే "వెళ్లిపోతున్నా" అన్నాడు.

"ఊ" అంది తులసి. యిలాంటప్పుడే వచ్చే ఒక విధమైన పిరికితనం ధైర్యం రెండూ కలిపే స్వరంతో "పాపచే యేవో మాట లనిపించినందుకు యేమి అనుకోకండి" అన్నాడు.

తులసినవ్వింది. పరుపుమీదనే ఆవులింతలు తీసి యేమీ మాట్లాడలేదు. రమణమళ్ళీ దృష్టి ఆమెవైపు పోనిచ్చాడు. పసిడి నిగ్గులను వెదజల్లే యౌవన పుకాంతులు ఒక నిగూఢమైన సౌధంలో మెరవసాగినయ్—సెలయేటి ప్రవాహం ముంచుకొచ్చి అలగులా రవముతో పరుగులెత్తి తన వేపే వస్తోందని, ఒక సేద తీర్చుకోలేని మైదానం భ్రమ పడుతోంది!

సిల్కుచీర గాలికి మెల్లగా కదులుతోంది. ఆమె పెదాల్లో ఒక విధమైన గగుర్పాట్లు గోచరించాయ్. మొహంలో లావణ్యంతోపాటు ఎన్నడూ వూహించని అందం అగపడింది.

యిదివరకు డాబామీద ఎందుకు అంతసేపు నిలుచుందో, ఆపని చెయ్యటానికి తులసి లేచింది. తలుపు గడియ వేసి వచ్చి యేదో పుస్తకంతో కాలక్షేపం చెయ్యాలనుకొంది.

జారిపోతున్న పమిటి సర్దుకొనే సమయంలో మోహంతో వుబ్బి తబ్బిబ్బయిన రమణ యెదురుగా వున్న తియ్యని తులసిని బాహువుల్లో బంధించాడు.

పువ్వు నలిగిపోయినా...పొగమంచు చెదిరిపోయింది. ఎండలో పువ్వు ధగధగ మెరసింది...

నేరస్థునిలా నిలుచున్నాడు రమణరావు. తులసి ముఖం ఆవేళ క్రుంగిన సూర్యుని జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. మాట్లాడటానికి ఆమె వ్యవధి తీసుకొంది. మాట్లాడటానికి శక్తివచ్చేసరికి యీ వేళ తను మామూలు మనిషి కానని జ్ఞప్తికి వచ్చింది.

"అలా తలదించుకొనే "వెళ్లిపో బూచీ! మళ్ళీ యీ యింట్లో కాలు పెట్టకు..." గుమ్మం వేపు చేయి చూపిస్తూ అంది.

రమణ తల దించుకొని వెళ్లిపోయాడు.

[సశేషం]

పెద్దకథ:

బూచీ

★

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

౧౧

"దారి తప్పి వచ్చావా రమణా!" ఉమ భర్త వెనకాలే వచ్చే రమణరావును ప్రశ్నించింది. రమణ గతుక్కుమన్నాడు.

లక్ష్మణరావు నవ్వుతూ "ఏమిటా ప్రశ్న?" అన్నాడు.

"రెండురోజులై కనపడందే!"

"నే నిదివరకే చెప్పేనుగా, మాతమ్ముడు మెత్తగావుంటాడే గాని గట్టివాడని..."

ఉమ మెల్లగా నవ్వింది. రమణరావు తలవంచుకొని నిల్చున్నాడు.

"సాయంత్రం ప్రయాణం పెట్టుకొనిపండ్రెండు వరకూ వీధిలో ఏం చేస్తున్నార"ంది భర్త వేపు తిరిగి.

"ఏం చేశాను? దొంగను పట్టి తెచ్చానుగా... ఈ వేళ మాతమ్ముడు పెళ్లికూతురిలా...అబ్బా!! రాటానికి ఎంత ఘురిపించాడంటావ్?"

"పెళ్లికూతు రెందుకనాలి? పెళ్లికొడుకు సిగ్గుపడడాయేం?"

"జ్ఞాపకం తెచ్చుకో—ఆరోజున ఎవరు సిగ్గుపడ్డారో?"—ఉమ వక్కిరించింది.

రమణరావు ముఖం బాగా క్రిందికి వంగిపోయింది. సంశయంతో మన స్సంతా కొట్టుకపోవటంమూలాన పాపయేడుపు నిద్రలో యేదో వింటున్నట్టుందతనికి. లక్ష్మణరావు "రాతమ్ముడూ"అంటూ మేడమెట్లు పైపుపోయాడు.

ఉమ యీపరిస్థితిని గ్రహించిందేమో దగ్గరగా వచ్చి "ఏం రమణా! అదోలా వున్నావ్!"

"ఏమీ లేదు" సర్దుకొని ముఖం త్రిప్పాడు.

"పాప ఒకటే ఏడుపు. ఏం మంత్రం వేశావో కాని... చెంగల్పట్టు మాతో రాకూడదూ?"

ఈ ఆహ్వానం రమణరావులో ఒక్కసారిగ ధైర్యాన్ని చొప్పించింది. "రాకేం—వస్తాను శెలవు చూసుకొని." ఉమ నవ్వి "నాముఖం చూసి చెప్పు రమణా" అందివుత్సాహంగా.

రమణరావు వెలుగులేని నవ్వునవ్వి తలెత్తి ఉమ వేపు చూసి "తప్పకండా వస్తాను" అన్నాడు.

ఇంతలో పాప పరుగెత్తి 'చాచా'అంటూ కేకలు వేసుకొని వచ్చింది. ఇద్దరూ యే జన్మలోనో పూర్తికాని అనుభూతిని అనుభవిస్తున్నట్లున్నారు. రమణ కంటిరెప్పలు చెమ్మగిల్లాయ్. మాటాడటానికి పెదిమల గగుర్పాటుతో శక్తిలేకుండాపోయింది. ముసలాయన అప్పుడే వస్తూ 'యేం వోయ్! రొక్కడా అగపడ లేదే."

ఈ యింటిలో తను భయపడే విషయం తెలియనట్లే సంచరిస్తున్న వాళ్లందరినీ చూశాక సరిగా నిల్చోగలిగాడు. ఈసారి మాట్లాడటానికి ఆయనలో పట్టుదలా ఉత్సాహం, రేకెత్తాయ్. లక్ష్మణరావు అన్నట్లు మనిషి వాగినంతమాత్రాన వానిలో యేదో గొప్ప వుందని కాని, వాగనంతమాత్రాన వానిలో గొప్ప లేదనీ మాత్రం అనలేం. కానీ మాటాడవలసినప్పుడు మౌనం దాలిస్తే, లోకువకూ, అనుమానాలకూ తావిస్తుందని అన్నాడు.

"ఆఫీసుపని తొందరలో రాలేదు."

"ఆ పట్టుదల మనిషిలో వుంటే మంచిది. మనం జీతానికి పని చెయ్యకూడదోయ్. ఈ రోజుల్లో కష్టపడేవాళ్ళకి అన్యాయాలు జరుగుతున్నాయని అనుకొని మనం వాళ్లలో కూడితే, మనిషి అంతరాత్మ

ఉన్నవాడు కాబట్టి ఎప్పుడో ఒకనాడు మానసికంగానైనా శిక్ష అనుభవిస్తాడు.

రమణ బదులు చెప్పలేదు. కాని లోలోన గర్వపడ్డాడు. మీదికిపోయిన ఉమ కేక వేసింది.

పాప నెత్తుకుని తలదించి మెట్లు ఎక్కుతూంటే పాప చటాలున

"బూచీ పిన్ని అదిగో చాచా" అంది. రమణ తల సిగ్గుతో బరువెక్కింది. కాళ్లు కదపలేకపోయాడు.

"పిన్ని! అన్నీ అబద్ధాలే—బూచీ, బూచీ అటా..."

ఈ, అటా, లానే తన మనస్సు అసంపూర్ణమైన ఆలోచనలతో నిండిపోయింది.

"చాచా, బూచీ పాపాయిల్ని పెద్దవాళ్లని బిస్కట్లలా నమిలేస్తాడు గదూ?."

దీనికి జవాబులేదు, "చెప్పు చాచా!" అంటూ ముఖంలో ముఖం పెట్టి పీక గట్టిగా మెలివేసింది.

"ఏం తమ్ముడూ అక్కడనిల్చున్నావ్? మీదికి రా" తలెత్తాడు. త్రోవలో తులసి లేదు. మేడమీదికి వెళ్లాడు. ఉమ, తులసి ఒక సోఫాలో కూర్చున్నారు. లక్ష్మణరావు గదిలో యిటూ అటూ పచారుచేస్తూ, తులసి ప్రక్కనే వున్న కుర్చీ చూపించాడు రమణరావుకు. రమణ సందేహిస్తుంటే పాప దిగి తన చిన్న పేముకుర్చీ, ఆ కుర్చీ దగ్గరగా లాక్కుని కూర్చుంది. ఆ కుర్చీమీద కూర్చోవటం తప్పించి గత్యంతరంలేక కూర్చున్నాడు.

ఉమ రమణను ఉద్దేశిస్తూ "ఆ దోలా వున్నావేం" అంది. ఈ ప్రశ్నకు సమాధానమిచ్చే బాధ్యత తనదన్నట్లుగా, లక్ష్మణరావు కలుగచేసుకుని "నే చెప్తాను, నువ్వు ఒక విషయం వప్పుకుంటే"

"మీరేం చెప్పఖ్ఖర్లేదు" అంది ఉమ.

"అయితే నువ్వు అసలుసంగతి తెలుసుకోలేవు. నీకే నిజం వినాలనుంటే, ఆడవాళ్లుకూడా తప్పులు చేస్తారని ఒప్పుకో,"

తనని కొన్ని రోజులనుంచి ఆవరించిన అనుమానం ఎలాగో తొలగిపోతుందని వుత్సాహంగా "వొప్పుకుంటాను, చెప్పండి" అంది ఉమ.

ఆ వేళకు తులసి రమణవేపు కళ్లువిప్పిచూడటం అదే తొలిసారి.

లక్ష్మణరావు అటూయిటూ పచారుచేస్తూ మొదలెట్టాడు. "యిది ఒక ఆడదాని ప్రేమకు సంబంధించిన విషయం! యిలాంటివి జ్ఞాపకం వస్తే చాలా బాధగా వుంటుంది ఎంచేతంటే నాకు తెలుసు. ఉమ లేనప్పుడు నేనెంతగా బాధపడ్డానో, ఉమ ఉన్నప్పుడూ అంతగానే బాధపడ్డాను. ప్రేమను వర్ణించేవాడు వాఖ్యానించేవాడు వుత్తి వెర్రివాడు. ఈ సంసారం అనేది ఒక సాగరం. ఆ గగ్గోలు సర్వకాలాలలోను యేదో ఒక స్థాయిలో వుంటూనే వుంటుంది. అది కోయిల అరుపని తృప్తిపడటంగాని, గార్దభస్వరమని చిరాకుపడటంకాని మనలో వుంది..."

మెల్లగా "ఏం అక్కా తలపట్టుకున్నావ్" అంది తులసి- అప్రయత్నంగా. రమణరావు ఉమ వేపు చూడబోయి తులసి వేపు చూశాడు. ఎవరిదృష్టీ తనవేపు లేకపోవటంతో "ఈ కాలంలో నిజంచెప్తే, అందరకూ కోపమూ, తలనొప్పీనీ! భావకవిలా హిమవత్ శిఖరాన్ని, వేదాంతిలా సముద్రపులోతుల్ని, చూసేవాడే, యీ కాలంలో అసలైన ప్రేమకు ఊగుతున్నాడు. నాలా భూమిని చూసి బ్రతికి పని చేసి మాటాడేవాడి పెళ్ళానికి తలనొప్పిరాదూ?"

ఉమ బలవంతాన నవ్వుని ఆపుకొని చెయ్యి అక్కడనుంచి తీసివేసింది.

"ఆకలౌతూంది వడ్డిస్తారా?" అంటూ, రమణ దగ్గరగా వచ్చి, చెవులో యేదో చెప్తూన్న పాప దగ్గరగా వంగి వింటున్నాడు. రమణ అంతా విని ఘుక్కున నవ్వి పాపను ఎత్తుకొని నిల్చుండిపోయాడు.

"ఏం చెప్పింది రమణా" అంది ఉమ.

"వాళ్లనాన్న నాలా కథలు చెప్పుతాడట"

"సబ్బాలా బుడబుడ వాగమంటే—కోతలు కోస్తూ...... ఊ."

"ఎవరూ చెవులు మూసుకోరేం?..." ఆగి, "నాకూ వచ్చు కథలు"......

పాప చప్పున "చాచా మంచి కథలు చెప్తాడు నాన్నా...నివ్వూ విను నాన్నా"

లక్ష్మణరావు నవ్వి "ఈ వేదాంతివెట్టిలో పడిపోయావే! చిన్నాన్నని పిలవనేపిలుస్తున్నావ్ గా! యిక్కడే వుండిపో!!"

తులసి ఆ త్రోవనే వెళిపోతూంటే...చిన్న కొంటెచూపు పారేసి "ఆ...ఆ...లే తమ్ముడూ భోజనానికి........."

ముసలాయన ఈ వేళ చాలా వుత్సాహంగా వున్నారేమో భోజనందగ్గర చాలా విషయాలు చెప్పుకుపోతున్నారు. మంచిచదరంగం సెట్టు కొన్నారు. రమణను నేర్చుకోమని బలవంతం చేస్తున్నారు. లక్ష్మణరావు మామూలుధోరణిలోనే "మనిషికి యీ నిత్యజీవితంలో కష్టాలు కొంతసేపు మరచిపోవాలంటే యేదో ఒక వ్యసనం వుండాలి. తాగేవాళ్లం కాం. చీట్లాటదాసులం కాం, మరి యిదైనా......"

ఉమ అడ్డొచ్చి "పుస్తకాలు చదవటం!"... ముసలాయన కలుగచేసుకొని "చదరంగం ఒక వ్యసనం అంటావోయ్" అన్నారు.

లక్ష్మణరావు నవ్వాడు సమాధానంగా. మాటలు మార్చి ఉమనుద్దేశించి "తులసేదీ !......ఆ ప్రశ్న మీ చెల్లెలకు వేస్తే?"

"అదేమో నిన్నటినుంచి అదోలావుంది."

భార్య మాటలకు "ఏం కోపం వచ్చిందా?"

"వస్తే మ రెవరిమీద వస్తుంది...మీమీదే రావాలి......"

"అంతకంటె, యింకేం భాగ్యం కావాలి? ఆడవాళ్లు పైకి కోపంగావుంటే, లోన అభిమానంగా వున్నారన్నమాట!"

రమణ చిన్ననవ్వునవ్వి లక్ష్మణరావు ముఖం వేపు చూశాడు. "ఏం తమ్ముడూ అంతేనా?"

రమణముఖం చిరునవ్వుతో వెలిగింది.

"సాక్ష్యానికి మంచితమ్ముణ్నే సంపాదించారు."

ఉమ కోపంగా మూతి ముడుచుకొని, రమణ దగ్గరగా వచ్చి "మజ్జిగ పోసేదా రమణా!" అంది. కావాలన్నట్లు తలవూపాడు. మజ్జిగ పోస్తూండగా లక్ష్మణరావు అన్నాడు. "ఏది సత్యం...ఏది నిత్యం! ...ఏదో ఆనందంగా గడపటానికని యీ భూమిమీద మనుష్యరూపాలతో వ్రాలాం. ఈ చిన్న కాలంలో, కాంక్షలతోనూ, కష్టాలతోనూ, నష్టాలతోనూ, మూతివిరుపులతోనూ, మన ఆనందాన్ని మన చేతులతోనే ఖూనీ చేసుకోవటం...!"

ఉమ తీక్షణంగా చూసింది భర్తవేపు—యీ హాస్యాలకు వేళాపాళా లేదన్నట్లుగా...రమణ నవ్వకుండా వుండలేకపోయాడు. ముసలాయన మెల్లగా జారిపోయారు.

"తమ్ముడూ — మొగాళ్లు మొగుళ్లైనోయ్... అసలు విషయం చెప్పకుండా ఏడిపిస్తున్నాం... చూశావా."

ఉమ చిరాకుగా "తులసీ" అని కేక వేసింది. మళ్లీ మళ్లీ కేక వేయగా "హా" అనే పలుకు వినబడింది.

"యిలా రా" అని మళ్లీ కేక వేసింది.

తులసి వచ్చి తలవంచుకొని నిలుచుంది. భార్యను మాటాడటానికి అవకాశం యివ్వకండానే- "ఏమమ్మా! మరదలు పిల్లా!! కాస్త మజ్జిగ పోస్తావామ్మా! మీ అక్కగారికి కోపంవచ్చింది...!!"

తులసి మాట్లాడ లేదు—ఉమ జలపాతం పడేటట్లు మజ్జిగపోసింది. అన్నం కలుపుతూ "మీకు నామీద కోపంవచ్చినట్లు, మీ అక్కగారు నెలవిస్తున్నారు. మనం మామూలు మనుష్యులం — తెలిసో తెలియకో తప్పులు చేస్తూంటాం...నువ్వూ మామూలు మనిషివే...నీ జీవితకాలంలో నీకు తెలియకుండానే ఉద్రేకంతోనో, అజ్ఞానంతోనో, తప్పు చేస్తావ్... క్షమించమనటానికి పిలిపించాను..." తన ఉద్దేశాన్ని బహిర్గతంచేసే యీ మనిషివైపు రమణ చూసి, పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాడు.

ఉమ వెక్కిరిస్తూ "ఇక వూరుకోండి" తులసి వేపు తిరిగి...'చూడే పెద్ద లెక్చర్లు కొట్టున్నారు... నేనేమైనా అంటే నవ్వేస్తారు".

తులసి మాట్లాడకండానే వచ్చినత్రోవను వెళిపోతూవుంటే వుమ నోరు ఆవులించి చూసింది. లక్ష్మణరావు పకపకనవ్వి..."ఆడవాళ్ల కోపాన్ని పట్టించుకొనేవాడు - మగవాడే కాడంటాను...ఏం తమ్ముడూ అంతేనా?" రమణరావుకు నవ్వాలో యేడవాలో యేం చెయ్యాలో తెలియక బేజారెత్తి పోయాడు.

౧౨

ముసలాయన భోజనం అయ్యాక మేడమీదకు వెళ్ళిపోతూన్న లక్ష్మణరావును పిల్చారు. రమణకూడా ఆయనను అనుసరించాడు.

"ఆడగలను కానీ, నాకీరకం చదరంగంమీద ఆట్టే నమ్మకం లేదండీ...ఇది యీ శతాబ్దానిది కాద న్నాడు." లక్ష్మణరావు టేబులుమీద వున్నవాటిని చూసి.

ముసలాయన ముఖమెత్తి "నీ వుద్దేశం ?" అన్నారు.

"అటంబాంబులు, హైడ్రోజన్ బాంబులు, మార్షల్స్, ఫీల్డు మార్షల్స్, రాజకీయ నాయకులు, మధ్యను చచ్చే అమాయకపు ప్రజలు వుండాలి, యీ శతాబ్దపు చదరంగంలో."

"బాగానేవుంది—పోనీ రెండాటలాడతావా?"

"రా తమ్ముడూ" యెదురుగా కూర్చోబెట్టి రెండాట్లవరకూ అక్కడ వున్నాడు. రమణరావు కొంచెం తర్ఫీదున్నవాడిమల్లే రెండు ఎత్తులు వెయ్యటంతో, మేడమీదకు వెళ్ళాడు.

పాప ప్రక్కనే నిల్చుని ప్రశ్నలవర్షం కురిపిస్తోంది.

"గుర్రంమీద కూర్చోరేం చాచా ?".

"కూర్చుంటారు."

"అది గుర్రం కాదే—కాదు..."

చాచా దగ్గర, జవాబులు ఒకంతట రాకపోవటం చూసి మేడమీదకు వెళ్ళింది. నాన్న నిద్రపోతున్నారు. బూచీ పిన్ని ఒక్కర్తే కూర్చుంది. అమ్మకూడా నిద్రపోతోంది. అక్కడ వుండటానికి మనస్కరించక మళ్లీ క్రిందకువచ్చి "చాచా" అంటూ బలవంతం చేస్తోంది. గడియారం మూడుకొట్టింది. లేవాలనుకుంటే ముసలాయన యింకో ఆటతో యెత్తేద్దామన్నారు; ఐదునిమిషాల్లో ఆటకట్టు. ముసలాయన పకపక నవ్వి "కొత్తివాడిలా ఆడలేదోయ్...వారం రోజులు ఆడావంటే యెవరాకైనా కట్టేసావన్న మాట! ".

ఇంత పొగడ్తకు తగకపోయినా, ముసలాయన యేదో స్వల్పలాభంతో పైకెత్తుతున్నారని గ్రహించకపోలేదు.

లేవాలనుకుంటే వసంత వచ్చింది. ముసలాయన ఆమెను మేడమీదకు వెళ్లమన్నారు. ఆమె వెనకాల రమణరావును లాక్కెళ్లింది పాప. లక్ష్మణరావు అప్పుడే మేల్కొన్నాడేమో, వసంతవైపు నిదానించి చూస్తున్నాడు. వసంత తులసిని వాదనలోనికి దింపటానికి ప్రయత్నిస్తోంది.

లక్ష్మణరావు ఉమ లేచాక నవ్వుతూ, "తమ్ముడూ! అలా నిల్చుండిపోయావేం—కూర్చో" అంటూ తులసిదగ్గరగా వెళ్లాడు. వసంత లేచినిల్చుంది. ఉమ దగ్గరగా వచ్చి "యీయనే..." అంది. పూర్తిగా చెప్పమన్నాడు లక్ష్మణరావు. వసంత నమస్కారమండి అంది. లక్ష్మణరావు ప్రతినమస్కారం చేస్తూ నవ్వి—

"కవులు వర్ణించినతీరు వేరు- నేనే మిమ్మల్ని వర్ణిస్తే మీ తలనుండి పాదాలవరకూ వర్ణించను. ఎందుచేతంటే నా ఫ్రెండ్సు అంతా సరసులు—అందకత్తెలను చూసేవాళ్లూను."

"మాటలు కట్టిపెట్టండంది" కోపంగా ఉమ.

"ఆ అమ్మాయికి లేనికోపం — మధ్యనునీకెందుకు"—అంటూ అటు తిరిగి "మీజడను వర్ణిస్తానండి...ఎంత కష్టపడ్డారో—ఆ గజం పొడుగు జడకోసం—మా ఆవిడ రీటా వగైరా సెంటెడ్ ఆయిల్స్ వదిలే సుముహూర్తం మీవలనైనా దగ్గరపడుతుందని ఆశ..."

వసంత ఉమ పొట్టిజడవైపు చూసి సగర్వంగా నవ్వింది.

ఎదురుగా, మరచిపోలేని తాత పలుకుతో దీప్తితమైన రమణముఖం చప్పున చూసి, ప్రయత్నించి ముఖం యింకోవైపు త్రిప్పుకుంది.

లక్ష్మణరావు తన మామూలు ధోరణిలో పడగానే వుమకు భరించలేనంత కోపం వచ్చింది. ఐదు నిముషాల పరిచయంతో ఆ అమ్మాయిని వర్ణించటంతో ఉమ గట్టిగానే గొణుక్కుంది.

లక్ష్మణరావు యిటూ అటూ తిరుగుతూ "స్వర్గ సౌఖ్యం నరకంలోకెళ్తేగాని తెలుసుకోలేం. ప్రేమకు యెడబాటు లేకపోతే దానికి విలువలేదు. అలాగే మీవారు మానముద్రాంకితులైతే అప్పుడు విహారిస్తావు—ఏమిటి యిలాంటి మూగమొగుడు దొరికాడని

...అప్పుడు నేను వరవిూయని వేల్పునైపోతాను సుమా !"...

ఇంట్లో వున్నవాళ్లంతా వుమవేపు చూసి నవ్వారు. పాపకూడా నవ్వింది. "నీకేమిటే తెలిసింది" అన్నాడు లక్ష్మణరావు.

"చాచా, గట్టిగా నవ్వుతాడు నాన్నా"...

లక్ష్మణరావు ఫక్కుమని "తమ్ముడూ ! భలే భట్రాజుని సంపాదించావోయ్ !!" అంటూ కూతు ర్నెత్తుకొని "అవునమ్మా ! విూ చాచా నవ్వుతే నవ రత్నాలు రాల్తాయ్...సిగ్గుపడితే ఆడవాళ్లకే అభి మానం పుట్టుకొస్తుంది. చాలా మంచివాడమ్మా విూ చాచా !".

పాప మళ్లీ నవ్వింది. సాయంత్రం నాలుగ్గంట లైంది. వసంత వెళ్లిపోయింది. స్టేషనుకు బయలు దేరారు.

వాల్తేరు ప్లాటుఫారం—రమణ పాపనెత్తుకొని సెకెండ్ క్లాసు కంపార్టుమెంటు యెనరగా నిల్చు న్నాడు. ఉమ, లక్ష్మణరావు, ముసలాయన యేదో మాట్లాడుకొంటున్నారు. తులసి పెట్టెలో కూర్చుని రెండోవైపు ముఖం త్రిప్పింది.

పాప అప్పుడప్పుడు యేదో సందేహం తీర్చు కోటానికి "చాచా" అని పిలుస్తూ పైకుబికి రాబో తూన్న కన్నీటికి అడ్డొస్తుంది. అక్కడే ఒకనాడు చిలకలాపలికి కన్నీరు తెప్పించింది. యీ వేళ అక్కడే చాచా, చాచా, అంటూ తియ్యగా పలికి కళ్లల్లో నీరు వుబికిస్తూంది.

పాప ముఖంవైపు చూస్తాడు. ఒళ్లంతా గగుర్పాటు జెందటంతో మళ్లీ ప్లాటుఫారం, అగపడుతుంది. పాప యేవో ప్రశ్న వేస్తుంది. జవాబు చెప్పటానికి ధైర్యం తెచ్చుకోక విధిలేదు.

"అయితే యముడు నవ్వాడా చాచా. ?"

"అవునమ్మా ... నవ్వే పాపలను చూసి నవ్వు తాడు."

"నేనెప్పుడూ నవ్వుతాను చాచా" అంటూ కిల కిల నవ్వుతుంటే గుండె మరింత బరువక్కిపోయేది.

"సింహం జడిసిపోయింది కదూ..."

"అవునమ్మా — సాతవాహనుడూ - నీలాంటి చిన్నపాపాయే కదూ ! ఆ పాపాయికి భయమేలేదు"

"సింహం చూపించవు చాచా"

"ఇప్పుడు నిన్ను చూసి సింహం యేడుస్తుం దమ్మా"

"సింహం యేడుస్తుందా ?"

మొదటి అంత పెద్ద సమాధానం గద్గదస్వరంతో ఎలాగో యివ్వగలిగినవాడు, గుండె గట్టిగా పట్టు కున్నాడు. పేపర్లబ్బాయి కేకలు వేస్తున్నాడు. 'చా' అంటూ ఒక కుర్రవాడు అరుస్తున్నాడు. పాప 'చాచా' అంది. ఆ కుర్రవాడు యెదురుగా నిల్చొని యెన్నికప్పులు బాబూ అన్నాడు. అక్కర్లేదని సైగ చేసి "అవునమ్మా—సింహానికీ మనలాంటి ప్రాణ మే...అదికూడా ఏడుస్తుంది."

"ఏడ్చే - సింహాలు మంచివే కావు..."

పెదిమలమీద నవ్వూ యేడుపూ ఢీకొన్నాయ్. ఉమ రైలెక్కుతూ—"దసరాకు వస్తావు కదూ" అంది. పాపముఖం వేపు చూస్తూ నిలబడి పోయాడు కాని జబాబీయలేకపోయాడు. లక్ష్మణ రావు ఉమప్రక్కనే కూర్చుని "వీలు చూసుకొని ఒకసారి రా తమ్ముడూ" అన్నాడు. రావోయ్ బండి కదిలేవరకూ కూర్చో అన్నారు ముసలాయన. "చాచా రైలెక్కుదామా అంది" పాప.

ఉమకు దగ్గరగానే కూర్చున్నాడు. రైలు వూల వేసినా కదలాలని లేదు. లేచాడు. లక్ష్మణరావు పాపను గట్టిగా పట్టుకొన్నాడు. రమణ రైలుదిగి అందరికీ నమస్కారం పెట్టాడు. చాచా అని గోల పెడ్తూన్న పాపను పట్టుకొనే, విూ చెల్లెల్ని నమ స్కారం అందుకోమను అన్నాడు. తులసి ముఖం త్రిప్పలేదు. లక్ష్మణరావు నవ్వి "నమస్కారం అందుకొనే సంస్కారమైనా విూచెల్లిలో లేదు" అన్నాడు. తన హృదయంలో దొర్లుతూన్న మాట లెలా అందుకోగలిగాడని రమణ విభ్రాంతి చెందు తుంటే రైలు కదిలింది. పాపకేకలు హెచ్చాయి— నీరు నిలిచిన కళ్లతో పెట్టెవైపు చూశాడు. ఉమ కళ్లు తడిసిపోయి వున్నయ్.

౧౩

లక్ష్మణరావు సిగరెట్ మీద సిగరెట్టు ముట్టించి చీకటిలో మునిగే ప్రకృతివేపు చూస్తున్నాడు. చీకటిని చీల్చుకుంటూ రైలు పోతూంది. పాపయేడ్చి యేడ్చి నిద్రపోయింది. ముసలాయన చదరంగం సెట్టు తీసి, తులసిని బలవంతంచేశారు. లక్ష్మణరావు కాస్సేపు ఆడాడు. తులసికూడా వుమలా పరుపు మీద చారపడింది.

వాచీకి కీ యివ్వటాని లక్ష్మణరావు తీసేసరికే సరిగా రైలు ఆగింది. పది నిముషాలు తక్కువ తొమ్మిదైంది. ముసలాయన, తులసి నిద్రలో వున్నట్టున్నారు. ఉమ చప్పున లేచి కూర్చుంది ఆమె నిద్రపోలేకపోతూంది. ఆ కంపార్టుమెంటులో పైవారింకెవరూ లేరు. కీ యిచ్చాక లక్ష్మణరావు అడిగాడు "పడుకోరాదూ" అని. ఉమ జబాబు చెప్పలేదు. పాప పలవరింపులు యిద్దరూ విన్నారు. "చాచా యేడ్చే సింహాలు - మంచివే కావు." ఉమ వూపిరి పైకి పీల్చి పెదాలు బిగపట్టింది.

లక్ష్మణ రావన్నాడు "రవణని ఎప్పుడైనా తిట్టావా"అని.

"హూ" అంది వుమ.

"బహుశః చెప్పుడు మాటలువినుంటావ్! ఆ బరంపురం నించి వచ్చిన ముసలాయన చెప్పుంటారనుకొంటాను."

"అవును. వాళ్ల పెదనాన్న చెప్పినమాట నమ్మలేము ?"

"నమ్మి యేమన్నావ్ ?"

"మెత్తగా వున్నవాళ్లు గొంతుకలు కోస్తారన్నాను"

"ఆలోచించకండా అనుంటావ్, మాట అంటే పడే సహనం రవణకు వుందని! బహుశః నీకు ఆడవాళ్ల శీలం యందువుండే గౌరవంబట్టి తొందరపడి వుంటావ్ !"

ఉమ మాటాడ లేదు. తరువాత యింకేమి అనుకోకు రవణా అని చెప్పానని కూడా చెప్పలేక పోయింది.

లక్ష్మణరావు సిగరెట్టు ముట్టించి అన్నాడు. "ఆముసలాయన దూరపుబంధువు. వరసకు పెదనాన్న, యేమైనా రవణ యే స్త్రీగొంతుకా కొయ్యలేదు."

"ఆహా" అంది వుమ.

"సవతితల్లి చాకిరీ చెయ్యించి, యీ మెత్తదనం అలవరిచినా, రవణలో చెప్పుకో తగ్గ గుణాలు వున్నాయి."

ఉమ భర్త వైపు మొఖం ఎత్తి చూసింది.

"భర్త అమాయకుడు. సినీమాల్లోని, శృంగారపు నవలల్లోని, కథానాయకుడిలాంటివాడు కాడు. నలుగురికష్టాలు వింటాడు. తన కష్టాలు నలుగురితోను చెప్పుకుంటాడు. భార్యకు కావలసింది కథానాయకుడు. ఆమెకు పొరుగున వున్న రమణ అగపడ్డాడు. ఆమెగురించి చెపుతూ రమణ అన్నాడు. "ఈ కాలంలో ఏకపత్నీవ్రతులగురించి చెప్పుకోటం, వాళ్లత్రోవలో నడుచుకోవటం హాస్యాస్పదంగా వుంటుంది. కానీ నాకు బుద్ధివచ్చిన దగ్గరనుంచి ఆపట్టుదలమాత్రం వుంది." ఉమా నేనెందుకు రమణను హర్షిస్తానంటే మనిషిలో ఆ మాత్రం ఆత్మపరిశోధన వుందని. ఆదర్శాల వెనుక నూటికి నూరు పాళ్లూ పనులు నెరవేరవు. ఆ పొరుగావిడ కౌగిలించుకుందంటే యెంత బాధపడిందో వూహించక్కర్లేదు. ఆ తొందరపాటుతో ఆమె భర్త కంట బడింది. రమణ, భర్త యిద్దరూ తూలనాడా రామెను. నిందమాత్రం రమణమీద పడింది. తండ్రి తలెత్తలేక యింటినుంచి పొమ్మన్నాడు......"

రైలు కదలటంవల్ల లక్ష్మణరావు భార్య చెవి దగ్గర నోరుపెట్టి మిగతా విషయం చెప్పాడు. ఇద్దరూ చాల రాత్రివరకు మాట్లాడి నిద్రపోయారు.

లక్ష్మణరావు నిద్రనుంచి మేల్కొనేసరికి తెల తెలవారుతోంది. తులసి అప్పటికే కూర్చుని తూర్పున ప్రకృతి పరుగును తిలకిస్తోంది. తలత్రిప్పి లక్ష్మణరావు మేల్కొనటం గమనించి చిన్న నవ్వును పెదాలమీదికి ప్రాకించింది. రైలు విజయవాడ స్టేషనులో ఆగటంతో లక్ష్మణరావు సిగరెట్టుపీకను పారేసి.

"ఏవమ్మా? ఏం కలగన్నావేంటి ?"

"నేను చెప్పనంది" తులసి.

"నాకు తెలుసు! నవ్వుతున్నావుగా, తియ్యని కలే!! వద్దమ్మా తియ్యని కలలుకన్నవారి కలలు కలలుగానే వుండిపోతాయి!"

"చాల్లెండి!" నేను మేల్కొనేవున్నానని చెప్పటానికి బదులు వుమ యీ మాటలు రాల్చింది.

"స్వానుభవంతో చెప్తున్నా! ఒకానొకప్పుడు విమానంమీద విహరించాను, అందమైన పెళ్లాంతో! కానీ యేమైంది?"

ఉమ వెక్కిరించి ముఖం త్రిప్పింది. తులసి ఫక్కున నవ్వి "నువ్వు దొంగవు బావా! అక్కని మా యెదురుగానే ఆడిస్తావ్! అంతే."

"ఏకాంతంగా భార్యని ఆడించేవాళ్లెవరైనా వున్నారా? వచ్చే తమ్ముడు ఎక్కడున్నాడోగానీ ...బహుశః నీలా కలలు కనేవాడు కాడని నా విశ్వాసం!"

"నీ విశ్వాసంమాటకేంగానీ—ఏమోయ్! కాస్తా కాఫీ, గీఫీ మాట ఆలోచించావా?" ముసలాయన అందుకోవటంతో లక్ష్మణరావు లేచి నిల్చున్నాడు.

౧౪

రమణరావు దిగజారిన మనస్సులో వుత్సాహం ఒక్కసారిగా తొణికిసలాడింది. లక్ష్మణరావు వ్రాసిన వుత్తరం ఆయన మాట్లాడినట్లే వుంది. పాప విషయమై ప్రస్తావన తెచ్చి, ఒక వ్యక్తిజీవితంలోని వివిధఘట్టాలని చర్చించాడు. "కొన్ని ముఖాలుంటాయ్. ఎలాంటివాళ్లకైనా ఆ ముఖం చూడగానే అదొకవిధమైన అభిమానం పట్టుకొస్తుంది. ఏ రోజైతే తొలిసారిగా నిన్ను చూశానో, ఆ రోజే అనుకొన్నాను, నీకూ నాకూ ఏదో సంబంధం వుందని" వ్రాశాడు.

ముఖ్యంగా తన జీవితాన్ని అర్థంచేసుకొని ఔన్నత్యాన్ని ప్రసాదించటం రమణరావు నమ్మలేకపోయాడు. "పైకి ఘరానాగా కనబడేవారే, కార్యవాదులు, గౌరవార్హులు, అనుకోవటం పొరపాటు. నిజానికి చెప్పవలసివస్తే సామాన్యమానవుల హృదయాల్లో అంతులేని ఆ వేదనతోపాటు అసలైన నిజాయితీ వుంటుందని, వాళ్లనే నమ్మటం నేర్చుకోవాలి ఇంకొక విషయం, ధనికవర్గాలు ఒక కూటమిగా వుండటం, మధ్యతరగతివాళ్లు మీదికి వచ్చే ఆర్థికస్తోమత లేకపోవటం, యీనాటి సంఘపు అనర్థాలు. రెండోది సాధారణంగా జరగని విషయం; అంచేత ధనికవర్గాలు దిగిరావలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది. ఇవన్నీ వాదనలు వుద్దేశాలూను. విప్లవం అన్నది వస్తేగానీ, మెదళ్లకు మేద లుండవు. ఈ విప్లవం కొందరి మెదళ్లలో పనిచేస్తుందని తులసితో వాదించాక తెలుసుకొన్నాను. ఈ విప్లవం ఒకరిమీద ప్రేమ అంకురించటంవల్ల రావచ్చు, లేదా మొదటినుంచీ వున్న విప్లవపంథా ఒకరిమీద ప్రేమను అంకురించనూ వచ్చు. సరే! పాప నీకోసం చాచా అని ఏడవకుండా వూరుకోలేదు. ముసలాయన నిన్ను చదరంగం ఆటకు రమ్మంటారు రోజూనెల్లు. నీ తెలివితేటలతో ఆటకట్టటం నేర్చుకోవాలి!"

ఐదు పేజీల ఆ వుత్తరంలో యింకా మరికొన్ని విషయాలు చర్చించాడు. ఆనెల 22వ తేది తులసి వచ్చేస్తోందంటే రమణ నమ్మలేకపోయాడు. యింకా మూడురోజులే వుంది. లక్ష్మణరావు తులసిని ముసలాయనను స్టేషనులో కలుసుకోమన్నాడు.

సరిగ్గా వెళ్లిన పదిరోజులనాటికే తిరిగి వచ్చేశారు. రమణను చూసి "వచ్చేవోయ్! లక్ష్మణరావు చెప్పాడులే నువ్వొస్తావని" ముసలాయన పలుకులకు మెల్లగా నవ్వి తులసివైపు చూశాడు. ఆమె తనవేపే చూస్తూండటం గమనించి, తల దించి, తలెత్తబోయాడు. కూలీలు వెనక నడుస్తూంటే ముగ్గురూ గేటు దాటారు...

ఇంటిదగ్గర, ముసలాయనదగ్గర రమణ శలవు తీసుకొంటూ చెప్పారు "రోజూ సాయంత్రం తప్పకండా వస్తూండవోయ్. చదరంగం యీ పదిరోజుల్లోనూ బాగా అభ్యిందుకొంటాను."

ఇంతలో వసంత వచ్చింది. "ఏమిటే యీ యెండలో" అంది తులసి.

"మామయ్యగారింటినుండి వస్తూ—తలుపు తీసుంటే వచ్చాను, ఏం? యింత వేగంగా వచ్చేశావ్?"

ముసలాయన అందుకొన్నారు. "కారణాలే వుంటాయ్ అమ్మాయ్. "తాతయ్యా! నా కిక్కడ

వుండాలని లేదు. వెళ్ళిపోదా" మంది. వచ్చేశాం. నీకూ చదరంగం వచ్చుగా! రోజూ ఒకసారి వద్దూ!"

యీ ప్రతిమాటే ధోరణికి తులసి నవ్వింది.

"నే నిల్లు కదిలానంటే మా తులసితో చిక్కు తెచ్చుకొన్నానన్నమాటే! ఎవరో వస్తున్నా...... ఆలోచనకు అవకాశంవున్న మీ పెద్దల్లా వుంటాయో పరీక్షిద్దామని."

ముసలాయన మాటలకు వసంత నవ్వి "రాకేం రోజూ వస్తాను" అంది.

౧౫

రమణరావు రోజూ వస్తున్నాడు. వసంత రోజూ వస్తోంది. యిద్దరినీ చదరంగంలో కూర్చోబెట్టి ముసలాయన చుట్ట వెలిగిస్తున్నారు. రోజూ రమణదే క్రిందిచెయ్యి.

వసంత వైఖరీ రోజురోజుకూ తనలో యేదో మార్పు తెప్పిస్తోందని రమణ గుర్తించకపోలేదు. ఆమెకు హెచ్చుగా మాట్లాడటమంటే సరదా. ముసలాయన ప్రోత్సాహం, రమణ మౌనం, ఆమెలోని యీశక్తి విజృంభింపచేశాయి. యేదైనా విషయం యెత్తితే రమణ అభిప్రాయం యిచ్చేవరకూ విడిచిపెట్టదు. నవ్వవలసిన సమయంలో నవ్వకపోయినా వూరుకోదు.

ఒక్కొక్కనాడు వీళ్ళిద్దరూ వాదనలోకి దిగవలసివస్తోంది. ముసలాయనకు వుత్సాహం యింతా అంతా కాదు. తులసిని పిలుస్తాడు. ఆమె వచ్చి మౌనంగా, విచారంగా కూర్చుంటుంది కాని వాదించదు. ముసలాయన ఎన్నోవిధాల ప్రయత్నిస్తారు. అప్పుడు నవ్వేస్తుంది వెకిలిగా.

ఇలా వుంటున్నా, రమణలో ఒక కాంక్ష అలా నిల్చిపోయింది. తను వుత్కృష్టమైన జీవితాన్ని—పవిత్రమైన ఆశయాలతో కాంక్షిస్తున్నాడు. ఈ కాంక్షతో తన గత జీవితాన్ని మరచిపోయి, భావిని గురించి ఆలోచించి మెసులుతున్నాడు.

ఇదివరలో నిరాశతో జీవించటం తప్పించి, ఆశతో మెసలే అలవాటు లేదు. యిప్పుడు తనలో యీ విధమైన జీవితాన్ని అలవరుచుకొనే విధానం, మొదట తులసి, తరవాత లక్ష్మణరావు, వసంత, అందరికంటే హెచ్చుగా పాప నేర్పింది. పాపను తను ప్రేమించేటప్పుడే అనుకొన్నాడు—భాగ్యవంతుల యిళ్లలోవుండే గౌరవం, వాళ్లు సంఘంలో యెడంగా బ్రతకటంవల్ల పైకి కనబడలేదనీ, ఉద్దేశాలలో వాళ్ళకంటే తనేవిధంగాతీసిపోననీ, ధైర్యం పొడచూపటంవల్లే, "చాచా" అనే పదం పాపకు నేర్పించాడు. దానివల్ల ఫలితంకూడా కనబడింది. అలాంటి ధైర్యం యిప్పుడు ద్విగుణీకృతం కావటం వల్ల గంభీరతను అలవర్చుకొన్నాడు.

ఆవేళ సాయంత్రం వచ్చేటప్పటికల్లా వసంత, ముసలాయన అప్పుడే ఒకాట పూర్తిచేశారు. ముసలాయన నవ్వుతూ "ఏమోయ్! చూశావా? నా ఆట కట్టేసింది. భేష్! మా తులసికంటే తెలివైనదే!" అన్నారు. తులసి అక్కడే కుర్చీమీద పుస్తకం పట్టుకు కూర్చుంది. నిల్చున్న రమణరావు చిన్ననవ్వు నవ్వి—చేతిలోవున్న బాటా రబ్బరుబొమ్మ తులసి దగ్గరగా వున్న టేబిలుమీద పెట్టి ముసలాయన దగ్గరగా వెళ్లాడు. తులసి తలెత్తి ఎదురుగా వున్న కుక్కబొమ్మను చూసింది. ముసలాయన అన్నారు "అదేమిటోయ్! కుక్కని తీసుకవచ్చావ్."

"పాప జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. పాప యీ బొమ్మల్ని చూసి బూచీ అని పిలచేదిలెండి. యీ యింట్లో ఒక బూచీవుంటే బాగుండునని."

"ఉండనీవోయ్—బాగుంది" అన్నారు ముసలాయన. తులసి అక్కడనుంచి లోనికి వెళిపోతూంటే—రమణరావు చూసీచూడనట్లు మెసిలాడు.

౧౬

వారంరోజులు గడచింది. వసంత కాస్త జ్వరంతోనే ఆవేళ సాయంత్రం వచ్చింది. ఆటలో పడిన రమణరావువైపు చూసి ముసలాయన నవ్వుతూ "నీమీద వసంత అభిప్రాయం అడుగు" అన్నారు. ఈ ధోరణి ఆత్మాభిమానాన్ని రేకెత్తించటంచేత "అడిగేదు అవసరం నాకులే"దన్నా కాస్త తీక్షణంగా.

"హాస్యానికన్నానోయ్! అర్థం చేసుకోవాలి మరి" అన్నారు ముసలాయన ఫక్కున నవ్వి. అనవసరంగా కటుస్వరం వుపయోగించినందుకు రమణ సిగ్గుపడ్డాడు. తనెన్నో పుస్తకాలు చదివాడు. కానీ తను నలుగురి మనుష్యులతోను తిరుగలేదు; నలుగురి వుద్దేశాలను కనుక్కోలేదు. ఆలోచించగా తన కొకటి

తట్టింది. చిన్నప్పుడు అమ్మ, నాన్నా అని, రాను రాను యింటా బయటా మాట లెలా నేర్చుకొన్నామో, అలాగే జీవితంలో యింటా బయటా నలుగురిలో మెసలి బ్రతకటం నేర్చుకోవాలని. తను మొన్న మొన్నటివరకూ తన చుట్టు ఒక గోడని కట్టుకున్నాడు. అదే తన ప్రపంచం, ఆ కంపే యింపనుకొని తృప్తిపొందేవాడు. ఆ గోడలు బ్రద్దలుకొట్టింది తులసి. తన లోకువ దాస్యాన్ని ఎత్తిపొడిచింది. విశాలప్రపంచంలో సంకుచితంగా బ్రతకటం చితికిపోటానికేగాని, పురోభివృద్ధికిమాత్రం కాదు. ఈ సంకుచితత్వ విధానానికి అలవడ్డవారు అల్ప సంతోషమనే నినాదాన్నే కొనకుండా, ఒక పిరికితనాన్ని అలవరుచుకొంటారు. ప్రపంచంలో కొందరు మారుమూలల్లో ఎందుకు బాధపడుతున్నారో, దానికి విమోచనమార్గ మేదో ఆలోచించే అవసరమైనా వాళ్ళకుండదు. ఈ సంకుచితత్వవిధానం యెదుటివాళ్ల కష్ట, నిష్టూరాలకూ విజ్ఞానానికీ, పురోభివృద్ధికీ, చెవులు, కళ్లు, నోరు, సర్వేంద్రియాలు మూసుకొనేటట్లు చేస్తుంది.

రమణరావు తనజీవితంలో మొదటిరోజులనుంచి సామాన నేనే బ్రతుకుతాననే యీ సంకుచిత విధానానికి అలవాటుపడటం చేత, తులసి మొదట పగపట్టిన త్రాచుపాములా అగపడింది. పెంకితనంతో కూడిన ఆమె సౌజన్యం పాపనూ తననూ యింటిలో తొలిసారిగా విడిచిపెట్టేటప్పుడే అర్థంచేసుకోగలిగాడు. ఉమ తన అమాయకమైన అభిమానంతోను లక్ష్మణరావు సోదరవాత్సల్యంతోనూ, తన జీవితం వెలుగులోనికి తీసుకవచ్చారు. ఇప్పుడు వసంత తన జీవితంలో తుఫాను రేగించినా వున్నతంగా మెసలే అవకాశాన్ని కల్పిస్తోంది. తనొక్కప్పుడు అనుకొన్న ఏకపత్నీత్వం సాధ్యమయ్యేది, పెళ్లిచేసుకొని ప్రేమిస్తేనే వీలౌతుందని యిప్పుడిప్పుడు అనుమానపడేటట్లు చేస్తోంది. ఈతడు అలా అనుమానపడటానికి కారణం తులసిలో రోజురోజుకూ కనిపించే విన్నమైన పరివర్తనలే. ఈ విన్న పరివర్తనవల్ల తన హృదయాంతరాళంలో వున్న కోర్కెను తను దాసుడైనా పైకి గంభీరంగా మెసలటానికి అవకాశం యిచ్చింది వసంత. రమణరావు యీ వారం రోజుల్లో తులసికంటే వసంతిగురించే హెచ్చుగా ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇద్దరి తత్వాలలో, అభిప్రాయాలలో విభిన్నతను పూర్తిగాగుర్తించలేకపోయినా, యెగుటరుగా కనబడే ఒక నగ్నసత్యాన్ని మనస్సులో సమర్థించకుండా వుండలేకపోయాడు. తను యింతికాలం యీ కలుపుగోరుతనం లేక ఈ సంఘంలో బహిష్కరించినవాడిమల్లే బ్రతికాడు. కానీ యీనాడు మనసులో నాలుగుమాటల్లోని, ఒకటైనా పైకి అనగలుగుతున్నాడు కాబట్టి నలుగురిలో కలసిమెలసి వుంటున్నాడు.

రమణకు తప్పించి యీ హాస్యం హాస్యంగానే సమసిపోయింది. అందరూ మౌనంతో యేదో మనసులో అనుకొన్నారు. కొంతసేపయ్యాక అందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగేటట్లు, "యీ వేళకు ఆటగొట్టదామన్నారు" ముసలాయన.

"ఏం" అంది వసంత.

"నీ ఒంట్లో నీరసంగా వుంది. మెదడుకు శ్రమ యిచ్చావంటే జ్వరం ముదురుతుంది."

"ఫర్వా లేదంది" వసంత.

"అమ్మాయ్! చదువుకున్నావ్! మన జాగ్రత్తలో మనం లేకపోతే శరీరం పాడవుతుంది. ఆపత్కాలంలో యీ రాతలగీతల నమ్మిక మన కేమీ సహాయం చెయ్యలేవు. మన ధార్మికదృష్టి శక్తి మనల్నే వెక్కిరిస్తాయ్. జాగ్రతలో భయం నాస్తి అన్నారు మన పూర్వులు. భౌతికదృష్ట్యా మనం ఆలోచించటం నేర్చుకోవాలి. మన జాగ్రత్తలో మనం అన్ని విషయాల్లోను వుండాలి."

దీనికి నిదర్శనం నా ఆరోగ్యమే అన్నట్లుగా ముసలాయన లేచి నిల్చోటంవల్ల యెవరూ మాటాడలేకపోయారు.

ఆ మరుసటి రోజు సాయంత్రం రమణరావు వెళ్ళేసరికి ముసలాయన యింటిదగ్గర లేరు. తులసి అంగటి గదిలో కుర్చీమీద కుక్కబొమ్మ పట్టుకొని కూర్చుంది. రమణను చూడగానే ఆ బొమ్మను టేబిలుమీద పెడుతూ తల దించింది. రమణ నిమిషమాత్రం నిల్చొని గుమ్మంవరకూ వచ్చి "మీ తాతగారు ఎక్కడకు వెళ్లారు?" అని ప్రశ్నించాడు.

కొంచెం ఆలస్యంగానే "క్లబ్బుకి వెళ్లింటారు అనే సమాధానం రాగానే తలత్రిప్పి ఆగి "మీతో ఒక విషయం చెప్పాలనుకొంటున్నాను." అన్నాడు.

"అనుకోవటం ఎందుకు ? చెప్పాలని వుంటే చెప్పొచ్చు" పైకి చిరాకు లేశమాత్రం వ్యక్తపరచకండా యీ మాటలు వ్రాల్చింది. రమణరావు కాస్త దగ్గరగా వచ్చి "ఆ వేళ ఉద్రేకంతో చేసిన పనికి క్షమించండి."

తులసి యెటువంటి ఆర్భాటం చూపించలేదు. అవ్యక్త మధురభావాలతో మనస్సంతా యీ పరివర్తన వల్ల నింపుకుంటున్న రమణరావు వేపు క్రీగంట చూపును చూసి ఆయన హృదయంలోనికి వర్ణించలేని తృప్తిని పడ్డట్లు నవ్వింది. రమణ ముఖం నవ్వుతో తేటపరచి మెల్లగా నిదానంగా ఆమెవైపు చూశాడు. తులసి మనస్సులో సిగ్గు చొచ్చుకపోయింది. మగవాడి ఎదురుగా సిగ్గుపడటం ఆమెకు యిదివరకు యెన్నడూ తెలియదు. ఈ నిముషంలో అలాంటి చూపువల్ల స్త్రీ పొందే అనుభూతులు ఒకటి తరువాత ఒకటి వాటంతట అవే సహజంగా ఆమె హృదయంలో చొచ్చుకపోతున్నాయ్. తులసి యొక్క మార్పును రమణరావు వినియోగించకపోలేదు. నిశ్చితమైన చూపులతో ఆమెను బంధించబోయాడు. తులసి తన అసహాయతను తెలుసుకొని కొంత మనోనిగ్రహాన్ని తెచ్చిపెట్టుకుంది. మొదట గాంభీర్యానికై ప్రాకులాడినా, మనసు దినిటే యెదరగా వెళ్లే దీపంలా వుంది. కంగారును కప్పిపుచ్చటానికి గంభీరవదనయై "ఆటకి యెవరూ లేరేమో !" అంది.

తగ్గట్టుగానే రమణ ప్రయత్నించి "వసంత యింటికి వెళ్తారా ?" అన్నాడు.

"ఎందుకు వెళ్లాలి?" అంది తులసి.

రమణ మందహాసంతో "స్నేహం యీ ప్రశ్నను రానీయదనుకుంటాను. మీరు వెళ్తే ఆమె వేగంగా కోలుకుంటుందని నేను ఆశిస్తున్నట్లుగా చెప్పండి. వస్తాను." అంటూ ఆగకుండా ప్రయత్నం మీద వెళ్లిపోయాడు.

తులసి వసంతయింటికి ఆలోచించి బయలు దేరింది.

౧౨

మరుచటిరోజు వసంత రాఘవయ్యగారింటికి మూడు గంటలు కాకుండానే వచ్చింది. ముసలాయన యింకా నిద్రపోతూన్నారు. తలుపు తీసిన తులసి వసంతను లోనికి పిలిచింది. ఇద్దరూ మేడమీదకు వెళ్ళారు. చాలాసేపటివరకూ ప్రయత్నించినా పెదాలు కదపటానికి మాటలు దొరకలేదు. తులసి యీ పరిస్థితిని అదుపులోనికి తెచ్చుకోటానికి ఒక సంచిక వసంత యెదురుగా వేసి, యింకొక సంచిక మీద తన దృష్టిని పోనిచ్చింది.

వసంత నీరసంతోపాటు యేదో ఆవేదనతో బాధపడుతూందని తులసి గుర్తించకపోలేదు. ఆమె ప్రయత్నపూర్వకంగానే మౌనాన్ని అలవర్చుకుంది. మనసులో పొందే అనుభూతుల్ని ముఖంలో దాచటానికి సంచికమీద దృష్టిసారించి వెకిలినవ్వు వెదజల్లుతోంది.

ఆమె అడగాలనుకున్న విషయం హృదయంలో గిలిగింతలు పెట్టడంవల్ల వసంత వెకిలినవ్వు నవ్వింది. కొద్దిసేపట్లో పైన ఏర్పడ్డ ప్రశాంతతను మెల్లగా భంగపరిచేటట్టు అంది. "నిజం చెప్పు తులసీ." అసలు విషయం చెప్పటానికి సాహసించలేదు గానీ, గ్రహించిన తులసి గంభీరవదనయైంది. కొంతసేపటికి కాని వసంత నీరసపడ్డ మోములో మళ్లీ మొదటి కాంతి వెలగలేదు. ఈ కాంతి ఆమె ప్రయత్నంమీద పిచ్చిగా చిరునవ్వు తెచ్చుకోటంవల్ల వచ్చింది. "నువ్వే కల్పించి చెప్పావుకదూ?"

ఏవో పెద్ద మాటలు వ్రాల్చబోయి క్లుప్తంగా "లేదు" అంది తులసి. వసంత ఆలోచనలోపడి తన అప్పటి పరిస్థితిని అవగాహన చేసుకొని అమాయకంగానే అంది. "నాతో ఒకసారి రమణ చెప్పాడు. ఎందుకులే చెప్పనేనేదో......"

"ఏం చెప్పాడు?" తులసి యీ ప్రశ్న వేసి మళ్లీ నొచ్చుకుంది. "చెప్తే నాకేదో సంబంధం వుందనుకొంటావ్. ఎందుకమ్మా నా చదువేదో నాది." తులసి పొడినవ్వు నవ్వి "అదిగో నే, మళ్లీ అబలవై పోతున్నావ్. నేనేం బలవంతం చెయ్యలేదుగా."

"నమ్ముతావో లేదో అని అలా......"

"నేనొకర్ని యీ వేళ నమ్మానంటే జీవితకాలం నమ్ముతాను."

వసంత హహహ అంటూ నవ్వింది. తులసి యీ నవ్వుకు మండిపడి, ఆ నవ్వు ఆగాక హేళనగా "నీ జ్వరం విరహతాపజ్వరం అనుకున్నానే!" అంది.

వసంత మళ్లీ నవ్వుతూ లేచి జడ త్రిప్పుతూ "నిజం చెప్పావే. ఎప్పుడైనా నీకుమాత్రం రాక పోతుందీ?"

తులసి సమాధానంగా పెదవులనుంచే నవ్వింది. మనసులో పిచ్చిగా యింకో పిచ్చిదాని గురించి ఆలోచించుకుంది.

ఇద్దరూ క్రిందికి వెళ్లేసరికి ముసలాయన చుట్ట వెలిగించి దీర్ఘాలోచన చేస్తున్నారు. వసంతను చూడగానే "ఏమమ్మాయ్! జ్వరం పోయినట్టేగా!" అన్నారు వుత్సాహంతో.

"పోకేంచేస్తుందీ?" అంది వసంత నవ్వుతూ.

"ఈ జ్వరం యెందుకొచ్చిందీ? పెళ్లిచేసుకోబోతోంది తాతయ్యా!"

"లేదు, లేదు" అంది వసంత ఖండిస్తూ.

ముసలాయన నవ్వుతూ "పెళ్లంటే పైకి యెంత అసహ్యత చూపిస్తావో లోపల అంత అభిమానం చూపిస్తావమ్మా. మీకు తెలీదు కాని ఆ మూడు ముళ్లలో యెంత మహత్యం వుందనుకొన్నారు. భార్యాభర్తలు ఆ మూడుముళ్లలో పవిత్రతను దృష్టిని పెట్టుకుంటే ప్రపంచంలో యే మారుమూలలలో వున్నా ఫరవా లేదు."

ఈముసలాయన మాటలు వసంతకు వేదాంతంలా వుంది. కాని తులసికి తెలుసు యిదంతా తాతయ్య జీవితానుభవమే అని. మనుష్యులను నమ్మటం తాతయ్యకు మొదటినుంచి అలవాటు.

ఎటువంటివాళ్లవనీ వాళ్లకు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం వుండితీరాలనీ, ఆ స్వాతంత్ర్యాన్ని అన్యాయానికి అవినీతికి వుపయోగిస్తే అన్నివిధాలా యెదుర్కోవాలని తులసితో చెప్తూండేవారు. ఆ ఒక్క కూతురు దుర్గను చూసుకొని యేకాంతంగా పవిత్రంగా బ్రతికాడాయన.

ఈ మాటలు పూర్తికాకుండానే రమణరావు వచ్చాడు. ముందు వసంతవేపు తరువాత ముసలాయన వేపు మాసి "యింకా ఆట మొదలెట్టారు కాదేం?" అన్నాడు.

"మన జీవితరంగమే ఒక చదరంగంవోయ్. ఈ ప్రపంచంలో సృష్టించబడ్డ విభిన్న సిద్ధాంతాలకి మధ్య సంఘర్షణలు, మన నిత్యజీవితంలోని బ్రతుకుబాటల మీద జరుగుతుంటాయ్. ఈ సంఘర్షణద్వారా ఒక సందేశాన్ని గ్రహించుకొని బ్రతకడమనేది యీ రోజుల్లో జరగకుండాపోతోంది. అనుమానాల బాధతో బ్రతకటమో, సిద్ధాంతాల సంఘర్షణకు చచ్చిపోవటమో తప్పించి గత్యంతరము లేకపోతోంది."

ముసలాయన చుట్ట మళ్లీ నోటిలోకి వెళ్లినా, అందరూ మౌనముద్రాంకితు లయ్యారు. కొంతసేపయ్యాక ముసలాయన మళ్లీ అన్నారు. "అధికారం, డబ్బు, సామాన్యులలోని, అనాథులలోని ఆశయాలను ఆవేదనను గుర్తించనంతకాలం దక్షిణవేపే ప్రయాణం చేస్తాయ్...భాగ్యవంతులలో కొందరు అధికార్లలో కొందరు, సామాన్యుల, పేదవాళ్ల కష్టనిష్టూరాలను పంచుకోబట్టి, ఆ తెగలు నిల్చి వున్నా యిప్పటికీ. ఏం వోయ్ రమణా అంతేనా?" అన్నారు.

రమణ యీపలుకుల సరళితో శరీరం గగుర్పాటు చెందటంవల్ల కళ్లతోనే సమాధానం యిచ్చాడు.

పలుకులకు బహిర్గతంగాని ఆవేదనేదో ముసలాయనకు చుట్టుముట్టిందని ముగ్గురూ గ్రహించారు. తుదకు తమకు తామె మౌనంగా విమర్శించుకోటంలోనే మెదడులు పనిచేశాయి. యీ వేళ ఆటలో తులసి పాల్గొంది కాని అట్టే ఆసక్తి చూపించలేదు.

౧౮

ఆ వేళ ఆశాపూరితమైన హృదయంతో వచ్చిన రమణరావుకు వసంత హృదయంలో స్వాగత వాక్యాలు చెప్పుకుంది. ఎదుటి హృదయంలో యింకో స్త్రీ ప్రతిబింబము ఆరాధించబడుతోందని పొరపాటునైనా వూహించలేకపోవటం, ఆమెలో వెలిగిన ఆనంద దీప్తికి కారణం. తన ఆరోగ్యం తులసిద్వారా అడిగిన ప్రేమమూర్తి గంభీరంగా నిశ్చలంగా వున్నట్లు కనబడ్డాడు.

మూడురోజులనుంచి హృదయంలోకి నవ్విన తులసి ఆ హృదయసీమను విడిచి పెట్టటంలేదు. ఈ తులసి పూరిత పరిపూర్ణహృదయంలో ఆరాటం లేక

పోలేదు. మనసులో మధురస్రవంతులతోపాటు, అగ్నిజ్వాలలు కూడా రేగటంచేత సుస్వరం శకటం అయిపోతోంది. బంటు యేనుగైపోతున్నాడు.

గోడగడియారం ఐదుగంటలు కొట్టడం ముసలాయన వులిక్కిపడి లేవటం జరిగింది.

"కొంచెప్పతో వస్తానని చెప్పాను. హైదరాబాదునుంచి పెద్ద ఆటగాడు వచ్చాడుట. తులసి పెద్దాపవారింటికి వెళ్లింది. యిప్పుడే వచ్చేస్తుంది. మీరు ఆడుతూండండని" ముసలాయన వోణీ మీద వేసుకొని చేతికర్ర పట్టుకొని వెళ్ళారు.

ఆ యింట్లో వున్న యిద్దరి మనసులు, ఆ ముసలాయన మానవులనునమ్మే మహోత్కృష్టమైన మనస్సుకు జోహారులు అర్పిస్తున్నాయ్.

ఈ యింట్లో తులసి ప్రస్తుతం లేదని తెలుసుకున్న రమణ హృదయంలో నిరీక్షణాన్వితమైన నిరాశ ఆవరించింది.

వసంతకు కుడిచేతిలోని ఒకే ఒక బంగారు గాజు బరువైపోయింది. కష్టపడి ఎత్తువేసింది. రమణ మెల్లగా అన్నాడు "తొందరపడి మంత్రిని యిచ్చేస్తున్నారు."

వసంత నాలిక కరుచుకొని బంటుని యథాస్థానంలో పెట్టింది. రమణ బహిర్గతమైన వసంత మనోవాంఛితలను గుర్తించకుండానే, ఆ గదిలోనే అదే స్థలంలో నూడురోజుల క్రితం జరిగిన సంఘటనను కళ్లయెదురుగా పెట్టుకొన్నాడు. కళ్లు చదరంగం మీద వున్నా, మనస్సు యెత్తుగురించి ఆలోచిస్తున్నట్లుగా ముఖం సూచిస్తున్నా, లోపల తులసి హృదయంలోకి నవ్విన నవ్వు మనోజ్ఞంగా ప్రదర్శితమాతోంది. తులసి తనవేపు చూసిన చూపు, తృప్తి పొందిన ముఖకళ, మళ్లీ మళ్లీ ప్రతిబింబితం కావటంచేత, లేతవలుగులో ముఖం దీప్తితమైంది. వసంత ఆ కాంతిని కళ్లారా చూసి హృదయకుహరంలో ఒక మెరుపు మెరిసినట్లుకాగా ఆ కోమలవదనంలో ప్రతిబింబిస్తున్న సుకుమారమైన కాంక్ష బలీయమైన తత్తరపాటుతో నిట్టూర్పులతో నీరసించి యెత్తువేస్తున్న రమణ కుడిచెయ్యిని రెండుచేతులతో చప్పున పట్టుకొని ముఖాన్ని చేతులపై ఆని, వూపిరి బిగపట్టింది.

రమణ కొన్ని క్షణములు, బాధ, బరువు, గాబరాతో నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. ఉలకడు పలకడు. తన బాధను, ప్రేమను అనురాగాన్ని కన్నీటిలో ఒక యౌవని నివాళించుకొంటోందని కొంత సేపటికి కానీ గుర్తించే పరిస్థితిలో లేకపోయాడు.

ఒక హృదయంలో యిది వర్ణించ వీలుపడని మధురక్షణాలు. ఇంకో హృదయంలో వర్ణించ వీలులేని సంశయపు సెకండ్లు.

కానీ ఆ సంశయం కొద్దిక్షణాలకు ఆమెపై గౌరవంగా, అభిమానంగా మారిపోయింది. వసంతను చూచి తనెప్పుడూ అసహ్యించుకోలేదు. ఈ నిముషానికికూడా ఆమెయందుండే గౌరవం చెక్కుచెదరలేదు.

నిజంగా నిముషం దొర్లకపోయింది. రమణ మెల్లగా ఆమె తలమీద చెయ్యివేసి పట్టిన గొంతుకలోనుంచి ఆమెను నిరాశతో క్రుంగిపోనిచ్చే హృదయఘోషను వెళ్లగక్క లేకపోతున్నాడు. నీరువుబికి కళ్లకు పొడగుపాటి ఆ జడలోని చిన్న మల్లెగుత్తి అగపడింది. ఆ గుత్తి వెదజల్లే సువాసన యెడారిలో అత్తరుపోసినట్లుంది.

అప్పుడు తలుపు త్రోసుకొని యీ దృశ్యాన్ని చూసిన తులసి క్షణకాలం కొయ్యబారిపోయింది. కీయిచ్చి నడిపించిన రబ్బరుబొమ్మలా నడుస్తూ [illegible] పలకు వెళ్లిపోయింది.

తలెత్తిన వసంతముఖం కన్నీటిచే వుబ్బివుంది. పెదాలు ఆ చేతికి ఘట్టిగా హత్తి మరీ విడిచిపెట్టింది. రమణలేచి ఖిన్నునిలా వెళిపోతూంటే వసంత వ్యథిత హృదయంతో చప్పున లేవబోయేసరికి శేబులుమీద చదరంగం పిక్కలు సగం నేలమీద చెదిరాయి.

ఇంకా ఆ లోకంలో వున్న వసంత తులసి మాటాడేవరకూ ఉలిక్కిపడలేదు. తులసి బలవంతాన తెప్పించుకొన్న శాంత గంభీరస్వరంతో "ఇది సంసారుల యిల్లు! మళ్లీ కాలుపెట్టకు" అంటూనే అక్కడనుండి వెళిపోయింది. వసంతలో యింతవరకూ ఉన్న దుఃఖం ఒక్కసారిగా ప్రవహించుకపోయింది. పిచ్చిదానిలా హృదయంలో వేనకువేలసార్లు దుఃఖపు నగవును వెళ్ళగక్కుకుంది.

ఆ పొడుగుపాటి జడను లాక్కుంటూ, ఆ జుత్తు పీక్కుంటూ, ఆ మల్లెగుత్తును విసరికొట్టింది. ఆ చేబిలుమీద పడి ఒక నిముషం, ఒక గంటలో కారే కన్నీరు కార్చింది. మళ్లీ వుద్రిక్తయై "యిది సంసారుల యిల్లు - నేను" అని పదేపదిగా అంటూ మెల్లగా యేడ్చుకొంటూంది.

తులసి వచ్చి ముఖం ఎత్తకండానే "తొందరపడి అనేశాను క్షమించవే వసంతం!"

వసంత తలెత్తింది. తులసి కళ్లలో నీటికీ తన కన్నీటికీ యేదో సంబంధం లేకపోతే యీ మాట లేవీ దొర్లేవి కావని గ్రహించిన వసంతం "వస్తానే" అంటూ వెళిపోయింది.

తులసి కాళ్లదగ్గర పడున్న మల్లెగుత్తును వీధి కాలవలో విసిరి తలుపు గడియ వేసి తలుపుకు అంటుకపోయింది.

౧౬

ఆరాత్రే రమణరావు హోటలులో భోంచేసి వేగంగానే వచ్చాడు. అప్పుడే వచ్చిన ముసలాయన భోజనంకూడా పూర్తయింది. కాస్సేపు ముసలాయన ఆటవిశేషాలు చెప్పాక పరుపుమీద చారబడ్డారు. మళ్ళీ లేచి యింకో చుట్ట వెలిగించి మాటలు పొడిగించారు.

"సాయంత్రం ఆ ఆట ఎవరు కట్టారు?"

రమణ జవాబుకు తడబడ్డా 'నేను' అనగలిగాడు.

"ఎన్నాళ్లకి విన్నానోయ్. వసంత ఆటను కట్టేటం.—చాలా తెలివైనపిల్ల సుమా!"

ఆలోచనలో మౌనముద్రాంకితుడైన రమణ వేపు చూడకండానే మళ్ళీ అన్నారు "మనసులో యేవుంటే అది పైకి అనేవరకు నిద్దరపట్టదు. కల్లకపటంలేని పిల్ల—నవ్వుల బండి."

రమణ ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పి నీరసస్వరంతో "వస్తానండి" అన్నాడు. "రేపు వస్తావుకదూ" అన్నారు ముసలాయన. "హొ" అంటూ శెలవుతీసుకొని వెళిపోయాడు.

వరుసగా మూడురోజులు సాయంత్రం వచ్చి రాత్రి యెనిమిదవరకూ వున్నా తను యెదురుచూసిన ముఖం అగపడలేదు. ముసలాయన రమణకంటే ఆతృతతోనూ నీరసంగాను వున్నట్లు అగపడటంచేత యీ కాలంలో హెచ్చునిశ్శబ్దంగానే గడచిపోయేది. వసంత రాకపోవటానికి కారణం యెవరూ చెప్పటంలేదు. ఆయన మనసును యేదో వూరికి వెళ్లివుంటుందని సంబాళించుకున్నారు. వసంత నాలుగోరోజు సాయంత్రం వచ్చింది. రమణరావు ఈవిషయం తెలుసుకున్నాక ఆశ్చర్యపడలేదు. ముసలాయన వుత్సాహంతో "వచ్చావ్ అమ్మాయ్. తొందరగా వూరికివెళ్లవలసి వచ్చిందా?"

రమణ మనస్సు పొంచి వింటున్న తులసి మనస్సు చివుక్కుమన్నట్లు "లేదు. తులసి మీ యింటికి రావద్దంది. కానీ మిమ్మల్ని చూడాలని మనస్సు పుట్టడంచేత వచ్చాను. నమస్కారం. సెల విప్పించండి."

తులసి మండిపోయిన మనస్సు ముందుకు కాలిడమని ప్రేరేపిస్తున్న సమయానికి ముసలాయన నవ్వు వినపడింది. వెనువెంటనే "మా తులసి రావద్దందా? హాస్యాని కనుంటుంది. ఇంకా దానిమాటలు అర్థంచేసుకోలేదమ్మాయ్" ఒక నిట్టూర్పు విడచి అనబోయే మాటలు ఆపుకోటానికి చుట్ట నోటిలో పెట్టారు.

చప్పున యేదో స్ఫురణకు తెచ్చుకున్న వసంత నవ్వి కూర్చుంది. పైకి నవ్వుతూనే "మీ తులసి నన్ను రావద్దనిందని నేనంటే మీ రెలా నమ్మారండి? మా మేనత్తకు బాగులేదని కాకినాడనుంచి, నైరువచ్చింది వెళ్లి యిప్పుడే రావటం!"

ఇది అబద్ధం అని తెలుసుకున్నవాళ్లు ముఖాలు యెత్తలేకపోయారు. ముసలాయన అన్నారు "కులాసాగా వుంది కదూ!" అని.

"ఉంది మళ్లీ నేను రేపువెళ్లి వారంరోజులైనా వుండవలసి వస్తుందేమో!"

ముసలాయన ఆ మేనత్తవిషయం అడగటం వసంత తొట్రుపాటును అణచుకొని జబాబుచెప్పటం అయ్యాక ముసలాయన బలవంతంచేసినా ఆగక శెలవు తీసుకొని వెళ్లిపోయింది.

ఆ వారం రోజుల్లోను వసంత అగపడలేదు. రోజూ రమణరావు వస్తున్నాడు. ముసలాయన అనుభ

వాలతో ప్రపంచపుతీరు కూడా రమణ చెవుల్లో వేసి అభిప్రాయాన్ని కూడా అడుగుతున్నారు. రమణరావు యిదివరలో అనుమానంతో మ్రింగిపోకుండా తనకు తోచింది చెపుతున్నాడు. ఈ చెప్పటమైనా పైకి ప్రయత్నంమీద గంభీరాన్ని తెచ్చుకుని. లోలోన తులసి మార్పుకు నోచ్చుకోకపోలేదు. ఒకనాడు తులసి ఒంటిగా కూర్చుని వెకిలిగా నవ్వుకోవటం ఆ నిముషంలో ముఖం గంభీరమై, మళ్లీ మరు క్షణంలోనే దుఃఖమయమవటం గుర్తించాడు. ఈ మార్పుకు ప్రధానకారణం తన గుండెకు నాటుతున్నా చెప్పే అవకాశం దొరకలేదు. ఒకప్పుడా అవకాశాన్ని వినియోగించుకోవాలన్న విషయంలోకూడా సంశయంలో పడిపోయాడు. ఆరాటం అన్నది, ఆనందం దుఃఖంతో మేళవించి అనుభవించుట మనేది, తన జీవితంలో యీ రోజుల్లోనే.

ఈ రోజుల్లోనే ముసలాయన దేని విషయమయ్యో ఆత్రుతపడుతున్నట్లు గ్రహించాడు. పోష్టు బంట్రోతు వచ్చేటప్పుడు "చూడునాయనా ఆవుత్తరాల్లో ఢిల్లీనుంచి యేదైనావుందేమో" అనేవారు. ఆవారంరోజుల్లోనూ ఒక వుత్తరమూ అల్లునిదగ్గర నుంచి రాలేదు.

ఆ వుత్తరం వచ్చినరోజున చీకటి పడ్డాక రమణరావు వచ్చాడు. మనస్సిలావున్నా ఆఫీసు పని తప్పే పరిస్థితిలో లేదు. అది తప్పాలని దొంగరాత లేమీ రాయాలని కూడా మనస్కరించలేదు. ఆవేళ వచ్చేసరికి ముసలాయన ఒక వాలు కుర్చీలో చారబడివున్నారు. తులసి అచ్చటలేదు. కాని ఒక క్రొత్త మనిషి అగపడింది. ఆమె చిట్టెమ్మ, వంటమనిషి.

ఏలూరినుంచి వచ్చిందేమో కష్టసుఖాలు ముసలాయనతో చెప్పుకుంటూంది.

రమణకూర్చున్నాడు. ఆమెమాటలు ఆపి వేసి "తులసమ్మ ఒక్కర్తెవంటింట్లో వుంది. మళ్లీ వస్తాను బాబూ" అంటూ వెళిపోయింది. ముసలాయన "యీ వేళ నీ భోజనం యిక్కడేనోయ్" అన్నారు.

వద్దని అనాలనుకున్నా అనలేకపోయాడు. ముసలాయనకు కొంచెం పొడి దగ్గుతో సహా ఆయాసంగా కూడా వుంది. వీధిలోనికి వెళ్లి వచ్చాక అలా కూర్చునేసరికి చిట్టెమ్మకబుర్లు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది. దగ్గుతూనే యింతవరకూ విన్నారు. ఆయన రెండోసారి ఆవేళవచ్చిన వుత్తరం చదివాక తులసి కోసం కేక వేశారు. తులసిమాటాడకుండా నిల్చుంది. "చూశావా? మీ అమ్మ యేంచేసిందో?"

తులసి జవాబు చెప్పలేదు. రమణరావు నిరీక్షణగా చూశాడు.

"నీకు వ్రాసినవుత్తరం అదే ధోరణిలో వుందనుకుంటాను సరేకానీ! నే నీరాత్రి భోజనం చెయ్యనమ్మా. రమణని భోజనానికి వుంచేశాను." అన్నాడు.

తులసి యీమాటలకు జవాబు చెప్పలేదు. "ఏమమ్మా అలావున్నావ్" నవ్వుతూ మళ్లీ ఒకసారి దగ్గి "ఓహో! అలాగా! ఆ ఎంబాసిడర్ నే అన్నట్లే దొరుకుతున్నాడులే" తులసి చప్పున వెళిపోయింది గాని రమణ గతుక్కుమన్నాడు.

ఆఫీసులో ఒకరితో విరోధంలేకుండా యెవరైనా నోరు జారేసుకుంటే కలిపేస్వభావంగల రమణను "యెంబాసిడర్" అని పిలుస్తూంటారు. సంశయంతో నిండిన మనస్సుతోనే భోజనందగ్గర కూర్చున్నాడు. చిట్టెమ్మ వడ్డించింది. దగ్గరగా నిల్చుని ఎంతో పరిచయంవున్న మనిషితో మాట్లాడుతున్నట్లుగా, కులగోత్రాలనుంచి కుశలప్రశ్నలవరకూ వేస్తుంటే ముక్తసరిగా జవాబులుచెప్పక వీలులేకపోతూంది. మజ్జిగ కావాలన్నాడు చివరకు విసిగి. చిట్టెమ్మ మరి కొద్దిగా అన్నంకలిపాక పోస్తానంటోంది. ఈ బలవంతంతో మనసులో విసుక్కున్నా కలిపాడు. చిట్టెమ్మ మజ్జిగకోసం వెళ్లేటప్పుడు పెద్ద నిట్టూర్పు విడచి గొంతుకదగ్గర చేతితో నిమురుకుంటూనే తలెత్తి చూశాడు. ఎదురుగానున్న గదిలో చీకటిలో తలుపుచాటున పొంచి నిలుచుని చూస్తున్న తులసి అగపడింది. మళ్లా రెప్పపాటులో ఆమె అగపడలేదు. "మజ్జిగ యెక్కడపెట్టావమ్మా" అన్న కేక వినబడింది. కాస్సేపటిలో వంటయింటిలో తులసి నిల్చోవటం గమనించాడు. మజ్జిగఅన్నం సగం విడిచిపెట్టి లేచిపోయాడు.

భోజనం అయ్యాక ముసలాయనతో మాట్లాడుతూ కూర్చున్నాడు. "లక్ష్మణరావన్నది నిజమేనోయ్. భాగ్యవంతుల అమ్మాయిలు పేదవాళ్లా సామ

న్యులయిన యువకుల్ని ప్రేమించటం పుస్తకాల్లోనూ సినీమాల్లోను తప్పించి నిజానికి లేవు. ఉన్నత విద్య నభ్యసించిన భాగ్యవంతులపిల్ల కొన్ని వేల కట్నం పోసైనా భాగ్యవంతుల యింట్లోకి వెళ్తానంటుంది. యీ జబ్బు సామాన్య కుటుంబాల్లో చదువుకున్న పిల్లల్లోనూ ప్రవేశించింది."

ముసలాయన దగ్గురావటంవల్ల ఆగారు. మళ్లీ మెల్లిగా అన్నారు. "మన దేశం నిజంగా దరిద్రమైంది కాదని నా వుద్దేశం. భాగ్యవంతుల ఆర్థిక పరిస్థితికి సామాన్యుల పేదవాళ్ల ఆర్థిక పరిస్థితికి, తూర్పు పడమరలకు వున్నంత దూరముంది. ఒకరు పర్వతాగ్రంలో వుంటే యింకొకరు గోతిలో వుంటారు."

ఈ వేళ ముసలాయన దగ్గుతో బాధపడుతూనే హృదయాన్ని విప్పటానికి, యేదో వుంటుందని బహుశః ఢిల్లీనుంచి వచ్చిన వుత్తరంలోని విషయాలే యీ యన్నిలా కలవరపరుస్తున్నాయని రమణ అనుకొన్నాడు.

పదిగంటల రాత్రివరకూ ఆయన ఆగి ఆగి మాట్లాడుతునే వున్నారు. రమణ లేచి సెలవు తీసుకొనేటప్పుడు కూర్చోమని సైగచేసి "నన్ను కప్పెట్టినంత డబ్బు గడించి యిచ్చారు మా పెద్దలు. సద్వినియోగం చేసినా యింకా యింకా వుంది. ఇస్తాను. నీకు కావలసినంత డబ్బు యిస్తాను. చాలా మంచికుర్రవాడివి. చదువుకో... నువ్వు పెద్దవాడవై — పేదవాళ్లని పెద్దవాళ్లని చెయ్."

రమణ కళ్లు అశ్రుపూరితము లయ్యాయి. విచారంలో రేగిన ఆనందంవల్ల ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పుకొన్నాడు. ముసలాయన రమణ వేపు మూడనట్లుగానే చూశాడు.

"జీవితంలో ఒకర్ని మర్యాదగా చూస్తే, ఆయన పవిత్రంగా వున్నన్నాళ్లూ చూడాలి. మా అల్లుడు యిప్పుడు పెద్దవాడయిపోయాడోయ్! వెళ్లు నాయనా చాలా రాత్రయింది."

ఈ చివరి పలుకులు లోని అంతరార్థం, మళ్లీ మొదటి పరిస్థితికి తీసుకురావటం చేత, యెలాంటి మనస్సుతో వచ్చాడో అలాంటి మనస్సుతోనే యిల్లు కదిలాడు.

౨౦

కాలగర్భంలో పదిహేను రోజులు ప్రుంగిపోయినయ్. ముసలాయన శరీరంలో స్వస్థత చేకూరింది. కానీ యింకా బయటికి కదలలేదు. పదిహేను రోజుల క్రితం వున్న వుద్దేశం యీ వేళ రమణలో లేదు. ఒక ప్రక్క కోపం రెండో ప్రక్క కన్నీరు. ఈ రెండూ అనురాగంవల్ల వుత్పన్నమైనవని తెలుసుకోలేక పోలేదు. అయితే బహిర్గతమైన కోపం పైకి కన్నీరుగా మార్చేటందుకు తనేమి చెయ్యాలనే ఆలోచనలో పడిపోయాడు. తను తులసికి చెప్పాలనే వుద్దేశాన్ని విరమించుకొన్నాడు.

వసంత విషయం ముసలాయన వాకబు చేస్తూనే వున్నారు. నిజం చెప్పిన రమణరావు మళ్లా యెందుకు చెప్పేనని విసుక్కున్నాడు, కూడాను. వసంత మాత్రం ఆ యింట్లో అడుగు పెట్టననే పట్టుదలను మాత్రం సడలించుకోవటం లేదు.

వానజల్లు ఆ వేళ వచ్చిపడటం చేత రమణ బాగా చీకటి పడ్డాక వెళ్లాడు. ముసలాయన చుట్టవెలిగించి యేకాంతంగా యేదో ఆలోచించుకుంటున్నట్లున్నారు. కుర్చీదగ్గర గాలాగి కూర్చోవోయ్ అన్నారు.

రమణ కొంతసేపటికి కాని కూర్చోలేదు. ముసలాయన యే విషయం ఎత్తకండా చుట్ట పూర్తయ్యేవరకూ అలానే కూర్చున్నారు. తరవాత అన్నారు "కాలం మారిందోయ్, రాజులు, మహారాజులే మామూలు మనుషు లవుతున్నారు. కాని......"

తన ఆతృతకు తగ్గట్లు అసలు విషయం చెప్పకండా వుండడంచేత రమణకు విసుగ్గా వుంది.

ముసలాయన మెల్లగా అన్నారు. "లక్ష్మణరావుకు మాట యిచ్చాను. వుమ కూడా మరీమరీ చెప్పింది. ఆ మాట నిలబెట్టుకోవటానికి అన్ని విధాలా ప్రయత్నించాను. కన్నవారి యిష్టంగానీ......నా మాట వాళ్లిప్పుడు యెందుకు వింటారు? ఇద్దరూ ఢిల్లీనుంచి త్వరలో వస్తున్నారట. ఎవరో పెద్దయింజనీరుకు పదివేల ముడుపుతో తులసిని అర్పించుకొంటారటోయ్!" ఇన్నాళ్లూ యిద్దరి నడతలో కలిగిన మార్పు

లకు కారణం యెప్పటికప్పటికి గ్రహిస్తూ ముసలాయన యీ చివరిమాటలు బహు కష్టంమీద అన్నారు.

రమణ ముసలాయనకు తన ముఖం అగపడకూడదని ప్రక్కకు త్రిప్పేసరికి పొంచి వింటూన్న తులసి అగపడింది. కళ్లొక్కసారి మూసి తలదించాడు. లేచి తడబడుతూనే "వస్తానండీ.........నమస్కారం" అన్నాడు. ముసలాయన విడిచిపెట్టకండా దగ్గరగా వచ్చి భుజంమీద చెయ్యివేసి సాగనంపుతూ "నీలో సహనం వుందోయ్. యీ కాలంలో యీ గుణం వున్నవాడు గొప్పవాడని నమ్మ. యింటరు ప్యాసయ్యావుకదా. నీకు సీటు తెప్పించే పూచీ నాది. ఆ యింజనీరులా దోచే బదులు ఒక డాక్టరై ప్రజాసేవ చెయ్యకూడదమా?"

ఎటువంటి జవాబూ యే విధంగానూ లేదు. ముసలాయన విడిచిపెట్టూ "రేపు తప్పక రావాలి" అన్నారు. జవాబుకోసం నిరీక్షించిన పెద్ద మనిషి తలుపు వేసుకొని మెల్లగా పరుపువద్దకు పోతూ "యింక మా తులసమ్మ యిష్టం" అంటూ గొణుక్కున్నారు.

మూడు రోజులు గడచింది. సర్వస్వం పోయేటప్పుడు జీవచ్ఛవంలా వుండే నిర్భాగ్యుని మల్లే రమణరావు యిల్లు కదలలేదు. ఆతృతగావున్న ముసలాయన వసంతను చూసి ఆశ్చర్యపడ్డారు. వచ్చిన వసంత యెంతో ప్రయత్నంమీద నవ్వటం మాటాడటం అలవరుచుకుంది. అది సరిహద్దు లెరుగని విచారంవల్ల వచ్చే వెకిలినవ్వు. ఇటూ అటూ అనే ఆందోళనతో వుండిన జీవితపు ఘడియల్లో నిరాశ పెనవేసుక రావటంవల్ల జనితమైనపిచ్చి మూపు ఆమెది. ఆమె ప్రేమించిన వ్యక్తి జీవితం ఆమె అనుకున్నదానికన్న వుత్కృష్టమైనదని గ్రహించిన నిముషాల్లోనే, అతను తనను లేశమాత్రం ప్రేమించలేదని తెలుసుకున్నాక వచ్చాక దుఃఖాన్వితమైన ఆవేశ మిది.

ముసలాయన చాలా మర్యాద చేస్తున్నారు. మర్యాద తెలియని మూఢురాలిలా వసంత పకపక నవ్వుతోంది. "ఏం అమ్మాయ్ అలావున్నావ్" అన్నారు ముసలాయన. "ఎలా వున్నాను కోతిలా వున్నాను...కనిపిస్తున్నాగా." వసంతమళ్లీ నవ్వింది. ముసలాయన తులసికోసం కేక వేశారు. వసంత మళ్లీ నవ్వి "మెడపట్టుకు గెంటేరుగా...ఆ అసలు సంగతి మరిచి పోయాను...ఎలా వుంది నా పిచ్చి వేషం!"

ముసలాయన స్తబ్ధుడయ్యారు. తులసివస్తోందని గుర్తించి వసంత తన బాధ్యతను తెలుసుకొని గబగబ ముసలాయన దగ్గరకూర్చుని "ఈ వేళ మహిళాభవనంలో నాటకం వేస్తున్నారు. అందులో నేను పిచ్చిదాని వేషం వెయ్యాలి. మీరే బాగుందంటే అందరూ మెచ్చుకు తీరవలసిందే అని యిలా..." ఈ మాటలకూ పిచ్చిగా నవ్వుతూనే అంది.

ముసలాయన ఫకాలుమన్నారు. "తప్పకండా నీదీ ఫస్టుప్రైజు. ఎంత బాధ పెట్టావమ్మా?"

"బాధ" పైకి ఒక్కసారే అని లోన వందసార్లు ప్రతిధ్వనించేటట్లు అనుకుంది. చివరకు అక్కడ నిలుచున్న తులసినిమాసి "ఇదిగోండి ఆరు దగ్గరౌతూంది. తులసిని పంపిస్తారని వచ్చాను!" "వెళ్లమ్మా" అన్నారు ముసలాయన. తులసి నే రానంది. "వసంత వేషం వేసేటప్పుడు వెళ్లకంటూ ఎలాగ వుంటావ్. వెళ్లమ్మా, వెళ్లు" అన్నారు ముసలాయన.

తులసి అక్కడనుంచి వెళ్లినా గదిలోనికి తిరిగి రాలేదు. వసంత గబగబ మేడమీదకు పరుగెత్తింది. "నేను పెంకిదాన్నే...పిచ్చిదాన్ని కూడాను. రానంటే యీ వేళ విడిచిపెట్టేదిలేదు." వసంత మాటలకు తులసి జవాబు చెప్పలేదు. కానీ ఆ బలవంతంవల్ల వున్నపాటున బయలుదేరక వీలులేక పోయింది.

ఇదివరకు చూడని సందులగుండా వసంతం తులసిని తీసుకవెళ్తోంది. తులసి చివరకు మౌనాన్ని విడనాడి యిలా త్రిప్పటంలో ఆమె వుద్దేశాన్ని అడిగింది. వసంత నవ్వి వెంటనే గంభీరవదనయైంది. కొద్ది నిముషాలు గడిచాక "యిదిగో యీ యింటిని గుర్తుపెట్టుకో" అంది. సందురోడ్డు సిమ్మెంటుదైనా గృహిణుల ధర్మమా అంటూ చెత్తా చెదారం రోడ్డు పక్కన కుప్పలు పడివుంది. వసంత చూసినయిల్లు చాలా చిన్నది. వసంత గబగబ ముందుకుపోతూంటే ఆమెను అనుసరించింది.

తులసికి యిదంతా అయోమయంగా వుంది. ఎక్కడ మహిళాభవనం — తనెక్కడికొచ్చినట్లు! ఆమెకు సముద్రపుఘోష వినబడింది.

వసంతమాట్లాడే పరిస్థితిలో లేదు. తులసిలో పూరుకోనే శాంతంకూడా లేదు. చివరకు "ఒక్క నిముషంపూరుకో" అంది వసంత.

ఆనిముషంలో కెరటాలు మీదికి లేచి దిగజారి పోతున్న దృశ్యంవాళ్ల కళ్లయెదుట వుంది. వీచే పవనాలకి యిద్దరి తలలో ముంగురులు యెగురుతున్నాయ్. వసంతనవ్వింది.

తులసి అలా ఆమె వేపు చూస్తూ నిలుచున్నా, వసంతముందుకు సాగిపోయి నిల్చి, "రావే యిక్కడ కాసేపు కూర్చుందామంది" తులసి ముందుకు కాలు కదిపినా, మనసు వెనుకకు లాగుతోంది.

యిద్దరూ యేకాంత ప్రదేశంలో యిసుకమీద కూర్చున్నారు. మౌనం యిదరినీ మింగివేసింది. ఐతే వసంత తను నిర్వర్తించే విధికి ధైర్యం తెచ్చుకొనే ప్రయత్నం మాత్రం విడవలేదు. మహాసముద్రపు హోరుపాటులిని ఆమె గ్రహించుకొనే వంకూ జాకెట్‌లో దాచిన వుత్తరాన్ని తులసిచేతికి అందించలేకపోయింది. అందించేటప్పుడు తలగుడ్డుకులమీద ఆన్ని ముఖం కప్పుకొని ధైర్యంలేని దీన స్వరంతో "నేను సంసారిని కానే తులసీ!......" తులసి నిశ్చేష్టురాలయి చూసి, ఆ మరుక్షణంలోనే ముఖం త్రిప్పింది. వసంత మెల్లగా తలయెత్తి క్రీగంటిగా చూసి మళ్లీ తలదించి "క్షమించు. నే నేదో అనవసరంగా వాగుతున్నాను. నువ్వు సుఖపడాలని నేను జీవితకాలం మనస్ఫూర్తిగా తలుచుకుంటాను."

ఈమాటలు ఆమె ఆగి ఆగి అంటూనే తులసి చేతికి వుత్తరాన్ని అందించింది. తులసి విప్పి అయిష్టంగా సంలేకంచూసి వుత్తరాన్ని మడిచింది. "చదువు. మళ్లీ మళ్ళీ చదువు. నీ దగ్గర ఒక పవిత్రమైన చిహ్నంగా ఆ వుత్తరాన్ని వుంచుకో" అంది.

తులసి కేమీ అర్థం కావటంలేదు. వసంతకురాసిన వుత్తరం చదవటానికి ఆమె యిష్టపడినట్లు లేదు. వసంతముఖమెత్తి "నేనేదో నిన్ను మోసగించుదామని వచ్చే ననుకొన్నావా? లేదు లేదు. నిజాన్ని బయటపెడదామని...ఆ వుత్తరం నువ్వు చదివితీరాలి...అప్పుడే నీ కొక విషయం చెప్తాను...... ఊఁచదువు."

సౌజన్యమూ దుఃఖము మిళితమయ్యే స్వరం వినటంతో తులసి వుత్తరంపైకి దృష్టిపోనిచ్చింది.

"ఆ వేళ మీరొక్కరే రోడ్డుమీద వెళిపోతూంటే, మీకు వినబడేటట్లు రాఘవయ్యగారు మీకు చూడాలని ఉత్సుతపడుతున్నారని చెప్పిన నాటినుంచి మీకు వుత్తరం వ్రాద్దామని నే నెన్నోసార్లు అనుకొన్నాను. మీరు మళ్ళీ నాలుగు సార్లు నా యింటిదగ్గర కలుసుకుని నా మంచిచెడ్డలు, బాగోగులుమీద శ్రద్ధ చూపించేటప్పుడు నా మనసు లోని విషయాలు చెప్పలేకపోయాను. ఈ చేతకానితనంవల్ల మీ కన్నీటిని కోపంగా మార్చేనేమో అని అనుమానపడి వుత్తరం వ్రాద్దామని నిశ్చయించుకొన్నాను కాని నేను యీ రోజువరకూ వ్రాయలేక పోయాను.

ఈ అనంతవిశ్వంలో అనురాగానుభూతితో బ్రతకాలని నాకుంది జీవితం యిటా అటా అన్న యీ ఘడియల్లో చచ్చిపోనని భగవంతునితో చెప్పుకుంటున్నాను. నాకీ నమ్మకవల్ల వచ్చే శక్తితో యీ వుత్తరాన్ని మీకు వ్రాసి సంఘజీవినని తృప్తిపొందుతున్నాను.

నా తల్లి నా చిన్నవయస్సులోనే పోయింది మారటితల్లి నానాచాకిరి చెయ్యించింది. మా మేనత్త యిదంతా చూసి నా తొమ్మిదవయేట ఆమె యింటికి బలవంతాన్న తీసుకెళ్లింది. ఆమె దగ్గర కొంతేళ్లు వుండి చదువుకున్నాను. నేను మొన్న మీతో అన్నాను. "నా జీవితంలో ఒక లక్ష్యం వుందని" అదిమాత్రం మీతో చెప్పే ధైర్యం ఆనాడు లేకపోయింది. ఈ విజ్ఞానం యిచ్చే చదువులన్నీ ఒకరినొకరు నమ్మి అర్థంచేసుకొని జీవించటానికే పుట్టబడ్డాయని నా నమ్మకం. తమ పవిత్రహృదయాలతో ప్రియుని హృదయంలోనికి నవ్వే స్త్రీలకు ద్రోహం తలపెట్టేవాళ్లు, జీవితకాలం ప్రేమతత్వం తెలుసుకోలేరు. మేధస్సు లేకపోవటంవల్ల నీతినియమాలు లేక మెసలే జంతువుల్లో ఒకడిగా లెఖ్ఖింపబడతారు.

నా వుద్దేశం యేమిటో మీకు విడమరచి చెప్పనఖ్ఖర్లేదని అనుకొంటాను. నే నీవిధంగా నా తొమ్మిదవ యేటనుంచే అనుకొంటున్నా. నే నప్పుడు పిడికిలిపట్టి బల్లగుద్ది అనుకున్నాను "మా మామయ్యలా నేను చెయ్యను. నేను పెద్దయినే మా అత్తయ్య అన్నట్లు పెళ్లిచేసుకుంటాను. మా అత్తయ్యలా నా పెళ్లాం యేడవదు. యెందుకంటే మా మామయ్యలా పై ఆడవాళ్లని యింటికి తీసుకరాను." నే నలా ఆ వయసులో అనుకోడానికి మా అత్తయ్యకన్నీరే బలవత్తర కారణం. ఆమెను నే నెంతగానో పూజించేవాడిని. మామయ్య యింటికి యెవరో ఆడవాళ్లు వచ్చేవారు. మా అత్తయ్య యెదురుగానే వాళ్లమధ్య నవ్వుతుండేవారు. మా అత్తయ్య వాళ్లకి భోజనం కాఫీ యిచ్చేది. నేను వంటయింట్లో ఆమెకు సహాయంచేస్తూండే టప్పుడు ఆమె కళ్లలో నీరు చూసేవాడిని, యేడ్చేవాడిని. నన్ను గట్టిగాపట్టుకొని యేడ్చి

యెన్నో బుద్ధులు కూడా చెప్పేది మా అత్తయ్య. నన్నిలా చెయ్యొద్దనేది. ఈ ఆడవాళ్లు రావటంవల్ల అత్తయ్య కష్టపడుతోంది. నేను పెద్దయితే పై ఆడ వాళ్లను యింటికి తీసుకురాను అనుకొనేవాడ్ని. కాని రానురాను నా కర్థమయింది, మా అత్తయ్య యెందు కేడ్చేదో. నా జీవితంలో అందుచేతనే ఒక లక్ష్యం పెట్టుకోగలిగాను. ఇలా పెట్టుకోవటంవల్లనే కామోసు నేనెన్నో అడ్డంకులను యెదుర్కోవలసి వచ్చింది.

నేను యింటరు పూర్తయ్యాక శెలవులు చాలా దుర్భరంగా గడుపుతున్నాను. పొరుగింటావిడ నా విషయమై చాలా జాగ్రత్త తీసుకొంటోందని, రానురాను ఆమె నాకోసం సర్వస్వం ధారపోయ టానికి సిద్ధపడుతోందని తెలుసుకొన్నప్పటికి నాకెంతో కష్టమనిపించింది. అయితే ఆమె పిచ్చి దయిపోయిందని కొన్నాళ్లకిగాని తెలుసుకోలేక పోయాను. ఆమె పిచ్చిలో తన భర్త కళ్ళయెదుట పడింది. నాకొక వేపు రాజ్యలక్ష్మి (ఆమె)మీద కోపం రెండో ప్రక్క ఆమెకన్న వారి విషయం తెలుసుకొబట్టి జాలివేసి, నేనే ఆమెను పిలిచానని నాదే తప్పని అరచినా లాభం లేకపోయింది. ఆమెను కన్నవారింటికి పంపించాడు. మా నాన్న కోపానికి మా పిన్ని మంత్రాలు తోడయినాయ్. నిలుచున్న పాటున నన్ను యింటినుంచి పొమ్మన్నారు. బయలు దేరాను. మా యింట్లో మా అమ్మ బ్రతికివున్నదగ్గర నుంచి ఒక పనిమనిషి వుంది. ఈ గందరగోళంఅంతా విందేమో నేను కొంతదూరం వెళ్లాక వెనక పరు గెత్తుకు రావటం చూశాను. నా చిన్నసూటు కేసు తెచ్చి నా చేతికిచ్చి దగ్గరనున్న రెండు రూపాయలు నాచేత పెట్టి మా అమ్మను తల్చుకొని యేడ్చింది. మా అమ్మకు యీామెకు భేదమేమిటా అని యేడుపు ఆపుకోలేకపోయాను. సరాసరి యీ వూరు వచ్చాను. వచ్చిననాడే మెయిన్ రోడ్డుమీదనుంచి వెళిపోతు న్నాను. నా ముందుగా వెళిపోతున్న ఒకాయన రోడ్డుమధ్యను ఔన్సుకిల్లి వుమ్మేశాడు. నేనూ అప్పుడే రోడ్డుమీద వుమ్మేశాను. ఒక పెద్దమనిషి మా యెదరగా వస్తున్నారు. నా ముందుగా వెళ్తు న్నాయనతో "తప్పు రోడ్డుమీద వుమ్మెయ్య కూడదు" అన్నాడు. "నీ కెందుకు పోవయ్యా!" అని నిరక్ష్యంగా వెళిపోయాడు. ఆ మాటలే నాతో అనే సరికి నాకు సిగ్గువేసింది. నా చదువంతా వృథా అని పించింది.

"క్షమించండి తెలియక చేశానన్నాను." ఆ పెద్దమనిషి నా భుజంమీద చెయ్యివేసి "చూడు నాయనా! ఈ దేశంలో రోగాలకి యీ వుమ్మే కారణం! అంటూ యేవేవో ప్రశ్నలు వేశారు. కడుపుమాడుతోంటే యేం చెప్పానో యేంటో యింటికి తీసుకొనిపోయి తనతో భోజనంకి కూర్చో బెట్టారు. ఆయనే నన్ను వుద్యోగంలో వెయ్యించారు. ఆయన పేరు కస్తూరి నరసింహంగారు రిటైర్డు సబ్ జడ్జి. ఇప్పుడు మద్రాసులో పెద్దకొడుకు దగ్గర వున్నారు. ఉద్యోగం అయ్యాక నాలుగేళ్లయింది. కష్టపడి నెలకు పది రూపాయలు రాజ్యలక్ష్మికి పంపి స్తున్నాను. ఈ సంవత్సరంతో తన కాళ్ళమీద నిల బడే శక్తి వచ్చిందని నాకెంతో తృప్తి కలిగింది. ఆమె వుద్యోగంలో చేరి తనకన్నవారిని పోషిస్తుంది. ఒక తప్పునైనా క్షమించటం మనిషికి లక్ష్యం కాకపోతే యీ సంఘంలో అవినీతి పెరగటానికి యెంతైనా అవకాశం వుంది. తులసి నా ఒక్క తప్పు క్షమించక పోతే నేనీనాడు మీకు వుత్తరం వ్రాసేవాడ్ని కాను.

తులసిని గురించి హెచ్చుగా వ్రాయలేను. ఆమె గురించి నేనెంత వున్నతంగా తలస్తున్నది చెప్పే భాష వ్రాయలేను. ఈ తలపులవలనే నిన్న మీరొచ్చి "నన్ను ప్రేమించావంటే" చాలన్నా, నా అంతరాత్మ ఒప్పుకోలేదు. నా జీవితం దుర్భరమైన దారిద్ర్యం, కష్టాలతోనే యెదుటివాళ్ల కరుణకు అను రాగానికి, ప్రేమకు పాత్రమైంది. యింతకంటె అదృష్ట మనేది యేమీ వుండదనుకొంటాను. మీరు, తులసి, రాఘవయ్యగారు, నరసింహంగారు, మా పని మనిషి, మా అత్తయ్య, రాజ్యలక్ష్మి, ఉమ, లక్ష్మణ రావు, పాప, వీళ్ళందరి అభిమానం తలచుకొనే టప్పుడు నా గడచిన జీవితం ఒక ఎడారి కాదని, ఫల పుష్పభరితమైన ఒక ఉద్యానవనమని అనుకుంటూం టాను.

ఐతే తులసినిగురించి కొంతైనా చెప్పదలచు కొన్నాను. నా యీ కళ్లతో ఆమెకంటె అందగత్తె లను చూశాను. కానీ ఆమెనుచూసిన మొదటిరోజునే యెందుకో నా హృదయం చలించింది. ఆరోజు సాయంత్రం రాజ్యలక్ష్మి దగ్గరనుంచి వుత్తరం వచ్చింది. పరీక్షలు అయినట్లు వ్రాస్తూ చాలా వేదాంతం వ్రాసుకొచ్చింది. ఇప్పటికి ఆమెను గౌర వించకుండా వుండలేను. ఆ ఒక్క తప్పు తీసుకొని ఆమె జీవితం కాల్చివేస్తే, యీ సంఘంలో యెందరి కళ్ళో బలవంతాన కప్పి, నోరు బలవంతాన మూయించి సంచరించేవాళ్ల సంగతేమిటి? ఆవేళ వుత్తరం నా హృదయాన్ని ద్రవీభూతం చేసింది. ఇంట్లో రాత్రి యేడుగంటలవరకూ యెలాగో కూర్చో కలిగినవాడిని, యిక కూర్చోలేక బయటకువచ్చి,

యీరోడ్డు ఆరోడ్డు అనక తిరుగుతూ, ఒక రోడ్డు మలుపు తిరిగేసరికి ఎలక్ట్రిక్ స్తంభం అడ్డొచ్చింది. అప్పుడే ఆ మలుపుతిరిగి యెదురుగావచ్చిన తులసిని చూడలేదు. నేను చెయ్యాలని చెయ్యలేదు. స్తంభానికున్న దీపపు వెలుగులో ఆమె ముఖం వేపు ఒక్కసారే చూసి, నామీద నాకే అసహ్యం వేసి, గబగబ వెళిపోయాను. తులసి ఆ మరుచటిరోజున "బూచీ" అని కేకలు పాపచే వెయ్యించేది. ఎన్నో సార్లవమాన బాధ. భరించలేకపోయాను. ఒకరోజున మా పెదనాన్న వస్తున్నానని వుత్తరం వ్రాస్తే వాల్తేరు స్టేషనుకు మెయిల్కు వెళ్లాను. అక్కడకూడా తులసి నన్ను యేడిపించింది. వీళ్లూ మా పెదనాన్నకోసమే రావటం నా కాశ్చర్యం వేసింది. రాఘునయ్యగారు, మా పెదనాన్న సరికి సరియైన చేతులు, యిద్దరూ ఒక దగ్గరే చదువుకున్నారట, అదీకాకుండా వీళ్లకు దగ్గర బంధువులలో ఒక అబ్బాయి, వాళ్లదగ్గర వాళ్ళ అమ్మాయి మెడలో మూడుముళ్లూ వెయ్యాటంవల్ల బంధుత్వంకూడా యేర్పడిందిట. ఈ విషయాలన్నీ నాకు తెలియవు. మా పెదనాన్న వరసకు పెదనాన్న. ఎప్పుడూ వుత్తరం వ్రాయనిమనిషి. నన్ను స్టేషనుకు రమ్మని వ్రాశాడంటే అభిమానంవల్ల కాదు. వాళ్ల బంట్రోతుకన్నా అధ్వానంగా చూసేవారు. ఇది నే నెప్పుడైతే గుర్తించానో, మాటాడకుండా పని యేగేసేవాడిని. ఆస్పత్రిలోకూడా నలుగురియెదట తన అహంభావాన్ని చూపించేవారు. ఒకరి క్రింద సేవచెయ్యాటం నాకు ఎంతో సరదా. మనిషి తాలూకు మనస్సు, మేథస్సు యెంత గొప్పదైనా, లోకువ, దాస్యం మనిషిని అతఃపాతాళంలోకి అణచి వేస్తుందని లక్ష్మణరావు నాతో ఒకసారి అన్నాడు. నా మంచిని ఆయన లోకువ దాస్యంక్రింద తీసుకున్నారు.

సరే! యెదుటివాళ్ల కష్ట నిష్ఠూరాలని గుర్తించనివాళ్ల గురించి హెచ్చుగా యెందుకు చెప్పకోవటం. తులసి మూడు నాలుగురోజులవరకూ, నా వేపు చూసి కొఅకొఅ లాడుతునేవుంది. నేను ఆమెకు చాలా మర్యాద యిచ్చేవాడిని. ముఖ్యంగా ఆడవాళ్లను నన్ను నేను గౌరవించుకొనేకంటే, హెచ్చు గౌరవించటం నాకు పరిపాటి. చాలా భయపడ్డ వాడిలా మెసిలాను. ఆమెతో చెప్పి చూద్దామని నామనసు తహతహ లాడింది. నే నెప్పుడైతే నెమ్మదిగా బ్రతిమాలుతూ చెప్పానో, ఆమె లోకువక్రింద తీసుకొని పరిహసించింది. ఈనాటికైనా తులసి తన తప్పును గుర్తించుకొనివుంటుంది. ఆపరిహాసమే ఒకమగాడు చేస్తే బహుశః చెయ్యి చేసుకొనేవాడి నేమో. ఆమె పెంకితనాన్ని అణచట మెలా అని నామనస్సు పని చేస్తున్న సమయంలోనే, వుమవచ్చి తులసిని మందలించి నన్ను, పాపని మంచి చేసుకోమని సలహా యిచ్చింది. అప్పుడు నాకో ఆలోచన తట్టింది. నేను తులసిమీద యెదురు దెబ్బతియ్యాలని అనుకొనేసరికి తులసి మారిపోయింది. నాగుబాములా కనిపించిన తులసి నాకెంతో వున్నతమైన హృదయంలా అగబడింది. ఇంట్లో నన్నొక్కణ్ని పాపతో సహావిడచి పెట్టి ఆపాపచేత నే నమస్కారం పెట్టించేటప్పుడే నా కామె పరిపూర్ణహృదయం గోచరించింది. ఐ నా పాపను నేను మంచి చేసుకొని తులసిని యేడిపించాలనే కోరికమాత్రం చంపుకోలేదు. చాచా అని పాపచేత పిలిపించుకొని తులసిని యేడిపించాను. ఆమె యెంత చిరాకుగా వుంటే నాకంత ఆనందంగా వుండేది. ఆమె వ్యూహ పథంలో విహరించి, నోటిలో భాషని, బుర్రలో మెదడుని వుపయోగించుకొనేటప్పుడు నే నామెకు జోహారు లర్పించకుండా వుండలేకపోయాను. నేను చిన్నప్పుడు సవతి తల్లి పిల్లలను ఆడించిన నేర్పు వృథా కాలేదు. పాపను నాపాపగా చేసుకొనే చాక చక్యం నాలో లేకపోతే బహుశః యింతవరకూ వచ్చేదికాదు.

లక్ష్మణరావు రావటం, నా తరుఫున మాట్లాడటం నాలో యెంతో మార్పు తెచ్చింది. మేం యిద్దరం యెన్నో విషయాలు మాట్లాడుకొనేవాళ్లం. నాజీవితం చాలావరకూ ఆయనతో చెప్పకున్నాను. నావుద్రేకంలో నే నొకనాడు తులసియందు అమానుషంగా ప్రవర్తించాను. ఈపనికి నే నిప్పటికి విచారిస్తున్నాను. లక్ష్మణరావు ఆమరుచటిరోజున నన్ను బలవంతాన తీసుక వెళ్ళకపోతే తులసి మళ్లీ గుమ్మంలో కాలు పెట్టకు అన్నందుకు, సిగ్గుతో ఆయింటికి వెళ్లడం మానివేసేవాడినే. ఆ ముందు రోజు జరిగిన విషయం లక్ష్మణరావుతో చెప్పలేదు. కాని యెదుటివాళ్ల హృదయాలు తెలుసుకొనే సమర్థత కలిగినమనస్సు అతనది. నాలో ధైర్యాన్ని చొప్పించాయ్ ఆయన మాటలు. ఆమాటలే బహుశః తులసిలో కూడా మార్పుని తెచ్చివుంటాయ్.

నేను అసలు విషయాన్ని మరచి - చాలా హెచ్చుగా వ్రాస్తున్నానని తెలుస్తున్నాను. నేను తులసిని గురించి యేమి వ్రాయకపోయినా తులసిని గురించి తెలుస్తూనే వుత్తరం వ్రాస్తూన్నాను. ఆమె అందం, డబ్బు, సంస్కారం, నన్నిలా పిచ్చివాడిని చెయ్యలేదు. ఆమెలో ఒకవినమైన ఆవేశాన్వితమైన ప్రేమ నన్ను చుట్టివేసింది. ఆమె నన్ను ప్రేమిస్తోందని చెంగల్పట్టునుంచి తిరిగి వచ్చిననాడే తెలుసు

కొన్నాను. సరిగ్గా తెలుసుకొంటే తులసి మనస్సు గర్వించదగ్గ అభిమానయుక్తమైనది. మారే ప్రపంచపు పరిసరాల్లో తృప్తిగా జీవించగల సంతోషి ఆమె. క్రిందటి జన్మలన్నిటిలోను ఆమె నా భార్య అయి వుంటుంది లేదా అంటే నాయీ జీవితంలో అపూర్వమైన సంఘటనలతో ఆమెను కలుసుకోవటం జరిగేది కాదు. నేనామెను పొగడలేదు. మీరు చూపించిన అభిమానానికి కూడా నేను పొగడలేను. ఈ అభిమానాన్ని ఒక సోదరి నిండుహృదయంతో చూపించిన వాత్సల్యంగానే తీసుకొన్నాను. కానీ యీ విషయం తులసి యెలా తెలుసుకుంటుంది? నే చెప్పే ఆమె నమ్మదు. నేను ఎప్పుడు యెంతగా బాధపడిందీ, చెప్పినా ఆమె వినిపించుకోలేదు. దీనికి కారణం నేను విడమరచి చెప్పక్కర్లేదనుకొంటాను. ఆ ఘట్టం తులసి కళ్ళారా చూడకపోతే యీవేళ నే నిలా ఆరాటపడే అవసరం వుండేది కాదు. నే నిలా చచ్చిపోనని భగవంతుడితో చెప్పుకొనే ధైర్యాన్ని కూడా తెచ్చుకొనే అవసరం వుండేది కాదు.

మీ రిలా సహాయం చెయ్యండని నేనలేను. కాని నా బాధను అర్థంచేసుకొనే చెల్లాయ్ వుందని గర్వపడుతూంటాను!

ఇదే!...

రమణరావు.

ఉత్తరం చదివిన తులసి మాట్లాడదు. ముడుకులపై ముఖంపెట్టిన వసంత దుఃఖంతో బరువైన తలను యెత్తలేదు. ఎదురుగావుండే సముద్రం వీళ్ళిద్దరికి మూగదైపోయింది. ఇద్దరి కళ్లలోని కన్నీరు కాని, యిద్దరి హృదయాలుపొందే బాధను కాని, యిద్దరి మనస్సుల్లో ఒకప్పుడు ఆలోచనలంటూ మిగిలివుంటే చెప్పే చాకచక్యం యే కవికీ వుండదు.

వసంత తలయెత్తింది, సముద్రం అంతా ఒక చెరువులా వుంది. లిప్తలో లేచిన కెరటం కొండ చిలవలా ఆమెమీదకు వురుకుతున్నట్లుంది. కానీ ఆమె కదలలేదు. ఒక అరగంటకు కానీ ఒక పెద్ద నిట్టూర్పుతో కళ్లల్లో కన్నీరు మనసులో ఆర్చుకపోలేదు. అప్పటికప్పుడే చీకటిపడింది.

"తులసీ! యేడుస్తున్నావే" అంది. చీరకొంగు కళ్లదగ్గర పెట్టుకొని. చుట్టూ తిరిగే లైట్ హౌస్ దీపపు కాంతిలో ఒక్కసారి తులసిధూళితో నిండిన బంగారు బొమ్మలా అగపడిం దామెకు. అప్పుడే వసంత నవ్వింది. ఆ పిచ్చినవ్వును పొడిగిస్తూనే అంది. "చచ్చిపోను. నాలో మిగిలివున్నది ప్రేమకాదు. యీ కామాన్ని మోహాన్ని యే మగాడికో యిస్తాను. నిండుమనసుతో ప్రేమించి పూజించే భర్తను పొందావు. మీరు సుఖంగా బ్రతకాలని యీ సోదరి కాంక్షిస్తోందని చెప్పు......వస్తాను."

ఆ నిముషంలో నే అక్కడనుంచి లేచి చీకటి వెలుగుల్లో వెళిపోతున్న వసంత తులసి హృదయసీమలో పవిత్రంగా నిల్చింది.

యేనాడు తులసి రమణను కలుసుకుందో ఆనాటినుంచి యేడిపించాలనే పట్టుదల హెచ్చింది. రమణ వచ్చి క్షమాపణ కోరిననాటినుంచీ ఆమెలో రమణ మీద అభిమానం పెరుగుతూనేవుంది. ఆమె యీ పదహారేళ్ల జీవితంలో యెందరి యువకులనో కలుసుకొంది. వాళ్ళతో గంటలకొద్దీ చర్చించింది. పెద్ద పెద్ద కుటుంబీకులలో తనలా చదువుకున్న యువతుల జీవితాలను చూసి ఆలోచించి అర్థం చేసుకొని ఒక నిర్ధారణకువచ్చి అనుకొన్నది. "ఈ ఒళ్లు కప్పుకోడానికి సిల్కు బట్టలక్కర్లేదు. ఈ కడుపు నింపుకోవటానికి పంచభక్ష్యపరమాన్నాలు కావాలా? నిండు హృదయంతో పూజించి ప్రేమించే భర్తకంటే స్త్రీకింకేం కావాలి? లోంగుబాటు మనసులో వున్నా పైకి తేలకపోవటమే ఆమెలో ప్రత్యేకత. తను యెంత హెచ్చుగా మగాడ్ని నమ్మాలనుకుంటుందో అంతకంటే హెచ్చుగా, తనని నమ్మే మగాడికోసం ఆమె నిరీక్షిస్తోంది. రమణతో మళ్లీ గుమ్మంలో కాలు పెట్టకన్ననాడు ఆమె చిరాకుగానేవుంది. ఆ రాత్రి తరవాత యిప్పటివరకూ, ప్రతిరోజూ నిద్దరపోయే వరకూ రమణగురించే తలచేది. లక్ష్మణరావు హైలులో వుమతో చెప్పిన మాటలు వినకపోతే ఆమె తెల్లవారేసరికి నవ్వేది కాదు. చెంగల్పట్టునుంచి అంతవేగంగా వచ్చేది కాదు. రమణశీలంమీద పటుతరమైనవిశ్వాసం కుదిరింది. వసంత పిచ్చిగా భాషాభేషజంతో వ్రాసిన ప్రియునికి అందివ్వని వుత్తరాలు ఆమె పుస్తకంలో చూసిననాడుకూడా ఆమెలో యీ విశ్వాసం చలించనేలేదు. ఈవిశ్వాసం ఆమెలో వుండబట్టే వసంత ఆరోగ్యం విషయం రమణ చెప్పమన్నమాటలు చెప్ప

గలిగింది. ఎప్పుడైతే కళ్లారా రమణ వసంతను లాలించటం మానిందో ఆమె మనస్సు చితికిపోయింది. కాని ఆ చితికిపోయిన మనసులోకూడా నమ్మకం లేశమాత్రం లేకపోతే తొంగితొంగి చూసేది కాదు. తాతయ్య 'మా తులసమ్మ యిష్టం' అని గొణుక్కున్నప్పుడు ఆమె యెంతగానో యేడ్చింది. ఈ వేళకి యీ సముద్రతీరాన చీకటిలో ఒంటిగా కూర్చొని ఏదో తెలిసీ తెలుసుకోలేని బాధతో అటమటించి పోతోంది. ఈ బాధావృతమైన ఆమె మనసులో యేమోమో పలవరించుకొంటోంది. చాలా సేపటివరకూ శరీరం గగుర్పాటు చెందినా ప్రేమ లాలింపుతో కూడిన రమణ శరీరస్పర్శకోసం తహతహ లాడకపోలేదు. ఈ తహతహలో మనసు బాధతో నే కాకుండా యింకోప్రక్క గతస్మృతులు జ్ఞప్తికిరాగా తియ్యని వలపుతలపుతో నిండిపోయింది.

గిలిగింతలు పెట్టిన హృదయంతో లేచి నిల్చుంది. రమణ యింటిదగ్గర గా వెళ్తున్నకొద్దీ ఆమె ఆగిపోవాలని అనుకుంటోంది. కాని తుఫానులో ఒక వేపు నుంచి రేగినగాలి మనిషిని ముందుకు త్రోసి వేసినట్లామె మనస్సు ముందుకు పరిగెడుతోంది. సెలయేటి ప్రవాహంలా ఆమెలో ప్రవహిస్తున్న చైతన్యస్రవంతి ఆ ప్రేమవాహిని కట్టలు తెంచుకొని ప్రవహించుకవస్తూంటే, ఆమెకు ఆ ప్రదేశం విడిచిపెట్టటానికి శక్తి చాలిందికాదు.

మెల్లగా కిటికీదగ్గర తొంగిచూచింది. చిన్న టేబిల్ మీద హరికేన్ లాంతరు 'డిమ్'గా వెలుగుతూంది. రమణ కుర్చీమీద కూర్చుని టేబిల్ మీద తల ఆన్చివున్నాడు. భరించలేని అభిమానంతో ప్రతి కణం పొంగిపోగా తలుపు తట్టింది. కొంతసేపటికి గాని తలుపు తెరవబడలేదు. తులసి లోనికివెళ్ళి తలుపు చారవేసి తలదించుక నిల్చుంది. రమణ మాట్లాడలేకపోయాడు. కానీ టప్ టప్ మని ఆమె కన్నీరు ఆమె పాదాలమీద పడటం చూశాడు.

మాటలతోనూ, చేతలతోనూ, ఆడించి, నవ్వించి, యేడ్పించి చివరకు సర్వస్వం అతని చేతులలో పెట్టిన యీ తులసిని యెలా ఆరాధించటమో తోచిందికాదు. అతని భుజంమీద తలపెట్టి నిట్టూర్పులతో నీరసపడ్డ ఆమెతో మాటాడటానికి శక్తి కొంతసేపటికికాని రాలేదు.

తులసి మెల్లగా తలెత్తి రమణ కళ్లలోకిచూసింది రమణ ఆమె కళ్లలోకి చూస్తూనే నవ్వుతూ ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పి "బూచీ యెవరూ?" అన్నాడు.

"ఎవరా?" కాస్సేపాగి "పె...ద్ద...రా...క్షు...సు...డు?"

"పాపలా అయిపోయావే !!"

వెనువెంటనే తులసి సర్దుకొని "బూచీ యెవరో చెప్పనా?...మానాన్న...".

"బుస్సీలా యేనాటికైనా పశ్చాత్తాపడతారంటావ్."
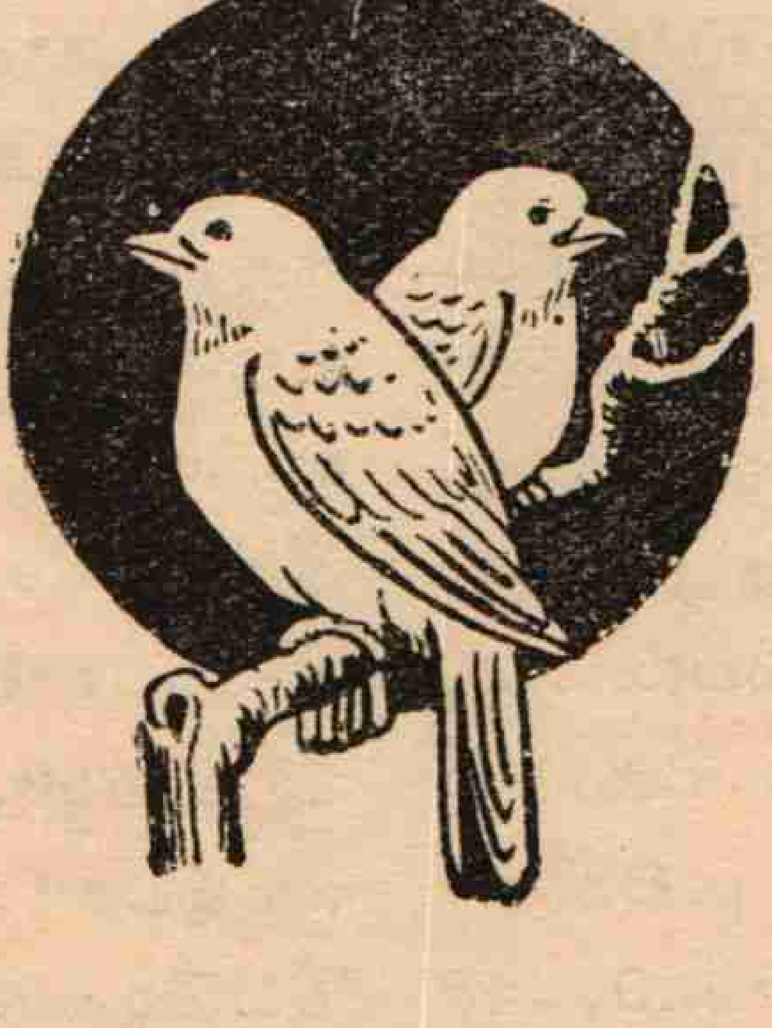
తులసి లేతగులాబీ రంగు బుగ్గలు సొట్టలుదేరాయ్.